

1928 Կ. Կոմիտ

Գ. Կոմիտյան

Գ. Կոմիտյան

6669

1928

Գ. Կոմիտ

059

Գ-13

Կ. Կոմիտ

ՍՈՒՆԻ ԳԵՐԱՄԱՃԵԼՆ

ԳՐԱՆԻ

573

ԼՐԵՅՈՅՅ

1928

Թ. ՏԱՐԻ

ԳՐԱՏՈՒՆ Ս. ԳԱՐԱՄԱՃԵԼՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, Չարմարճըրսր Թիւ 50

Գին 30 Դր. Ամերիկայի համար 30 ԱՔր.

Եւրոպայի համար 1 Շիլին կամ 5 Ժրանկ:

Սփռուի սիրահարներուն

ՖՈՒԹԳՈՒԻ ԽԱՂԸ

ԳՐԵՑ

ՎԱՐԱԳՔ ՓՈՂԱՐԵԱՆ

Ճուրպօլը կոչուած է խաղերուն թագաւորը, Ան
կը զարգացնէ մեր ֆիզիքականը, կ'ընէ զմեզ նկուն,
ճարպիկ, աշխոյժ, բաջ և չարքաշ:

Կ. զարգացնէ նոյնպէս մեր բարոյականը, կը սոր-
վեցնէ ըլլալ ճշդապահ, հնազանդ, կարգապահ:

Ուրեմն անհրաժեշտ զրքոյկն է սա մեր նոր սե-
րունդին:

Գին 50 դրշ. փոստով 75 դրշ. Առաքատի-
ման 50 սենթ:

Նուէր հոգեսէր բարեպաշտներուն

ԿԻՊՐԻԱՆՈՍ

Ա. Ղ. ՕԹԱԳԻՐԻ

Նոր հրատարակութիւն ուռազրաւ յաւելումով.
Գին 50 դրշ. փոստով 75 դրշ. Արտասահման 50 սենթ:

Դիմել՝ Կ. Պոլիս Զամաքներ
աղբիւրին մօտ թիւ 50

Ա. ԳԱՐԱՄԱՃԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

059

4-13

ԳՐԱՆԻ

ՏԱՐԵՑՈՅՑ

1928

Նահանջ բուականին Գրիսոսի

Թ. ՏԱՐԻ

ԿԱԶՄԵՑ

ՍԻՄՈՆ

ԳԱՐԱՄԱՃԵԱՆ

ԳՐԱՏՈՒՆ

Ա. ԳԱՐԱՄԱՃԵԱՆ

Կ. Պոլիս, Զամաքներ, աղբիւրին մօտ, թիւ 50

Տպագր. Ե. Մ. ՍԵԹԵԱՆ

ՀԱՋՈՒԱԳԻՒՏ ԳՐԲԵՐ

ԱՆԳԻՐ ԴՊՐՈՒԹ. ԵՆ ԱՌԱԿԲ. Վ. Վ. Տէր Մինասեան
2 հար. գին 400 ղրշ.

ԱՐԿԱՅԻՔ ԿԱՏԱՐԻՆԷԻ. Խորէն Եպ. Մխիթար. 100 »

ԶԱԽԱՆ ԵՒ ՓԱՌՆԱԿ. Գարր. Քհ. Պատկան. 100 »

ԼՈՒՌ ԶԱԽԵՐ. Գր. Զօհրապ 50 »

ԽՂՃՄՏԱՆՔԻ ԶԱՅՆԵՐ Գրիգոր Զօհրապ 50 »

ԿԵԱՆՔԸ ԻՆԶՊԷՍ ՈՐ Է » » 50 »

ՄԱՆԿՏԻՔ. Շանֆլէօրի, Թրգմ. Մ. Մ. Մամուր. 100 »

ՄԻՐԶԱ ԵՆ ԱՆՆԱ. Բարխուդարեանց 100 »

ՅԻՇԱՏԱԿԱՑ ԾԱՂԻԿՆԵՐ, Ռ. Որբերեան 50 »

ՊԱՏՄ. ԵՐԿՈՏԱՍԱՆ ԿԵՍԱՐԱՑ, Սուքեաթիս 150 »

2 հատոր, 150 »

ՊԱՐՈՅՐ ԿԱՄ ԱՌՈՒՄՆ ՆԻՆՈՒԷԻ,

Գարր. Քհնյ. Պատկանեան, 80 »

ՍԿԶՅՈՒՆՔ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ,

Ժօզէֆ Կառնիէ, Թրգմ. Կ. Ո. Իւթիւմեան 50 »

ՏԻՆԶԵՐԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷՉ, Խորէն Եպ. Մխիթար. 100 »

Դիմել

Կ. Պոլիս, Զաւմաքմար, բիւ 50

ԳՐԱՑՈՒՆ Ս. ԳԱՐԱՄԱՃԵԱՆ

53035-ա

29164-67

ՆՈՒՒՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՅԻՈՅ

Տ. Տ. ԳԷՈՐԳ Ե.

ՍՐԲԱԶԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Տ. Տ. ՍԱՀԱԿ Բ. ԽԱՊԱՅԵԱՆ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՑ

Տ. Տ. ԵՂԻՇԷ Ս. ԱՐՔԵՊԻՍԿ. ԴՈՒՐԵԱՆ

ՊԱՏՐԻԱՐԻ ՀԱՅՈՑ Ս. ԵՐՈՒՍԱԿԷՄԻ

Տ. ՍԵՄՐՈՒ Ս. ԱՐՔԵՊԻՍԿ. ՆԱՐՈՅԵԱՆ

ՊԱՏՐԻԱՐԻ ՀԱՅՈՑ Կ. ՊՈԼՍՈՑ

2001

Թուական Քրիստոսի 1928 ճամնը
 Բուն քուական Հայոց 4420—4421
 (ՏՆԻ—ՏՆԻԱ)

Տոմարական քուական Հայոց
 ՌՅՀԷ — 1377 — ՌՅՀԸ — 1378

Գիր Տարւոյն ձՂ

Շրջան լուսնային կամ
 իննեւսանեւեակ 10

» Արեւային 5

Վերադիր 8

Եօքներեակ ԱԷ

Տանուէր Խեցգեթին

ՅՈՒԼԵԱՆ ՏՈՄԱՐ

Հասիկ Յունաց մի շաբաթ զկնի Ապր. 15/2

ՀԱՄԱՐԱՌՕՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հտ. Լատինաց

Յն. Յունաց

Հր. Հրէից

Յայսմ. ըստ Յայսմաւորաց

Տնկ. Տանկաց

Տօմ. ըստ Տօմարիս հայոց

Օրացոյցի բաժնին Ա. Սիւնակին վերեւ նշա-
 նակուած Ն. Տ. պէտք է հասկնալ Նոր Տօմար, Բ. Սիւ-
 նակին Բ. Ա. Յունեան ամիս, Գ. Սիւնակին՝ Լ. Ա.
 լուսնական ամիս:

ԵՐԿԱՐՈՒԹԻՒՆ ՏՈՒՐՆՋԵԱՆ

1 Յունուարի	8 ժ 16վ
31 »	աճէ 1 ժ 2վ 9,18
28 Փետրուարի	» 1, 33 10,55
31 Մարտի	» 1, 50 12,45
30 Ապրիլի	» 1, 44 14,29
31 Մայիսի	» 1, 2 15,31
17-24 Յուն. երկարագոյն	16, 7
30 Յուլիոի	նուազէ 0, 3 16, 4
31 »	» 0, 58 15, 6
31 Օգոստոսի	» 1, 39 13,27
30 Սեպտեմբերի	» 1, 45 11,42
31 Հոկտեմբերի	» 1, 48 9,54
30 Նոյեմբերի	» 1, 21 8,33
20-24 Դեկտ. կարճագոյն օր	8,11
31 Դեկտ. աճէ 5 վայրկեան	8,16

ՄԱՅՐ ԵՒ ԶԱՒԱԿ

Նուէր քոյր պանդուխտ հայորդիներու

Խոր վէրբ արտին մայրը վաւարար՝
Կարտէնցնորած զուր խնդրէ ըստով,
Թափառի աստ անդ քայլերով մոլար.
Սիրելոյն տեսին ցանկայ արատարով:

Ա՛խ, իր հեռաւոր զաւկին սէրն անցէջ
Կը ցցնէ հոգին քափով մը ուժգին.
— «Մըք պիտի քոյի ան իմ գրկիս մէջ»,
Խանդով հարցընէ հովին ու մորկին:

«Մհ, առէ՛ք ինձմէ ոսկի, զանձ անբաւ,
«Քան նոյս պալատներ սիրեմ իմ խնդիր-
«Ինչ փոյր քէ շուրջս պատեն ամպեր սեւաւ,
«Բաւ է ինձ զաւկիս նայումքը վրե՛րա»:

Ո՛վ սէր, բեզ ընտրես խորան շրթիդ պերճ
Մայրիկին սիրտը գորովով իջուն,
Ան երանութիւն նաւակէ ցրվեց,
Մօտն իր զաւակին հոգին է ցնծուն:

Մըք չընտրողէ իր սիրոյ քոյիկի,
Անհրապա՛յր է կեանքն իր հանդիմանով,
Թէպէտ բիւր ձայներ գոռան իր մորիկի,
Տարածուի շուրջը լուսիսն անխրով:

Ո՛վ Տէր, առն մօրկան ծաղիկն իր սիրոյն,
Զբնաղ, անըման իրեն կարմիր վարդ,
Բոյրերով խնկէ անոր բաղդիկ բոյն.
Անով կնոջ հոգին կը խաչաւայ զրար:

ՍԻՄՈՆ ԳԱՐՍԻՄԱՆԻԱՆ

Ն. Տ.	Յունուար (Օր 31)	Քեանունի Սանի (Օր 31)	Յ. Ա.	Լ. Ա.
1	Ք. Կիր. քկ. Գ. օր պահոց ծննդեան եւ ԿԱՂԱՆԴ եւ Տարեմուտ 1928 նահանջ թուականին Քրիստոսի ըստ Նոր Տօմարի. Լտ. եւ Յն. Տօն Տնորիստութեան Քրիստոսի, որոց եւ Բարսեղի Հայրապետի, Յայտմ. Բաղդ 11 Տօմ. 20. Յլ 18 Դեկտ. 1927: Հր. Թէրէթ 9. Տճկ. Բէնէպ 9, Բարսմ 55:		19	9
2	Բ. ԳՅ. Դ. օր պահոց ծննդ. Լտ. Տօն անուան Յիսուսի:		20	10
3	Գ. Գ. Ե. օր պահոց ծննդ:		21	11
4	Գ. Գ. Զ. » » »		22	12
5	Մ. Գ. Գ. ճրագալոյց ծննդեան եւ Մկրտութեան Քր. Նաւակալի, Լտ. եւ Յն. ճրագալոյց Յայտնութեան.		23	13

Տ. Ն.	8	ՐԷՆԵյ	Ց. Ա.	Լ. Ա.
6	✱ Ուր. ամ. ՏՕՆ ԾՆՆԴԵԱՆ ԵՒ ԱՍՏՈՒԱ- ԾԱՅԱՅՏՆՈՒԹԵԱՆ. ՏԵԱՌՆ ՄԵՐՈՅ ՅԻՍՈՒ- ՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ. (ուտիք է մեզ 8 օր ան- միջոց). Լտ. եւ Յն. Յայտնութիւն Տեառն:	24	14	
7	✱ Եբ. ակ. Բ. օր Ծննդ. յիշատակ մեռե- լոց. Յն. Յովհաննու Կարապետի:	25	15	
	⊕ Լուսմն լուսնի Խառնակ օդ			
8	✱ Կիր. ըմ. Գ. օր Ծննդ.	26	16	
9	Բշ. ըկ. Դ. » »	27	17	
10	Գշ. գմ. Ե. » »	28	18	
11	Դշ. գկ. Զ. » »	29	19	
12	Եշ. դմ. Է. օր Ծննդ. Տօմ. Արաց (օր 30):	30	20	
13	✱ Ուր. դկ. Ը. օր Ծննդ. եւ Տօն Անուա- նակոյնութեան Տեառն. Լտ. Ս. Վերոնիրայ կուսին:	31	21	
14	Եբ. ամ. Տօն Ծննդ. Սրբոյն Յովհաննու Կարապետին, ՅԼ. Յունուար (օր 31) եւ Տարեմուտ 1928 տարւոյ:	1	22	
	⊕ Վերջին Բառորդ Զիւն եւ ցուրս			
15	✱ Կիր. ակ. Ա. զկնի Ծննդ. Հաքսանի:	2	23	
16	Բշ. դմ. Սրբոյն Պետրոսի Հայրապետին:	3	24	

Տ. Ն.	ՅՈՒՆՈՒԱՐ	9	Ց. Ա.	Լ. Ա.
	Վլասոյ եպիսկոպին եւ Արիստղոմայ սարկա- ւագին:			
17	Գե. ըկ. Սրբոյն Անտոնի, Տրիփոնի, Պար- սամայ եւ Ոնոփրիոսի ճգնաւորացն, Լտ. եւ Յն. Անտոնի անապատականին:	4	25	
18	Գե. գմ. պահք, Լտ. եւ Յն. Աթանասի եւ Կիւրղի:	5	26	
19	Եց. գկ. Որբոյն Թէոդոսի եւ մանկանցն Եփեսոսի. Տճկ. Միւսն կիճէսի:	6	27	
20	Ուր. դմ. պահք, Լտ. Եթիփէոսի ճգնաւորի	7	28	
21	Եբ. դկ. Սրբոյ Հայրապետացն Աթանասի եւ Կիւրղի. Լ. Ազնէսի կուսին, Յայսմ. Ա- րաց (օր 30):	8	29	
22	✱ Կիր. ամ. Բ. զկնի Ծննդ. Հր. Սէբաթ (օր 30) Հաքսանի:	9	30	
	⊕ Ի Զհոսն, առ. Պուրհի Տէվ.			
23	Բե. ակ. Սրբոյն Կիրակոսի եւ մօրն Յու- ղիղայի եւ Սրբոյ Վկայիցն Գորղիոսի, Պո- ղիքտոսի եւ Գրիգորիսի, Տճկ. Շապան (օր 29):	10	1	
	⊕ Ծնունդ Լուսնի Մառախուղ			
24	Գե. ըմ. Սրբոյն Վահանայ Գողթնացւոյն, Եւզինեայ կուսին եւ հօրն Փիլիպպոսի եւ	11	2	

օրն Կողոզեայ եւ երկուց եղբարցն Սերգեայ եւ Ապիտոնի եւ երկուց ներքինեացն:

25 **ԳԵ.** թկ. պահք. Յն. Գրիգորի Աստուածաբանին եւ լուծումն պահոց յայսմ եօթնեկի:

26 **ՅԶ.** զժ. Սրբոցն եւզինէոսի, Մակարիոսի, Վաղերիոսի, Կանդիտոսի եւ Ակիւղասայ:

27 **Ուր.** գկ. պահք, Լտ. եւ Յն. Դարձ նշխարաց Յովհաննու Ոսկեբերանին:

28 **ՇԲ.** ղձ. Սրբոյն Գրիգորի Աստուածաբանին:

29 **ՔԿիր.** ղկ Գ. զկնի Ծննդ. եւ Բարեկենդան առաջաւորաց, Լտ. Փրանկիսկոսի Սալէ-զացւոյն:

Ⓔ Առաջին քառորդ լուսնի
Պարզ եւ ցուրտ

30 **ԲԶ.** ած. Ա. օր պահոց առաջ. Յն. Սրբոց հայրապետացն Բարսղի, Գրիգորի եւ Յովհաննու Ոսկեբերանին, Տճկ. Ախրբը Էրպային, վերջ քառասուն աւուրց առաջնոյ մասին ծմբան (Ա. Ձեմբերի):

31 **ԳԵ.** ալ. Բ. օր. պահ առաջ, Տճկ. Էվվէլի Խամսին. սկիզբն յիսուն աւուրց երկրորդ մասին ծմբան. (Բ. Ձեմբերի):

ՓԵՏՐՈՒԱՐ (29 օր)

Եռալար (օր 29)

ԳԵ. թժ. Գ. օր պահոց առաջ.

1 **ՆԵ.** թկ. Գ. օր » , Լտ. եւ Յն. 19 10

2 **Տեառնընդառաջ:** 20 11

3 **Ուր.** զժ. Ե. օր պահոց առաջ, եւ յիշատակ Յովհաննու մարգարէին, Լտ. Վլասայ եպիսկոպոսին: 21 12

4 **ՇԲ.** գկ. Սրբոյն Սարգսի զօրավարին եւ որդւոյ նորա Մարտիրոսին: 22 13

5 **Կիր.** Գ. զկնի Ծննդ. Լտ. Ագաթայ կուսին, Հր. Տօն տնկոց. Հաւսանիք: 23 14

Ⓔ Լրումն լուսնի
Խառնակ օդ

6 **ԲԶ.** ղկ. Սիրոց Ատովմանց եւ Մարկոսի եպիսկոպոսին, Պիոնի քահանային, Կիւրղի 24 15

Մ Ա Ր Տ (Օր 31)

Մարտ (Օր 31)

1	Նշ. բժ. ժԱ. օր մեծ պահոց.	17	10
2	Ուր. բկ. ժԲ. " " "	18	11
3	Շբ. գժ. ժԳ. " " " սրբոյն Կիւրղի
երուսղէմայ Հայրապետին, եւ միւս Կիւր-
ղի Եպիսկոպոսի, եւ մօր նորա Աննայի,
Հր. ծոմ վասն Եսթերայ:	19	12
4	Նիր. գկ. Դ. քառասորդաց պահոց, Անա-
ռակին. Տճկ. ձեւեւի Սալիսէ պէ խակ,
օր իջանելոյ ջերմութեան արեւու ի հողն:	20	13
5	Բժ. դժ. ժԵ. իր մեծ պահոց. Տճկ. Դասր
կիճէսի.	21	14
<p>© Լուսն լուսնի
Մրկալից օդ</p>			
6	Դժ. դկ. ժԶ. օր մեծ պահոց. Հր. Փուրիմ,	22	15

տօն յիշատակի Եսթերայ, որ Շեքեր պա-
րամբ աւուրս երկուս:			
7	Դշ. ա.. ժԷ. օր մեծ պահոց. Հտ. Թով-
մայի Ազուինացոյն.	23	16
8	Նշ. ալ. ժԸ. օր մեծ պահոց.	24	17
9	Ուր. բժ. ժԹ. օր մեծ պահոց, Տճկ. Էվ-
վէլի պէրսիւլ աճուգ, սկիզբն ցրտոյն պա-
ռաւանց կամ Ձիփան, որ տեւէ ութ զիշեր
եւ եօթն տիւ, Հիւսիւն Քուրբունասը. Հտ.
Ֆրանչիսկայ կուսին:	25	18
10	Շբ. բկ. ի օր մեծ պահոց, Սրբոյն Յով-
հաննու Երուսղէմայ հայրապետի եւ զրբ-
բոց հայրապետացն մերոց Յովհաննու Օժ-
նեցոյն, Յովհաննու Որոտնեցոյն եւ Գրի-
գորի Տաթեւացոյն:	26	19
11	Նիր. Դ. Գառասնորդաց պահոց. Տնտե-
սին, Տօմ. Արեգ (օր 30):	27	20
12	Բշ. գժ. իԲ. օր մեծ պահոց,	28	21
13	Դշ. դժ. իԳ. օր մեծ պահոց:	29	22
<p>© Քառորդ լուսնի
Աճեւեաբեր հողմունք</p>			
14	Դշ. դկ. իԴ. օր մեծ պահոց, Միջինք:
Յլ. Մարտ (Օր 31)	1	23

Ն. Տ.	16	Բամազան	Յ. Ա.	Լ. Ա.
15	Նշ.	աժ. ԴԵ. օր մեծ պահոց.	2	24
16	Ուր.	ակ. ԻՁ օր մեծ պահոց, Տճկ. Ախր- րը պէրսիւլ անուգ, վերջ ցրտոյն պառա- ւանց:	3	25
17	Շբ.	բժ. ԻԷ. օր մեծ պահոց, Սրբոց քա- ռասուն Մանկանցն որ ի Սեբաստիա կա- տարեցան:	4	26
18	Կիր.	բկ. Ե. քառասնորդաց պահոց. Դա- տաւորին. Լտ. Գարբիէլի հրեշտակապետին.	5	27
19	Բգ.	գժ. ԻԹ. օր մեծ պահոց. Լտ. Ս. Յով- սեփայ Աստուածահօրն:	6	28
20	Գգ.	գկ. Լ. օր մեծ պահոց:	7	29
21	Դշ.	դժ. ԼԱ. օր մեծ պահոց, Յայսմ. Արեգ (օր 30). տճկ. Ախրբիւսմսին, վերջ յիսուն աւուրց երկրորդ ի մասին ձմեռան. Հր: Նիսան (օր 30) որ է Ա. ըստ Ս. Գրոց եւ Ապիպ, որ գարնանային ամիս: ⊕ Ի Խոյն. արար. պուրցի Հաւել:	8	30
22	Նշ.	աժ. ԼԲ. օր մեծ պահոց, Տճկ. Նէվ- րուգի Սուլքանի, որ է Նոր օր արքայական, գարնանամուտ եւ զոգօրեայ, որ է տիւ նաւասար զիշերոյ, տճկ. Շէվվալ (օր 30) եւ Բամազուն պայրամբ աւուրց երիս: ⊕ Ծնունդ Լուսնի Տխրագին աւուրց	9	1

Ն. Տ.	Մարտ	17	Յ. Ա.	Լ. Ա.
23	Ուր.	ակ. ԼԳ. օր մեծ պահոց:	10	2
24	Շբ.	բժ. ԼԴ. օր մեծ պահոց եւ Տօն Սըր- բոյ հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչին չար- չարանաց եւ մտին ի վիրապն:	11	3
25	Պիր.	բկ. Զ. Բաւասնորդաց պահոց. Դաւտեան. Յն. եւ Լտ. Աւետուհին Ս. Աս- տուածածնի:	12	4
26	Բշ.	գժ. ԼԶ. օր մեծ պահոց:	13	5
27	Գշ.	գկ. ԼԷ. օր մեծ պահոց:	14	6
28	Դշ.	դկ. ԼԸ. օր մեծ պահոց: ⊕ Առաջին բառորդ լուսնի Խառնակութիւն օդոց	15	7
29	Նշ.	դկ. ԼԹ. օր մեծ պահոց:	16	8
30	Ուր.	ակ. Խ. օր մեծ պահոց:	17	9
31	Շբ.	ակ. յիշատակ յարութեան Դաւարու:	18	10

ԱՊՐԻԼ (Օր 30)
Նիսան (Օր 30)

1	✠ Կիր. ըմ. Ծաղկազարդ:	19	11
2	Աւագ Երկուշաբթի. թկ.	20	12
3	Աւագ Երեքշաբթի. գծ. յիշատակ տասն կուսանաց:	21	13
<p>⊕ Լրումն լուսնի
Պարզութիւն օդոց</p>			
4	Աւագ Չորեքշաբթի. զկ. Հր. Պատեր որ է խամուրսը, աւուրս ութ:	22	14
5	✠ Աւագ Հինգշաբթի. դծ. Տօն ամենատուրք Հաղորդութեան, յերեկոյին Ոսնալուս:	23	15
6	Աւագ Ուրբաթ. զկ. յիշատակ չարչարանաց, Խաչիկութեան եւ Թաղման Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:	24	16
7	✠ Աւագ Երաթ. ամ. Ճրագալոյց Չատկի	25	17

5	(յիթում) եւ Աւետումս Ս. Աստուածածնի, նաւակատիր յերեկոյին:		
8	✠ Կիր. ամ. ԶՍՏԻԿ, Ուտիր է մեզ մինչեւ ցՀամբարձում:	26	18
9	✠ ԲԵ. ակ. Բ. օր Չատկի, յիշատակ մեռելոց:	27	19
10	✠ Գ. ըմ. Գ. օր Չատկի:	28	20
11	Գ. ըմ. Գ. օր Չատկի, Տօմ. Ահեկան (օր 30), Յն. Թովմայի առաքելոյն:	29	21
<p>⊕ Վերջին Բառորդ լուսնի
Մեղմ օդ</p>			
12	Ե. գծ. Ե. օր Չատկի, Հր. Ը. օր Պատերի:	30	22
13	Ուր. գծ. Զ. օր Չատկի:	31	23
14	Ե. գծ. Ե. օր Չատկի, Յիշատակ զխատման Յովհաննու Մկրտչին ՅԼ. Ապրիլ (30 օր)	1	24
15	✠ Կիր. զկ. Բ. Ը. օր Չատկի. Նոր Կիւրակէ. Յն. Չատիկ:	2	25
16	Բ. ամ. Թ. օր Յինանց. Հր. Ծոմ վասն մահուանն Յեսուայ:	3	26
17	Գ. ակ. Ժ. օր Յինանց:	4	27
18	Գ. ըմ. ԺԱ. օր Յինանց:	5	28
19	Ե. ըմ. ԺԲ. օր Յինանց:	6	29
20	Ուր. գծ. ԺԳ. օր Յինանց. Հր. Եառ (օր 29)	7	30

Ե Ծնունդ լուսնի
Հուարթազին եղանակ

Յ. Ա.
Լ. Ա.

21 Եր. գկ. ժԴ. օր Յինանց. Տնկ. Զիւլգասէ
(օր 30), Յայսմ. Ահեկան (օր 30)

8 1

22 Եր. դժ. Դ. ժԵ. օր Յինանց. Աշխարհա-
մատրան Կիւրակէ, Կանաչ Կիւրակէ:

9 2

23 ԲԶ. զկ. ժԶ. օր Յինանց.

10 3

24 ԳԶ. աժ. ժԷ. օր Յինանց.

11 4

25 ԳԶ. ալ. ժԸ. օր Յինանց. Լտ. եւ Յն.
Մարկոսի աւետարանչին:

12 5

26 ԵԶ. բկ. ժԹ. օր Յինանց.

13 6

Ե Առաջին բառորդ լուսնի
Անճրեւային

27 Աւ. բկ. Ի. օր Յինանց.

14 7

28 Եր. գժ. ԻԱ. օր Յինանց:

15 8

29 Եր. գկ. Դ ԻԲ. օր Յինանց. Կարմիր
Կիւրակէ:

16 9

30 ԲԵ. դժ. ԻԳ. օր Յինանց, Հր. ծոմ վասն
մահուան Հեղեայ եւ գերութեան տապա-
նակին, Տնկ. Գուրգան Պաբեամբ աւուրս
չորս:

17 10

Յ. Ա.
Լ. Ա.

ՄԱՅԻՍ (օր 31)

Մայրս (օր 31)

1 ԳԶ. զկ. ԻԴ. օր Յինանց, Լտ. Առաքելոցն
Փիլիպպոսի եւ Յակովբայ:

18 11

2 ԳԶ. աժ. ԻԵ. օր Յինանց, Յն. եւ Լտ. Ա.
թանասի եւ Կիւրդի:

19 12

3 ԵԶ. ալ. ԻԶ. օր Յինանց:

20 13

4 Աւ. բժ. ԻԷ. օր Յինանց, Հր. Բ. Բաղար-
ջակերտ

21 14

Ե Լուսն լուսնի

Քաղցրաշունչ հողմունք

5 Եր. բկ. ԻԸ. օր Յինանց.

22 15

6 Եր. գժ. ԻԹ. օր Յինանց, եւ Տոն
Երեւման խաչին, Տնկ. Խրսբէլէզ, որ է ա-
մառնամուտ օղերեւութարանական եւ տե-
ւէ 186 օր:

23 16

Ն.Տ.	22	Զիլգատէ	Յ.Ա.	Լ.Ա.
7	Բ. զ. Լ. օր Յինանց:		24	17
8	Գ. զ. Լ. օր Յինանց, Յն. Յովհաննու Աւետարանչին:		25	18
9	Դ. զ. Լ. օր Յինանց, Լտ. Գր. Նազիա-զանացւոյ:		26	19
10	Ե. ած. Լ. օր Յինանց,		27	20
11	Ու. ալ. Լ. օր Յինանց, Տօմ. Մարերի (օր 30):		28	21
12	Շ. բծ. Լ. օր Յինանց:		29	22
	Ճ Վերջին Բառորդ լուսնի Ախորժական օդ			
13	Ճ Լիւ. բկ. զ. Լ. օր Յինանց:		30	23
14	Բ. զծ. Լ. օր Յինանց, Յլ Մայիս (31 օր):		1	24
15	Գ. զկ. Լ. օր Յինանց:		2	25
16	Դ. զկ. Լ. օր Յինանց:		3	26
17	Ճ Ե. զկ. Համբարձումն Բրիտանի, Լս. օր Յինանց:		4	27
18	Ու. ած. Լ. օր Յինանց, պահր,		5	28
19	Շ. ալ. Լ. օր Յինանց:		6	29
20	Ճ Լիւ. բծ. Լ. օր Յինանց, երկրորդ Ծաղկազարդ, Հր. Սիւան (30 օր):		7	30
	Ճ Ծնունդ լուսնի Գեղազաւառն օդ			
21	Բ. բկ. Լ. օր Յինանց, Յն. Կոստան:		8	1

Ն.Տ.	Մայիս	23	Յ.Ա.	Լ.Ա.
	Դիանոսի եւ Հեղինեայ. Յայսմ. Մարերի (օր 30). Տճկ. Զիլիննէ (օր 29):			
22	Գ. զծ. Լ. օր Յինանց:		9	2
	Ճ յերկաւորն Տճկ. Պուրնի ճէվգա			
23	Դ. զկ. Լ. օր Յինանց, պահր:		10	3
24	Ե. զծ. Լ. օր Յինանց, երկնային վիճակ. Ի յիշատակ վիճակաւ ընտրութեան Մատթիայ առաքելոյն, Յն. Համբարձումն:		11	4
25	Ու. զկ. Լ. օր Յինանց, պահր. Հր. Սաւոթ կամ Պէնտէկոստէ, որ է Կիւլ պար-եամբ, աւուրս երկուս:		12	5
26	Շ. ած. Լ. օր Յինանց:		13	6
27	Ճ Լիւ. ալ. Պէնտէկոստէ. Տօն զալստեան Հոգւոյն Սրբոյ. Բարեկենդան եղիական պահոց Լտ. Տօն Ս. Երրորդութեան, Կիւլ բա-նայիւրի:		14	7
	Ճ Առաջին Բառորդ լուսնի Պարզութիւն օդ			
28	Բ. բծ. Լ. օր Գալստ. պահր:		15	8
29	Գ. բկ. Լ. օր Գալստ. պահր:		16	9
30	Դ. զծ. Լ. օր Գալստ. պահր:		17	10
31	Ե. զկ. Լ. օր Գալստ. պահր:		18	11

ՅՈՒՆԻՍ (Օր 30)

Հագիրան (Օր 3)

	Յ. Ա.	Լ. Ա.
1 Ուր. դժ. Զ. օր Գալստ. պահր. Թրք. ելել-մըտական թուական 1928:	19	12
2 Շք. դի. Է. օր Գալստ.	20	13
3 Միւր. աղ. Ա. Կիւրակէ Յարութեան եւ յիշատակ եղիայի Մարգարէին. Առաջին պտակ, հարսանիք լինին. Յն. Հոգեգալուստ:	21	14
⊕ Լուսին լուսնի Մեր պարզ մեր անձեւ		
4 Բշ. աղ. Սրբոց Հռիփսիմեանց:	22	15
5 Գշ. բժ. Սրբոց Գայիանեանց	23	16
6 Գշ. բղ. պահր:	24	17
7 Եշ. գժ. Սրբոց Յովհաննու Կարսպետին եւ Աթանագինեայ եպիսկոպոսին:	25	18

	Յ. Ա.	Լ. Ա.
8 Ուր. գղ. պահր:	26	19
9 Շք. դժ. Սրբոց Հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչին ելն ի վիրապին:	27	20
10 Միւր. գղ. Բ. Տօն Կաթողիկէ եկեղեցւոյ Սրբոյ էջմիածնի, Հաւաանի:	28	21
⊕ Վերջին Բառուղ լուսնի Պարզ եւ զուարթ աւուր		
11 Բշ. աղ. Սրբոց մանկանց Բեթղէմի եւ Ակակիոսի վկային, Մովսիսայ քահանային եւ Կոտրատիոսի, Տօմ. Մարգար (օր 30):	29	22
12 Գշ. աղ. Սրբոց Կուսանայն Նունեայ եւ Մանեայ:	30	23
13 Գշ. բժ. պահր. Լտ. Առտնի Պատուացւոյն:	31	24
14 Եշ. բղ. Սրբոց Իշխանաց, Սահակայ եւ Յովսէփայ եւ Սրբոց վրայիցն Սարգսի եւ Բագոսի. Յլ. Յունիս (օր 30):	1	25
15 Ուր. գժ. Պահր:	2	26
16 Շք. գղ. Սրբոյ մեծին Ներսէսի Հայրապետին մերոյ եւ Խաղայ եպիսկոպոսին:	3	27
17 Միւր. դժ. Գ. բարեկենդան Լուսաւորչին:	4	28
18 Բշ. գղ. պահր. Սրբոցն Եպիփանու Կրպրացւոյն, Բարեկայ հայրապետին եւ երկրաշակերտացն:	5	29

Ն.Տ.		Յ Ա.	Լ. Ա.
	⊕ Ծնունդ լուսնի Անձրեւախառն առուրք		
19	Պ. 2. ած. պահք, Սրբոցն Կոստանդիանոսի եւ մօր նորա Հեղինեայ, Յն. բարեկենդան առաքելոց, Հրթամուզ (օր 29) Տնկ. Մու- հարրէմ (օր 30)	6	1
20	Պ. 2. ազ. պահք:	7	2
21	Պ. 2. բծ. պահք. Սրբոցն Թէոդիտոսի Դա- դատացւոյն եւ Թալիլեայ բժշկին եւ եօթն կուսանացն՝ որք յԱնկիւրիա կատարեցան. Յայսմ. Մարգաց (օր 30) Ամառնամուտ աւ- տեղարաշխական եւ արեւադարձ խեցգետ- նի, ար. Փապի սայֆ, եւ սկիզբն առա- տուքեան ջուրցն Նեղոսի:	8	3
22	Ուր. բկ. պահք:	9	4
	⊗ Ի խեցգետինն, առաք. պուրհի Սէրէթան		
23	Ք. Գր. գծ. ԳԻԻՏ ՆՇԻԱՐԱՅ ՍՐԲՈՅ ՀՕՐՆ ՄԵՐՈՅ ԳՐԻԳՈՐԻ ԼՈՒՍԱԿՈՐԶԻՆ:	10	5
24	Ք. Լիւր. գծ. Դ. Յն. եւ Լտ. Ծնունդ Յովհ. Կարապետին:	11	6
25	Պ. 2. գծ. Սրբոց վկայից Անտոնիոսի, Թէո- փիլոսի, Անիքսոսի եւ Փոտինոսի:	12	7

Ն.Տ.		Յ Ա.	Լ. Ա.
26	Պ. 2. դկ. Սրբոցն Դանիէլի մարգարէին եւ երից մանկանցն Սեղիսթայ, Միսաթայ եւ Արեղնագովի:	13	8
27	Պ. 2. ած. պահք:	14	9
	⊕ Առաջին բառորդ լուսնի Տօթագին եղանակ		
28	Ք. Պ. 2. ազ Սրբոց Թարգմանչացն Սահակայ եւ Մեսրոպայ, Տնկ. Առուրէ կիւնիւ:	15	10
29	Ուր. բծ. պահք. Լտ. եւ Յն. Առաքելոցն Պետրոսի եւ Պօղոսի:	16	11
30	Ք. բկ. Սրբոցն Տրդատայ եւ Աշխէն տիկ- նոջն եւ Խոսրովիդիստոյն:	17	12
			
	ՅՈՒԼԻՍ (or 31) Թէմմուզ (or 31)		
1	Ք. Լիւր. գծ. Ե. Գիւտ տփոյ Սուրբ Աստ- ուածածնի, Հարսանիք:	18	13

Ն.Տ.	28	Մուհարրէմ	Յ.Ա.	Լ.Ա.
2	Բ2. գկ. Սրբոցն Կալիստատոսի եւ քառասուն եւ ինն վկայիցն եւ Ղուկիանոսի քահանային, Լտ. Այցելութիւն Ս. Աստուածածնի. Յն. Գիւտ տփոյ Ս. Աստուածածնի:	19	14	
3	Գ2. դծ. Սրբոյն Զաքարեայ մարգարէին:	20	15	
	Ճ Լուսն լուսնի Ջերմագին աւուրֆ			
4	Գ2. դկ. պահր:	21	16	
5	Ե2. ած. Սրբոյն Եղիսէի մարգարէին:	22	17	
6	Աւ. աղ. պահր, Հր. ծով վասն գերութեան եւ աւերման երուսաղէմի որ է Գառա պայրամ:	23	18	
7	Եք. բծ. Սրբոց Երկոտասան առաքելոցն Քրիստոսի եւ սրբոցն Պօղոսի երեքտասաներորդ առաքելոյն:	24	19	
8	Ճ Լիւ. բկ. Զ. բարեկենդան Վարդափառի:	25	20	
9	Բ2. գծ. Ա. օր պահոց Վարդափառի:	26	21	
10	Գ2. գկ. Բ. օր պահոց Վարդափառի:	27	22	
	Ը Վերջին Բառոց լուսնի Տօրագին պարզութիւն			
11	Գ2. դծ. Գ. օր պահոց Վարդափառի, Յն. Եւփիմոսայ կուսին, Տօմ. Հրոտից (օր 30):	28	23	

Ն.Տ.	Գունիս	29	Յ.Ա.	Լ.Ա.
12	Ե2. դկ. Դ. օր պահոց Վարդափառի:	29	24	
13	Աւ. ած. Ե. օր պահոց Վարդափառի:	30	25	
14	Եք. աղ. Յիշատակ տապանակին հնոյ եւ Տօն նորոյս Ս. Եկեղեցւոյ. նաւակատիր, Յլ. Յուլիս (օր 31):	1	26	
15	Ճ Լիւ. բծ. ՎԱՐԴԱՎԱՐՈՒ:	2	2	
16	Ճ Բ2. բկ. Բ. օր Վարդափառի, յիշատակ մեռելոց, Լտ. Տօն հանդերձից Ս. Աստուածածնի.	3	28	
17	Գ2. գծ. Գ. օր Վարդափառի, Յն. Մարիանայ կուսին:	4	29	
18	Գ2. գկ. պահր, Հր. Ար. օր 30):	5	30	
19	Ե2. դծ. Սրբոյն Եսայեայ մարգարէին, Տնկ. Սէճէր (օր 29):	6	1	
	Շ Ծնունդ լուսնի Ջուարք աւուրֆ			
20	Աւ. դկ. պահր:	7	2	
21	Եք. ած. Սրբոցն Թադէոսի առաքելոյն եւ Սանդիստոյ կուսին, Յայսմ. Հրոտից (օր 30):	8	3	
22	Ճ Լիւ. աղ. Բ. զինի վարդափառի, Լտ. Մարիամու Մագդաղինացւոյն:	9	4	
23	Բ2. բծ. Սրբոցն Կիպրիանոսի եպիսկոպոսին եւ քառասուն եւ հինգ վկայից, եւ սրբոց	10	5	

կուսանաց Յուստիանեայ, Եւփիմեայ եւ Բրիտանեայ:

⊙ յԱռիւծն, Առապ, պուրնի Էսէդ:

24 Գ. 2. բկ. Սրբոցն Աթանազիւնեայ եպիսկոպոսին եւ տասն աշակերտացն եւ հինգ վկայիցն, Լտ. Ս. Բրիտանեայ:

25 Գ. 2. գծ. պահր, Յն. Աննայի մօր Ս. Աստուածածնի:

⊕ Առաջին Բառորդ լուսնի

Պարզ եւ ջերմագին

26 Ե. 2. գկ. Սրբոց նախահարցն Աղամայ, Աբելի, Սեթայ, Ենովսայ, Ենովքայ, Նոյի, Մեղրիսեղեկի, Աբրահամաւ, Իսահակայ, Յակոբայ, Յովսեփայ, Մովսէսի, Ահարոնի, Եղիազարու, Յեսուայ, Սամուէլի, Սամիսոնի, Յերթայիայ, Բարակայ, Գէղէոնի եւ այլոց նախահարցն:

27 Աւ. դծ. պահր, Յն. Պանդալէոնի բժշկին, Հր. ծոմ վասն աւերման Երուսաղէմի:

28 Ե. 2. դկ. Սրբոց որդւոց եւ թողանց սրբոյն Դրիգորի Լուսաւորչին Արիստակէսի, Վրթանէսի, Յուսկան, Գրիգորիսի եւ Դանիէլի:

29 Խ. Ե. Ի. Բ. Գ. զկնի վարդափառի, Լտ. 16 10

Մարթայի, քեռ Ղազարու, Հառաւնի:

30 Բ. 2. ալ. Սրբոց Մակարայեցւոցն, Եղիազարու քահանայի եւ եօթն որդւոց, եւ մօրն նոցին Շամունեայ. Տնկ. Էվվէի Էյեամի պահուր, սկիզբն Շնիկ (Սիրիոս) աստեղ:

31 Գ. 2. բծ. Սրբոց երկուտասան մարգարէիցն Ովսեայ, Ամովսայ, Միքեայ, Յովելայ, Աբդիու, Նաւուսայ, Ամբակումայ, Յովանու, Սոփոնեայ, Անգեայ, Զաքարեայ եւ Մաղաքեայ:

Օ Գ Ո Ս Տ Ո Ս (or 31)

Ավուստու (or 31)

1 Գ. 2. բկ. պահր, Յ. Սկիզբն պահոց Աստուածածնի:

2 Ե. 2. գծ. Սրբոցն Սոփիայ եւ երկու դստերացն 20 15

Ն.Տ.		Յ.Ա.	Լ.Ա.
25	Եր. բկ. Սրբոց առաքելոցն Թովմայի, Յակոբայ եւ Շմսուոնի:	12	9
26	Ք. Եր. գծ. Դ զկնի վերափոխ. Դիւտ գօտ- ւոյ Ս. Աստուածածնի, Հարաւանի:	13	10
27	Բ. 2. գկ. Սրբոյն Ստեփանոսի Ունեցւոյն, եւ Սրբոց վկայիցն Դոհարինեայ, Ծամի- տոսի, Տուրիկոսի եւ Ռատիկոսի, ՏՏկ. Մէվ- լուս:	14	11
28	Գ. 2. գծ. Սրբոց Մարգարէիցն եզեկիէլի, եզրի եւ Զաքարեայ, հօրն Յովհաննու Մկրտչի, Լտ. Ս. Օգոստինոսի:	15	12
29	Գ. 2. գկ. պահր, Լտ. եւ Յն. Դլխատուան Յովհաննու Մկրտչին:	16	13
30	Ե. 2. ած. Սրբոյն Յովհաննու Կարապետին եւ Յորայ արդարոյն:	17	14
31	Ուր. աղ. պահր:	18	15

Ⓖ Լուսն լուսնի
Մարիկ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ (Օր 30)

Իլուլ (Օր 30)

1	Եր. բծ. Նիկիոյ Ս. Ժողովոյն երեք հարիւր ութեւտան հայրապետաց, Յն. Սիմէոնի Սիւնակեցին, եկեղեցական տարեմուտ է նոցա:	19	16
2	Ք. Եր. բկ. Դ. զկնի վարդապաւի. Հար- աւանի:	20	17
3	Բ. 2. գծ. Սրբոցն Անդրէի եւ բանակի նորին եւ Կալինիկոսի եւ Դոմէտեայ վկայիցն:	21	18
4	Գ. 2. գկ. Սրբոցն Անդրիանոսի եւ Կնոջն Անատոլայ, Թէոփորոսի եւ Ելեթիւրոսի վկայիցն:	22	19
5	Գ. 2. գծ. պահր:	23	20
6	Ե. 2. գկ. Սրբոցն Արթաշատու եւ Խորենայ եւ անարծաթ բժշկացն Կոզմայի եւ Դա- միանոսի եւ Աստուածատրոյ վկային:	24	21

Ն.Տ.		Յ.Ա.	Լ.Ա.
7	Ուր. Աճ. պահր:	25	22
	Ⓔ Վերջին փառոդ լուսնի Փոփոխական օդ		
8	Շր. ակ. Ծնունդ Ս. Աստուածածնի:	26	23
9	Քհր. բժ. Ե. զկնի վերափոխ, բարեկենդան Ս. Խաչի:	27	24
10	Բշ. բկ. Ա. օր. պահոգ Խաչի, Եւս Լտ.:	28	25
11	Գշ. գժ. Բ. օր պահոց Խաչի:	29	26
12	Գշ. գկ. Դ. օր պահոց Խաչի, Լտ. Տօն անուան Սուրբ Աստուածածնի:	30	27
13	Եշ. դժ. Դ. օր պահոց Խաչի:	31	28
14	Ուր. դկ. Ե. օր պահոց Խաչի. ՅԼ. Սեպտ. (օր 30):	1	29
15	Շր. աժ. Տօն եկեղեցւոյ ի նաւակատիս Ս. Խաչին, Տօմ. Հոռի (օր 30) Հր. Թըշրին (օր 30) Եւ տարեմուտ 5689 թուականին,	2	30
	Ⓔ Ծնունդ լուսնի Միգալից օդ		
16	Քհր. ակ. ԽԱԶՎԵՐԱՅ, երեկոյին թափօր Խաչվերացի, Տճկ. Բեպիւ Ախր (29 օր):	3	1
17	ՔԲշ. բժ. Տօն Խաչի, յիշատակ մեռելոց, Հր. ծոմ վասն սպանման Դոթողիայ, որդւոյ Արիկամայ:	4	2

Ն.Տ.		Յ.Ա.	Լ.Ա.
18	Գշ. բկ. Տօն եկեղեցւոյ:	5	3
19	Գշ. գժ. պահր. Տօն եկեղեցւոյ, Յն. Մի-րայէլի հրեշտակապետին:	6	4
20	Եշ. գժ. Տօն եկեղեցւոյ, Յն. Եւստաքէոսի Մարտիրոսին:	7	5
21	Ուր. դժ. պահր, Տօն Խաչի, Լտ. Մատթէոսի աւետարանչին:	8	6
22	Շր. դկ. Տօն Խաչի:	9	7
23	Քհր. ակ. Բ. զկնի Խաչի, բարեկենդան Վարազայ Խաչին, Յն. Յղութիւն Յովհաննու Կարապետին. Յայսմ. Հոռի (օր 30) Աշնանամուտ Եւ զուգօրեայ, այս է տիւհաւասար գիշերոյ. Տճկ. Կիւլ Փապլը, որ Են աշնանային ամիսը Եւ սկիզբն նուագութեան ջութքն Ներդոմ:	10	8
	Ⓔ Առաջին փառոդ լուսնի Մրցկաբեր օդ		
24	Բշ. ակ. պահր. Սրբոցն Մամասայ, Փի-լիկտիմոնի Եւ Սիմէոնի Սիւնակեցին. Հր. Քի-փուր, տօն քաւութեան որ է (տօն եօթնբորոգաց) Կորբան պայրամը (ոչ չօրապ), ծոմ մեծ է նոցա:	11	9

⊙ Ի Կեիռն Առաք պուրնի Միգան

25	Պ. 2. բժ. պահր. Սրբոցն կուսանացն փեփ-
րոնեայ եւ Մարիանեայ եւ Շուշանայ զըս-
տեր մեծին Վարդանայ, Զն. Յովհաննու
աւետարանիչին:	12	10
26	Պ. 2. քկ. պահր:	13	11
27	Ն. 2. գժ. պահր. Սրբոց հայրապետացն Բա-
րազամու, Անթիմոսի եւ Երանոսի:	14	12
28	Ուր. զկ. պահր:	15	13
29	Շբ. դժ. Սրբոցն Գէորգայ զօրավարին, Ա-
ղոկաոսի եւ Ռոմանոսի երգեցողին. Լտ.
Միքայէլի հրեշտակապետին, Հր. Սուր-
բոթ, Տօն տաղաւարահարաց, Գամբշ պայ-
րամը, աւուրս ինն (ըստ Ս. Գրոց եօթն օր
է տօնա):	16	14
30	Մ. Կիւրակէ եօթն շաբաթուց. Հարսանիք:	17	15

⊙ Լուում լուսնի
Անհաբրութիւն օդոց

ՀԱՆՏԵՄԱՆԵՐ (Օր 31)

Թըշրինի Էփէլ (օր 31)

1	Ռ. 6. աժ. Սրբոցն Դաւթի Դիմեցւոյն, եւ
սրբոց վրայիցն Ղամբէոսի եւ Ղամբէուհւոյն:	18	16
2	Պ. 2. ալ. Սրբոցն եւտարէոսի եւ կնոջն
Թէոփիստեայ եւ երկուց որդւոցն եւ սրբ-
ոց կուսանացն Երմոնեայ եւ Ներտարին-
եայ. Լտ. պահապան հրեշտակաց:	19	17
3	Պ. 2. բժ. պահր:	20	18
4	Ն. 2. քկ. Սրբոց իշխանացն Սահակայ եւ
Համազասպայ, Լտ. Սուրբ Փրանկիսկոսի
Սալէզացւոյն:	21	19
5	Ուր. գժ. պահր:	22	20
6	Շբ. զկ. Սրբոց Եօթանասուն եւ երկու ա-
շակերտացն Քրիստոսի, Հր. Թ. օր Տաղա-
ւարահարացն:	23	21

7 Ք. Կիր. Դ. զկնի խաչի, Բ. Կիր. եօթն շա-
րաթուց, Հարսանիք:

24 22

Յ Վերջին քառորդ լուսնի

Մրկային օդ

8 Բշ. զկ. Սրբոցն Փոկասու հայրապետին եւ
երանոսի հետեւողին առաքելոց:

25 23

9 Պշ. ած. Սրբոց կուսանացն Թեկղեայ,
Վառվառեայ եւ Պեղիգեայ:

26 24

10 Պշ. Պահր:

27 25

11 Եշ. բծ. Սրբոցն Պանդալէոնի բժշկին, Եր-
մողեայ քահանային եւ Եւպրաքսեայ կու-
սին:

28 26

12 Ուր. բծ. Պահր:

29 27

13 Շր. գծ. Սրբոց Թարգմանչաց վարդապե-
տացն մերոց՝ Մեսրոպայ, Եղիշէի, Մով-
սիսի քերթողին, Դաւթի անյաղթ փիլիսո-
փային, Գրիգորի Նարեկացոյն, Ներսիսի
Շնորհաւոյն եւ Ներսիսի Լամբոնացոյն:

30 28

14 Ք. Կիր. զկ. Ե. զկնի խաչի, Դ. կիւրակէ
եօթն շարաթուց, Յլ Հոկտ. (31 օր), Տօմ.
Սահմի (օր 30) Հարսանիք:

1 29

15 Բշ. դծ. Դիւտ նշխարաց Սրբոյն Գրիգորի՝
Աղուանից կաթողիկոսի եւ Սրբոց հարցն
Թաթլոյ, Վարոսի, Թովմասու, Անտոնի,

2 1

Կրօնիղեայ եւ եօթն խոտաճարակացն՝ որք
յիննականեան վանսն կատարեցան, Լտ. Թէ-
րէզա կուսին: Հր. Խէտուան (օր 30). Տճկ.
Ճէմագիւլ եկվել (օր 30):

Յ Ծնունդ լուսնի

Չուարք առաք

16 Պշ. զկ. Սրբոց Առաքելոց Անանիայի,
Մատթէոսի, Բառնարայ, Փիլիպպոսի, Յով-
հաննու, Շիղայի եւ Սիւղիանոսի:

3 2

17 Պշ. ած. պահր:

4 3

18 Եշ. ալ. Սրբոցն Դիոնիսիոսի Արիսպագա-
լոյն եւ Սրբոց առաքելոցն Տիմոթէոսի եւ
Տիտոսի եւ այլոց աշակերտացն Պօղոսի,
Լտ. եւ Յն. Դուկասու աւետարանչին:

5 4

19 Ուր. բծ. պահր:

6 5

20 Շր. զկ. Սրբոց Աւետարանչացն Մատթէո-
սի, Մարկոսի, Դուկասու եւ Յովհաննու:

7 6

21 Ք. Կիր. գծ. Զ. զկնի խաչին, Դ. կիւրակէ
եօթն շարաթուց. Հարսանիք:

8 7

22 Բշ. զկ. Սրբոցն Դուկիանոսի հարիւրա-
պետին եւ Յովսեփայ Աստուածածօրն եւ
Յովսեփայ Արեմաթացոյն եւ քարեկամին
Քրիստոսի Ղազարու եւ քերցն նորա Մար-
թայի եւ Մարիամու:

9 8

Ⓔ Առաջին փառորդ լուսնի
Աճճեալային

23 Պ. շ. զծ. Սրբոյն Թէոդորոսի քահանային 10 9
եւ Զենոնի, Մակարայ, Եւդոքսեայ եւ Ռա-
մեայ. Յայսմ. (օր 30), Լտ. Ռափայէլի հը-
րեշտակապետին:

Ⓢ ի Կարինն, Արաբ պուրնի Ագրէպ

24 Պ. շ. զկ. պահր: 11 10

25 Ն. շ. ած. Սրբոց Խարիթեանց եւ Սրբոց
Վկայիցն Արտեմեայ եւ Քրիստափորի եւ
Երկուց կանանցն Կալինիկեայ եւ Ակիւ-
լինեայ:

26 Ուր. ած. պահր, Յ. Դեմետրեայ վկային: 13 12

27 Շ. բծ. Սրբոց Երկոտասանից վարդա-
պետացն Ռեթէոսի, Դիոնեսիոսի, Սեդ-
քեստրոսի, Աթանասի, Կիւրղի Երուսաղէ-
մացւոյն, Եփրեմի խորին Ասորոյ, Բար-
սեղի Կեսարացւոյն, Գրիգորի Նիւսացւոյն,
Գրիգորի Աստուածաբանին, Եպիփանու
Կիւրացւոյն, Յովհաննու Ոսկերերանին եւ
Կիւրղի Աղեքսանդրացւոյն:

28 ✠ Կիւր. բծ. Է. զկնի Խաչի, Դիւտ Խաչ. Ե. 15 14
Կիւրակէ եօթն շաբաթուց Լտ. Առաքելոցն
Սիմէոնի եւ Յուդայի: Հարսանիք:

29 Ք. շ. զծ. Սրբոցն Անատոսայ քահանային
եւ Վարոսի եւ Թէոդորոսեայ եւ որդւոց
նորա եւ որոց ընդ նմա կատարեցան:

Ⓢ Լուսն լուսնի
Խառնակ օդ

30 Պ. շ. զկ. Սրբոց Հիպերիքեանց, որք ի Սա-
մուսատ կատարեցան եւ սրբոց Սիւերիա-
նոսի Սեբաստացւոյն եւ Բաբելայ ծերոյն
եւ ութսուն չորից աշակերտաց նորին:

31 Պ. շ. զծ. պահր: 18 17

ՆՈՅՆՄԱՐԵՐ (30)

Թըշրինի Սանի (Օր 30)

1 Ս. շ. զկ. Սրբոյն Յովհաննու Ոսկերերանին, 19 18
Յն. Կոզմայի եւ Դամիանոսի, Լտ. Ամենայն
Սրբոց:

Ն.Տ.	Թ.Ա.	Լ.Ա.
2	Ուր. ամ. պահք, յիշատակ համօրէն ննջեցելոց:	20 19
3	Եբ. ակ. Ամենայն Սրբոց հնոց եւ նորոց, յայտնից եւ անյայտից:	21 20
4	Եւր. բժ. Ը. զկնի Խաչի, Զ. Կիր. եօթն շաբաթուց, Հարսանիք:	22 21
5	Բշ. բկ. Սրբոյն Ստեփանոսի Հռովմայ հայրապետին, եւ քահանայից, սարկաւազաց եւ ժողովրդոց:	23 22
6	Բշ. գժ. Սրբոցն Ակիրսիմեայ եպիսկոպոսին եւ Յովսէփայ քահանային, Ալթալայ սարկաւազին եւ Պղատոնի վկային:	24 23

Շ Վերջին քառորդ լուսնի
Մերկախառն օդ

7	Բշ. գկ. պահք. վերջ 186 աւուրց Խրսէլ:	25 24
8	Եշ. դժ. Սրբոց հայրապետացն Մեարոնփանոսի, Աղեքսանդրոսի եւ Պօղոսի Խոստովանողին եւ սրբոց նօտարացն Մարկիանոսի եւ Մարտիրոսի. Տճկ. Գասրմ. այն է սկիզբն օգերեւութաբանական ձմեռան, որ տեւէ 45 մինչեւ Զեմբէրի:	26 25
9	Ուր. դկ. պահք:	27 26
10	Եբ. ամ. Սրբոց Հրեշտակապետացն Գաբ-	28 27

Ն.Տ.	Թ.Ա.	Լ.Ա.
	րիչի եւ Միքայելի եւ ամենայն երկնային զօրաց:	
11	Եւր. ակ. Թ. զկնի Խաչի, Է. Կիր. եօթն շաբաթուց, Լտ. Մարտինոսի եպիսկոպոսին: Հարսանիք:	29 28
12	Բշ. բկ. Սրբոցն Մելիտոսի Անտիոքայ հայրապետին եւ Մինասայ եգիպտացւոյն եւ միւս Մելիտոսի եպիսկոպոսին. Երորեայ քահանային եւ Շինու Սարկաւազին, Յն. Յովհ. Ողորմածին, տօն Քիւրքճոց:	30 29
13	Բշ. բկ. Սրբոցն Դեմետրեայ վկային, եւ Բասիլիսկոսի քահանային, Տօմ. Տրէ (30 օր):	31 30
Շ Ծնունդ լուսնի Փոփոխական օդ		
14	Բշ. գժ. պահք. Յն. Փիլիպպոսի առաքելոցն եւ բարեկենդան ծննդեան Քրիստոսի, Յլ. Նոյեմբեր օր 15. Հր. Քասդեւ (օր 29): Տճկ. ՀԷՄԱԳԻԼ ԽԻՐԸ (օր 29):	1 1
15	Եշ. գկ. Սրբոցն Գուրիասայ, Սամուէլասայ Աբիբայ սարկաւազին. Ռօմանոսի միայնակեցւոյն. մանկանն խոստովանողի եւ Հիւսիքոսի զինուորին, Յն. Սկիզբն քառասնօրեայ պահոց ծննդեանն Քրիստոսի:	2 2

Տ.Ն.	Յ.Ա.	Լ.Ա.
16	Ուր. դժ. պահր:	3 3
17	Եբ. զկ. Սրբոց Առաքելոց Անդրէի եւ Փիլիպպոսի:	4 4
18	✠ Եբ. ած. Ժ. զկնի Խաչի. Բարեկենդան Յիսնակաց:	5 5
19	Բշ. աղ. Ա. օր պահոց Յիսնակաց:	6 6
20	Գ. բժ. Բ. օր պահոց Յիսնակաց: Ⲅ Առաջին Բառորդ լուսնի Պարզ եւ ցուր	7 7
21	✠ Բշ. բկ. Գ. օր պահոց Յիսնակաց, Ընծա- յումն Ս. Աստուածածնի, եւս Լտ. եւ Յն:	8 8
22	Բշ. գժ. Դ. օր պահոց Յիսնակաց, Լտ. Զիչիւնայ կուսին, Յայսմ. Տրէ (օր 30):	9 9
23	Ուր. զկ. Ե. օր պահոց Յիսնակաց: Ⲅ ՅԱղէդնաւորն Արապ. Պուրնի Գավիս	10 10
24	Եբ. զկ. Սրբոց Սրբոցն Գրիգորի սրանչե- լագործին, Նիկողայոսի հայրապետին եւ Միլոռնայ եպիսկոպոսին:	11 11
25	✠ Եբ. զկ. Ա. Յիսնակաց, Յն. Ներտա- ռիննայ կուսին. Հարսանիք:	12 12
26	Բ. ած. Սրբոց կուսանացն Յուլիանայ եւ Վասիլուհայ:	13 13

Տ.Ն.	Յ.Ա.	Լ.Ա.
27	Բշ. աղ. Սրբոցն Դուռնկանոսի քահանա- լին եւ սրբոցն Տարագրոսի, Պրորոսի, Անդրոնիկոսի, Ոնեսիմեայ եւ այլոց աշա- կերտաց Սրբոցն Պօղոսի:	14 14
28	Բշ. բժ. պահր: Ⲅ Լուսն լուսնի Տխրագին աւուր	15 15
29	Բշ. բկ. Սրբոցն Կղեմայ հայրա եւ ո Բագարատայ Տոմեռոնայ եպիսկոպոսին.	16 16
30	Ուր. գժ. պահր. Լտ. եւ Յն. Անդրէի ա- ռաքելոյն:	17 17
		
ՊԵԼԵՄԵՐՈՐ ԵՄ 31 Քեանունի Էվդէլ (Օր 31)		
1	✠ Եբ. զկ. Սրբոց Առաքելոց եւ առաջին	18 18

Ն.Տ.	48	ՀԷՄԱՂԻՎ ԽԽԻՐ	Յ.Ա.	Լ.Ա.
		Լուսաւորչացն մերոց Թաղէոսի եւ Բարթողիմէոսի:	19	19
2		Ճ. ԼԻՐ. դժ. Բ. Յիսնակաց, Հաւսանի:	20	20
3		ԲԵ. ղկ. Սրբոցն Գննարիոսի եպիսկոպոսին, Մերկերիոսի զինուորին, եւ սրբոցն Յակովկայ եւ Իրաւափառայ:	21	21
4		ՊԶ. ած. Նախավկայ սրբոյն Արգարու. Յն. Վառվառեայ կուսին:	22	22
5		ՊԶ. աղ. պահր, Յն. Հօրն Սափայ:	23	23
		Յ ՎԵՐՉԻՆ ԲԱՌՈՐԴ ԵՐԱՆԻ Պարզ եւ ցուրտ		
6		ՍԶ. բծ. Սրբոց հարցն եպիսկոպոսաց Պօղոսի, Պօղայ, Մակարայ, Եւագրի, Յովհաննու Գննեցւոյն, Յովհաննու Կարճահասակին, Նեղոսի, Սրսէնի, Սիսիանու, Դանիէլի, Սրապիոնի, Մակարիոսի, Պիմէնի եւ այլոց սրբոց հարց, Յն. եւ Լտ. Նիկողայոսի հայրապետին պաշտպանին նաւաւարաց:	24	24
7		ՈՒՐ. բկ. պահր:	25	25
8		ՇԲ. գծ. Սրբոյն Նիկողայոսի Զմիւռնացւոյ սրանչեւագոթ հայրապետին, Լտ. Անարատ Յղութիւն Ս. Աստուածածնի յԱննայէ:	26	26

Ն.Տ.	ԳԵԼԵՆԱՐԵՐ	49	Յ.Ա.	Լ.Ա.
9	Ճ. ԼԻՐ. ղկ. Գ. Յիսնակաց, Յղութիւն Ս. Աստուածածնի, եւս Յն. Բարեկենդան Ս. Յակոբայ:	26	26	
10	ԲԵ. դժ. Ա. օր պահոց, Սրբոցն Մինասայ, Երմոզինեայ եւ Գրաբոսի եւ կամաւոր աղքատացն Յովհաննու եւ Ալեքսիանոսի:	27	27	
11	ՊԶ. ղկ. Բ. օր պահոց. Սրբոցն Կուռնէլիոսի հարիւրապետին եւ Շմաւոնի ազգականին Քրիստոսի եւ Պօղիկարպոսի Հայրապետին Զմիւռնիոյ եւ սրբոց վկայիցն, որք յԱրեւելս կատարեցան:	28	28	
12	ՊԵ. աղ. Դ. օր պահոց. Յն. Սպիրիդիոնի եպիսկոպոսին:	29	29	
13	ՍԵ. աղ. Դ. օր պահոց. Սրբոցն Եւստրատիոսի, Օգսնտիոսի, Եւզիմէոսի, Ուրբեստէսի, Մարգարիոսի: Լտ. Լուչիա կուսին, Տօմ. Քաղոց (օր 30), Հր. Թէթէթ (օր 29) Տնկ. Բէնէպ (օր 30) գանձիլ կիճէսի:	30	1	
	Յ ԾՆՈՒՆԴ ԵՐԱՆԻ Խառնակ օդ			
14	ՈՒՐ. բծ. Ե. օր պահոց, Յլ. Դեկտ. (31 օր.) Տնկ. Լէյլէի բեղայիպ:	1	2	
15	ՇԲ. բկ. Սրբոյն Մծբնայ հայրապետին, Մարուգէի Տգնաւորին եւ Մեկտոսի եպիսկոպոսին:	2	3	

Ն.Տ.	Թ.Ա.	Լ.Ա.
16	3	4
17	4	5
18	5	6
19	6	7
20	7	8
21	8	9
22	9	10

16 **ԿԻՐ.** զժ. Դ. Յիսնակաց, Հարսանիս:

17 **ԲԵ.** զժ. Սրբոց հայրապետացն իզնատիտի
եւ Աղդէի, եւ Մարութայի եպիսկ.ին. Լտ.
Ղազարու բարեկամին Քրիստոսի:

18 **ՊԶ.** զժ. Սրբոցն Թէոպոմպայ եպիսկոպո-
սին եւ Թէոփնայ վկային եւ չորից զին-
ւորացն Բաստսի, Եւսեբի, Եւտիքի եւ Բա-
սիլիդեայ:

19 **ՊԶ.** զկ. պահր:

Ⓔ Առաջին Բառուդ լուսնի
Պարզ եւ ցուրս

20 **ՍԶ.** ալ. Սրբոց կուսանաց, Ինդոսի եւ
Դոմնայի եւ Դղերիկոսի քահանային եւ եր-
կուց բիւրուցն՝ որք ալրեցան յեկեղեցւոջն
Նիկովիդացւոց, Հր. փոփոխութիւնք ե-
ղանակաց:

21 **ՈՒՐ.** ալ. պահր. վերջ 90 աւուր աշնան,
Լտ. Թովմայի առաքելոյն:

22 **ՇՐ.** թժ. Սրբոյն Բարսեղի Հայրապետին եւ
եղբորն Գրիգորի Նիւսացւոյն, Սեղբեստ-
րոսի Հռովմայ հայրապետին, եւ Արքայ
Եփրեմի խորին Ասորոյ, Յայսմ. Քա-
ղոց (օր 30):

Ⓕ Այծեղջիւրն, Արաք. պուրնի ձէտի.

Ն.Տ.	Թ.Ա.	Լ.Ա.
23	10	11
24	11	12
25	12	13
26	13	14
27	14	15
28	15	16
29	16	17
30	17	18
31	18	19

23 **ԿԻՐ.** թկ. Ե. Յիսնակաց:

24 **ԲԵ.** զժ. Սրբոյն Դաւթի Մարգարէին, եւ
Յակոբայ առաքելոյն, Լտ. եւ Յն. Ճրագա-
լոյց ծննդեան Քրիստոսի:

25 **ՊԵ.** զկ. Սրբոյն Ստեփանոսի նախավկա-
յին, Լտ. եւ Յն. Ծնունդ Տեառն մերոյ Յի-
սուսի Քրիստոսի:

26 **ՊԵ.** զժ. պահր, Լտ. Ստեփանոսի նախա-
վկային:

27 **ՍԵ.** զկ. Սրբոցն Առաքելոցն Պետրոսի եւ
Պօղոսի, Լտ. Յովհաննու աւետարանչի:

Ⓖ Լուսն լուսնի
Ձիւն

28 **ՈՒՐ.** աժ. պահր:

29 **ՇՐ.** ալ. Սրբոցն Որդւոց Ռոտման Յակո-
բայ առաքելոյն եւ Յովհաննու Աւետա-
րանչին բարեկենդան ծննդեան:

30 **ԿԻՐ.** Զ. Յիսնակաց. եւ Ա. օր պահոց
ծննդեան:

31 **ԲԵ.** թկ. Բ. օր պահոց ծննդ. Լտ. Սեղբեստ-
րոսի Հռովմայ հայրապետին:

Վ Ե Ր Զ

Ս. Վ. ԱՌՎ. ԱՌԷ ԿՈՅՍ

(Նոր յաւելում 1926ի Տարեցոյցիս ազգային եւ օտար սուրբերու մասին տրւած ծանօտութիւններու վրայ:)

Մարդուան քաղաքի բաղնիքներուն մէկուն ա-
նունը **Էսկի համամ**—հին բաղնիք— կ'ըսուի, որ
Էօֆիւզիւֆ—եզնոց— ալ կ'անուանեն: Քաղաքա-
ցիք հին աւանդութեամբ կ'ըսեն թէ այս բաղնիքը
Մարսիմիանոս կայսեր ժամանակը Դիոսկորոս ա-
նուն մեծատունին շինել տուածն է, որ ինքը հե-
ռաւոր երկիր երթալու ըլլալով ճարտարապետին ա-
պրաքերէր էր որ իր աշտարակին դիմացը բաղնիք մը
շինեն եւ այս բաղնիքը երկու լուսամուտ միայն ու-
նենայ:

Ասիկայ աղջիկ մը ունէր, Վառվառէ անուն, որ
հօրը բացակայութեան ժամանակը օր մը բաղնիքին
շէնքը տեսնելու կ'երթայ, եւ պատահանները եր-
կուր տեսնելով կը պատուիրէ ճարտարապետին, որ
երեք ըլլան ի յիշատակ երկից անձանց Ամենասուրբ
երրորդութեան, որովհետեւ թէպէտ Դիոսկորոս հեթա-
նոս էր, բայց աղջիկը քրիստոնէութեան կը հետեւէր:
Մինչեւ հիմայ այն երեք պատահաններուն տեղը
յայտնի կը տեսնուի:

Բաղնիքին զովանալու տեղը (սօղուզլուզ) մար-
մարիոնէ աւագան մը կայ, որուն պատին մէկ կողմը
կոյսը խաչ մը քանդակեր է, որ Յայսմաւորքն ալ կը
յիշէ (Դեկտ. 4 Հ. Տ.):

Օրբուհւոյն Վառվառէայ հայրը երբ քաղաք կը
գառնայ եւ բաղնիքին այցելութեան գալով լուսա-
մուտները երկուքի տեղ երեք կը գտնէ, պատճառը
իմանալով սաստիկ կը բարկանայ, եւ վերջապէս իր
աղջիկը իր ծեռօք կը մեռցնէ, որուն հետ Յուլիանէ
անուն կին մըն ալ նահատակեցաւ. հաւատացեալ-
ներէն մէկը մարմինը առաւ եւ **արեւու** ըսուած տե-
ղը տարաւ թաղեց:

Բերդը պարիսպ մը ունի, որ հիմայ աւերակ է:
Այս պարիսպէն դուրս թաղ մը կայ **արեւուդի** անու-
նով, եւ այն թաղը Մահտեսի Թաղէոս անուն հա-
յազգի բարեպաշտի մը տուն գերեզման մը կայ, որ
Վառվառէայ գերեզման կը կարծուի եւ ասոր հաս-
տատութիւն մը կրնայ սեպուիլ այն որ քաղաքին
քնակիչները այս տունը—**սուրբով** տուն — կ'ըսեն
եղեր:

Վերը ըսուեցաւ թէ քաղաքին **Էսֆի համամ**
բաղնիքին **Էօֆիւզիւֆ** կ'ըսեն: Քաղաքացիք այս ա-
նունին հետեւեալ պատճառը կուտան. Բաղնիքը
հողի տակ ծածկուած անյայտ մնացեր էր կ'ըսեն, եւ
որ մը գեղացիք այն հողը հերկելու ժամանակնին
օր մը գեղացիք այն հողը հերկելու ժամանակնին
եզին ոտքը ծակի մը վրայ կոխելով կ'ընկղմի. կը
բանան այն տեղը, եւ այս պատճառաւ բաղնիքն ալ

կը գտնուէի, որուն աւագանին վրայի առաատադին տակն է եղեր որ եզին ոտըր ներս գացեր է: Հիմայ տեղացիք այն աւագանին եղած տեղը խուկով մոմով ուխտի կ'երթան:

Ո՞վ էր Դիոսկորոս, որ այն բաղնիքը շինել տրւաւ եւ ո՞ր տեղացի էր: Այս մասին գրուած է **Ծագիկ վարուցին** մէջ, էջ 276: Ս. Վառվառեա կամ Վառվառիէ (ըստ Յն. Վառվառա, եւ Լտ. Պառպառա) կոչսն էր ի կողմանց արեւելից յԱրեգ քաղաքէ, որ է Հեղիուպոլիս Պափղագոնիոյ, Յլաւուրս Մարսիմիանոսի, զուստդ առն մեծատան հեթանոսի Դիոսկորոս կոչեցելոյ: Ասով կը հասկնանք թէ այս Դիոսկորոսը Պափղագոնիայի Հեղիուպոլիս կամ Արեգ քաղաքի բնակիչներէն հարուստ մէկն է եղեր: Բայց Արեգ քաղաքն որն է:

Արեգ քաղաք, կամ Հեղիուպոլիս, ըսել է արեգական քաղաք, քաղաք մը որուն մէջ մասնաւոր յարգութիւն եւ պաշտօն կ'ընդունէր արեւը իբրեւ աստուած. մէկ խօսքով ըսենք, արեւապաշտութեան կամ արեւապաշտներու քաղաք: Եւ յայտնի է որ արեւապաշտները մեր գրոց մէջ արեւորդի ալ կ'անուանուին: Ուստի կարելի է որ հին ատենը այս Հեղիուպոլիս անունը իբրեւ այս քաղաքիս մասնաւոր անուն, որիշ կողմեր գտնուած Հեղիուպոլիսներէն որոշելու, միանգամայն բուն նշանակութիւնն ալ չըկորսնցնելու համար արեւորդի ըսած ըլլան: Ետքը քրիստոնէութիւնը քաղաքին ամէն կողմը տարած-

ուելով միայն այս թաղիս բնակիչները արեւապաշտ կրնան ըլլալ, որով ամբողջ քաղաքին անունը միայն այն թաղին կը յատկանայ: Կարելի է որ այն թաղին մէջ մէկ մեհեան մը կամ արեւը պաշտելու յատուկ տեղ մը եղած ըլլայ, որով տեղը արեւու ըսուի, ինչպէս որ Յայսմաւուրքը կ'ըսէ. «Թաղեաց ի տեղի մի որ կոչի արեւու»:

Իսկ Մարգուան Պափղագոնիոյ նահանգէն կարելի է եղած ըլլայ եւ նոյն իսկ Արեգ քաղաքը այն կարծուի: Մարգուան քաղաքէն չորս ժամ հեռի հիւսիսային կողմը Քէօփրիւ ըսուած գիւղաքաղաքը երթալու ճամբուն վրայ լայն ձորերու մէջէն կ'անցնի, մէկ կողմը Վառվառա անունով աղբիւր մը կայ որ վրան խաչի նշան ունի. այս աղբիւրը այլազգիք եւս վառվառա բունորը կ'անուանեն: Ականատես ճամբորդներ կը պատմեն թէ նոյն աղբիւրին վերի կողմը բորդներ կը պատմեն թէ նոյն աղբիւրին վերի կողմը ոչխարի ձեւ քարեր ալ կան: Յայսմաւուրքին մէջ վառվառա կոչսին պատմութեանը կողքին այս քարերուն պէս քարի մը խօսք կայ այսպէս գրուած. «հետամուտ եղեալ գնաց զկնի եւ տեսեալ զերկու «հետամուտ եղեալ գնաց զկնի եւ տեսեալ զերկու «հովիւս ի լերինն, որ արածէին զհօտս իւրեանց եւ «հարց զնոսա վասն զստերն իւրոյ եւ մին ի հով «ուաց անտի եցոյց զվառվառիա եւ նոյնժամայն «քարացան ոչխարքն նորա եւ կան մինչեւ ցայսօր ի «լերին անդ յիշատակ սրանչեւացն Աստուծոյ»:

ԳՐԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ԱՂԲԵՐԱԿԸ

Ակին մօտ կը բնակէր առիւծ մ'. արծիւ մ'ալ վէս
 Հոն կուգար որ ջուր խմէ,
 Արդ՝ զոյգ մը հերոսներ՝ արբաններ — բախտն այսպէս
 Կը վճռուի Աստուծով —
 Եկան օր մ' ակին մօտ ուր կան ծառք արմաւի
 Անցորդին հեշտ ա'յնքան,
 Ու զիրար ճանչնալով՝ բըռնըւեցան կըռուի,
 Ու երկուքն ալ ինկան,
 Եւ երբ կը մեռնէին, սաւառնելով յուշիկ
 Արծիւն անոնց վերեւ՝
 Ըսաւ, «Դուք տիեզե'րքը զըտաք շա'տ փոքրիկ...
 Հիմա ստուեր մ' էք թեթեւ,
 Իշխաններ, դեռ երէկ կըտրիճ կեանքով լեցուն,
 Ձեր ոսկրերն վա'ղն ինքնին
 Կոպիճներ դառնալով՝ այս ճամբու խիճերուն
 Անյա'յտ կը խառնըւին:
 Անմիտներ, ի'նչ շահ ա'յդ մենամարտէն զըժնեայ,
 Այդ վրէժէն նենգածէտ.
 Ես արծիւս՝ հաշտ կ'ապրիմ մենութեան մէջ ահա
 Իրե'ն՝ Առիւծին հետ,
 Երկուքս ալ՝ հոս կուգանք խըմել նո'յն աղբիւրէն,
 Պեաւերն այս վայրերուն
 Ես կ'ընտրեմ, անտառ՝ լեռ ու դաշտ թողլով իրեն,
 Երկի'նք ինձ բնակութիւն:
 Թարգ. Ե. ԱՐՔԵՊԻՍԿ. ԴՈՒՐԵԱՆ, Վ. ՀԻԿՈ

ԼԱԻԱԳՈՅՆ ԿԱՅԱՆՔ

Բարի խաթուն, ի'նչ կ'ընես, չե'ս տեսներ որ
 Տաք է սենեակն առանց ատոր,
 Կրնաս թողուլ որ մարի բոցը ծաւալ,
 Խնայէ փայտիդ, ո'վ լեզն կընիկ, խնայէ՛ ալ.
 Չոր է վըրաս, ու չեմ մըսիր . . .
 Բայց ան ինձ բնա՛ւ չէ ուշադիր.
 Փայտ կը նետէ, խառնելով կրա'կն ու մոխիր.
 «Տաքցիր, զինուոր, կ'ըսէ, տաքցիր»

Բարի խաթուն, անօթի չեմ կամ ծարաւ.

Պահէ երջիկդ ու գինիդ լաւ.

Մեր կայանին մէջ հաշեցի ես արդէն.

Հաճէ՛ օթոցն ալ վերցնել սեղանէն,

Ինձ համար շատ շրջել է ան . . .

Բայց չուզելով ինքն ուրիշ բան՝

Կը շերտէ հացս, ու կը լեցնէ իմ կթղան.

«Ո՛ւժ առ, զինուոր, ո՛ւժ մարմնական»:

Բարի խաթուն, ի՞նչ պէտք կայ ա՛յս կտաւներուն,

Իբօք, խելք չես ըներ դուն.

Գումըդ ո՞ւր է, և ո՞ւր է յարդն որուն վրայ

Կը յարդարենք մեր անկողի՛նը կամայ.

Հո՛ն կը պառկիմ արքայօրէն . . .

Բայց չի կասիր ան իր գործէն,

Կը փոէ սաւանն, ու կարգի դրած է զամէնն.

«Քնացիր, զինուոր, քնացիր այժմէն»:

Օրը կ'ծագի, չուելու ժամն ալ կը հնչէ,—

Է՛հ, մնաս բարով. . . բայց այս ի՞նչ է.

Պարկըս ծանր է երէկուրնէ աւելի.

Ասպընջակա՛նս ազնիւ, խաթո՛ւնս սիրելի,

Է՛ր այսբան զիս կը շըփացնես. . .

Բարի խաթունը՝ զուարթերես.

Միանգամայն արցունքն աչքին, ըսաւ, «ես

Զինուոր զաւակ մ'ունիմ քեզ պէս»:

PAUL DEROULEDE

Թրգմ. Ե. ԱՐՔԵՊԻՍԿ. ԳՈՒՐԵԱՆ

ԳՈՒՐԵԱՆ ՅՈՒՆԵԼԵԱՆ

(1879—1929)

Բազմամուտ միտք, լանաւտեղծ հոգի, տիպար
կենցաղ, ահա չքնաղ ձիրքեր, որոնք կը բնորոշեն ան-

Պ. ՄԻՀՐԱՆ ԳՈՒՐԵԱՆ

զուգական եկեղեցական մը, որուն յորելեանը պէտք է
տօնուի յաջորդ 1929ի Հոգեգալստեան տօնի օրը՝ Դա է
երուսաղէմի արժանընտիր գահակալը:

Տ. ԵՂԻՉԷ Ս. ԱՐԲԵՊԻՍԿ. ԳՈՒՐԵԱՆ

Տ. Եղիշէ Սրբազան 1879ին ղեռ աշխարհական Պ. Մինրան, նորահաս ուսուցիչ, Պոլսոյ արուարձաններէն Սկիւտարու Նոր-Թաղի ձեմարան վարժարանի այն դասարանին մէջ, ուր մենք ուսանող պատանիներս կ'աշակերտէինք իրեն Հայերէն լեզուի ուսման, աւետեց մեզ թէ եկեղեցական սրեմը պիտի ընդունի և ահա նոյն տարուան Հոգեգալստեան տօնին Մայիս 20 (Հ. Տ.) Նոր-Թաղի Ս. Կարապետ Եկեղեցւոյ Քարոզիչ Իզմիրլեան Սրբազան Հայրը ձեռնադրեց 3 վարդապետներ, որոնցմէ մին էր Պ. Մինրան՝ որ կոչուեցաւ Եղիշէ Վարդապետ(*):

(*) Միւս երկուէն մին էր Պ. Մինրան Արեւունքի օրջանաւարտ Կալաթա Սէրայի լիսէին որ եղաւ Յովհաննէս Վարդապետ, ներկայիս լեզուագէտ անբասիր եկեղեցական Յովհաննէս Արեւիկիսկ. Արեւունքի, որ երկար տարիներ Պրուսայու առաջնորդութիւնը վաւերեց արժանապէս, յետոյ եղաւ Պոլսոյ Պատրիարք եւ այժմ Բարդիւշ Բերայի Ս. Երեմիայի Եկեղեցւոյ, իսկ միւս ձեռնադրուածն էր Պ. Խաչիկ Արժունքի, որ կոչուեցաւ Մասթէոս Վարդապետ. սա դժբախտաբար քիչ տեւեց վախճանեցաւ:

Եղիշէ Սրբազան այն օրէն մինչեւ ցարդ իբր բաշարի զինուոր հայ նուիրապետութեան, ուխտադիր

ԵՂԻՉԷ ՍԱՐԿԱՆԱԳ

ծառայող Ազգին և Եկեղեցւոյն, հաւատարիմ քնաց իր նուիրական կոչումին, իր եզական բարեմասնութիւն-

ները գնահատուեցան հանրութենէն մինչեւ որ բարձրացաւ Սիոնի առաքելական հուրը Գահը:

Մեծ մարդիկ ազգի մը ուրախութիւն են, անոնց գոյութիւնը սրտապնդում մը կը պարգեւէ ամէնէն տըխուր պահերու մէջ իսկ, նոր կորով կը ներշնչէ, նման այն վճիտ լոյսին՝ որուն յուսովց կը յառին նաւաբեկեալներու նայուածքներն:

Հա՛րկ է արդեօք ներկայացնել զինք, իայց ո՞վ չգիտեր թէ Դուբեան Պատրիարք այն մեծ եկեղեցականն է որ առանց համալսարաններու աշակերտելու համալսարանական հմտութիւն մը ամբարած է ինքնաշխատութեամբ և հետեւած է եւրոպայի մատենագրական շարժումին. իր միտքը շտեմարան մըն է բազմազան գիտելիքներու. կրօնական, պատմական, մատենագրական, իմաստասիրական խնդիրներ գաղտնիք չունին իրեն համար և Տ. Եղիշէ Սրբազան անդուլ կը լուսաւորէ իր բարձր իմացականութիւնը ամէնէն հոյակապ հեղինակութիւններով, իր լոյսերը փոխանցած է իր սաներուն, արժանաւոր եկեղեցականներու, ուսուցիչներու, երբեմն իրր վերատեսուչ Արմաշու դիրեկտներն:

Հայ մամուլը միաբերան գովեստներ հիւսած է ամէն առթիւ անոր անունին շուրջ, ահա շատերու մէջէն իրեն նուիրուած սա մի քանի տողերը հաճութեամբ կ'արձանագրեմ:

«Դուբեան Պատրիարք լուսաւոր դէմք մը ամէն տեսակէտով, համակ մաքրութիւն և արժանիք, իր բիւրեղէ նկարագրով, լեցուն մտքով և մեծ սրտով, մէկ խօսքով համագային դէմք մը (Ազգաբար 213):

Անոր իրաւամբ շահած ժողովրդականութեան հզօր փաստն էր այն ընդհանուր ցաւը անցեալ տարուան հիւանդութեան առթիւ՝ որ ւարձագանգուեցաւ աշխարհէ աշխարհ և հայ սրտերու մէջ անոր զրաւած համակրանքի քաղցր տիրապետութիւնը պարտադրեց մեզ ամէնուս կառարել սուրբ տաճարներու մէջ աղօթքներ, հաւկուճներ անոր արագ բուժումին համար:

Ս. Յակովբեանց մայրականքը շատ բարեբախտ է որ ներկայիս իր ծոցին մէջ կը կրէ այս մեծ հոգին, փութքը հայ գրականութեան, որուն քնարին երգերը, սրբազան տաղերը քաղցրագոյն վայելքը կը պարգեւեն ամէնէն զիտակից միտքերու, այնպիսի հասունութեամբ մը արտաբերուած և այնպիսի վսեմ ոճով՝ որուն ազդեցութեան տակ անհնար է հաճոյական խռովք մը չզգալ. Հովնաթան Երեմիայի արժութիւնը հանձարին ցուցումն է, բարձր բանաստեղծութեան ամենէն հոյակապ սրբամատենն է և իր տեսակին մէջ անմրցելի նման հին և նոր քերթուածներու մէջ:

«Դուբեան Սրբազանն արտադրութիւններուն մէջ չկայ այն տեսակ մը Monotonie ն, որ միակ թշնամին է արուեստին, գաղափարներու և բառերու տողանցում մը շատ ներդաշնակ և պայծառ է և ահա անոնք ամէնէն փնտռուած յատկութիւններն — աւելի ճիշդը առաքիւնութիւններն — են: Իր կրօնական քերթուածներն ազուցումն են խորունկ քնարերգութեան և միտքի մեղմադուութեան, pur symbolismeի ցրտութենէն հեռի,

որմէ կը ծորի փաղաքուշ խանդաղատանք մը», (Հանգու-
գիսակ 1906 ժ. տարի, թիւ 15):

Ներուի ինձ որ համարձակիմ առաջին անգամ ա-
ղաղակ բարձրացնել, ինչ որ շատ շատերու միահամուռ
բաղձանքն է, որպէս զի Ազգը շրեղապէս պանծացնէ
անոր եկեղեցականութեան Յիսնամեայ Յորելեանը՝ յա-
ջորդ տարւոյ Հոգեգալստեան տօնին: Այս մեծ պարտ-
քը տարածելով աւելի լայն շրջանակներու մէջ, կա-
նուխէն իր պատրաստած եկեղեցական Ս. հայրերը սի-
րով անտարակոյս զլուխ կը կանգնին այս շարժ-
ման՝ տօնելու Դուրեան Յորելեանը, իսկ ինձ մեծ փառք
է որ այս պահանջքին թելադիր կ'ըլլամ խոնարհաբար
իբր անձնուէր աշակերտ Ն. Բ. Սրբազնութեան և
հանրութեան հետ կը գոչեմ Լուսնոգիւն. Երկա՛ր Բաջողջ
սարխներ Սիոնի արդի գահակալին:

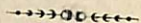
Ա. Գ.

ՄԵՍՐՈՊ ԱՐԻՇՊ. ՆԱՐԵԵԱՆ
Ա. ՊԱՏՐԻԱՐԺ ՀԱՅՈՑ ԹՈՒՐԲԻՈՅ

ԵՎԵՂԵՑԱԿԱՆ ՄԵԾ ԴՈՒՐԵԱՆԻ

ԱՐՄԱՇԱԿԱՆ ՅՈՒՇԵՐԷՆ

1895ի Սեպտեմբերին երբ հոգեւոյն Օրմանեան Մաղաքիա Սրբազան փոխ-վանահայր էր, Դպրեվանքի ե. Դասարանը կազմուեցաւ՝ որուն առաջին աշակերտն եղաւ Մշեցի Խաչատուր Նարոյեան քսանամեայ երիտասարդը. ես նոյն տարին 20 ամեայ Սարկաւազ ձեռնադրուած էիւ Դուրեան տեսաւ թէ Նարոյեան ո՛չ միայն կարգին առաջինն էր, այլ եւ ուսման, օժտուած լինելով իսկատիպ տաղանդով:

ԹՈՐԳՈՄ ԱՐՔԵՊՈՎ.

Սրբազանի համար, մեծ ապագայ, եւ այդ գուշակութիւնը կատարուած է այսօր: Առաջին Տարօնեցին

Դուրեան մէկ սրանչեկ ընդունակութիւն ունէր աշակերտներուն ժիրքերը բնորոշելու, եւ անոնց աչքերուն մէջ կարդալու իրենց ապագան. յիրաւի տիրացու Խաչատուրը դարձաւ Սարկաւազ, Մեսրոպ վարդապետ, Մեսրոպ Սրբազան: Դուրեան անոր համար գուշակած էր, ինչպէս Դուշակեան Թորգոմ

Մեսրոպը յետ մահուան Ս. Սահակի՝ եղած էր Կաթողիկոսական Տեղապահ, երկրորդ Տարօնեցին Մեսրոպ եղաւ Պատր. Տեղապահ դժուարին շրջանի, ու այսօր արժանընտիր Պատրիարք Կ. Պոլսոյ, դարձեալ դժուարին շրջանի: Պատիւը մեծ Դուրեանին է, նաեւ ուրախութիւն անպատոււմ վարժապետը երուսաղէմի Պատրիարք, աշակերտը Կ. Պոլսոյ Պատրիարք, եւ ի՛նչ ալ սիրուն ոսկեղարեան անուններով, եղիշէ՛ ու Մեսրոպ:

Դառնամ նորէն 95 թուականին, որ մեր պատմութեան մէջ պիտի փնայ մի անշնչելի թուական 1890 թուականին հետ: Դպրեվանքի լուսաշող գործունէութիւնը այս թուականներուն կը զուգայիպի, եւ առաջին պտուղը Զաւէնի ներուն կը զուգայիպի, եւ առաջին պտուղը Զաւէնի պատրիարքացումն էր: Ես կը հաւատայի թէ Դուրեանի պատրիարքացումէն ետք շուտով Արմաշեանի պիտի յաջորդէին իրարու: Արմաշէն Պոլիս կաններ պիտի յաջորդէին իրարու: Արմաշէն Պոլիս կան թափուր Աթոռը գրաւելու:

Եթէ Արմաշու Դպրեվանքի ճամնաչագեղ՝ աստուածաբան միտքն էր Օրմանեան, Դպրեվանքի հոգին ու սիրտը դարձաւ Դուրեան:

Եթէ Արմաշու Դպրեվանքի ճամնաչագեղ՝ աստուածաբան միտքն էր Օրմանեան, Դպրեվանքի հոգին ու սիրտը դարձաւ Դուրեան:

ԱՐՄԱՇՈՒ ԻԱՋԻ ՏՕՆԻՆ

Դուրեան Ս. Պատարագէ վերջ

— 69 —

Ուշագրաւ ինչ յուշ պատմեմ ձեզի, սիրելի ընթերցողներս, Սկիւտարի աննման Սոխակի եղբորմէն՝ որ զրոշմուի ձեր միտքերուն վրայ, եկէք մասնակից ընեմ ձեզի՝ Արմաշեան ձին բազմր օրերու՝ Ս. Սահակ-ընեմ ձեզի՝ Մեսրոպի տօնախմբութեան մէկ հրապից զրուագին։

Երբ Յուլիսի այդ հինգշաբթին կը մտնեայր, Դուրեան օրեր առաջ կը խանդավառուէր եւ կը խանդավառէր մեզ՝ շրեղօրէն կատարելու համար անոնց անուններու ու փառքին նուիրուած բացօթեայ հանգիստը՝ որ տեղի կ'ունենար վանքին տիպար այգիին մէջ։

ՏԻՐՍՏԻ Վ. Վ. Վ.
ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

Դուրեան այդ գիշեր փայտի մեծ շեղջակոյտի կրակ մը վառել կուտար մեզի՝ համոզուած բացատրելով թէ հայ Ազգի Կրակի, Կենդանութեան խորհրդանշանն էին Ս. Սահակ եւ Ս. Մեսրոպ։ Դուրեանի աչքերը գերազանցապէս կը բոցավառէին նաեւ, երբ իր աշակերտներուն՝ մարգարէի վահագնի

րէի նման այդ պահուն կ'արտասանէր նուիրուած սա զոհար քերթումը։

«Երկներ երկին եւ երկիր,

Երկներ եւ ծիրանի ծով,
Երկն ի ծովուն ուներ զկառմարիկ եղեգնիկն,
Ընդ եղեգան փող՝ բոց կլանէր,
Եւ ի բոցոյն պառանկիկ վագէր,
Նա հուր հեր ուներ,
Եւ աշկունքն էին առեգակունքն։»

Դուրեան կը պատգամէր. «Վահագնի եւ Պրոմէթէոսի կրակները մեր բնաշխարհին բերած են Սահակ-Մեսրոպ»:

Իսկ մեր մէջ ո՞վ վառած է այն սրբազան հուրը՝ որ բնաւ չմարիւր։ Այդ հուրին աէրն էր Դուրեան Եղիշէ, այդ հուրին հարսազատ զաւակներն եղան Զաւէն ու Մհարսպ, ու անոնց յաշորդներն Գարեգին ու Ղեւսնոյ, եւն. եւն.։ (*),

ՏԻՐԱՅԻ Ծ. Վ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

(*) Գարեան Սրբազանի Ազգին ընծայած 7 եկեղեցականներուն առաջին շարին մէջ պէտք է առաջին տեղը տայ Բաբգէն Սրբազանի, որ իր բազմաթիւ կարեւոր հրատարակութիւններով եւ ուսումնասիրութիւններով մեծ ծառայութիւն մատուցած է իսկ գրականութեան. բեղուն միտքով եւ գործնական ոգիով օժտուած այս եկեղեցականը ներկայիս կը վարէ Երուսաղէմի «Սիոն» ամսաթերթը, չէրմապէս յանձնարարելի ամէն գրատէր հայու:

ԲԱՐԳԵՆ ԵՊ.
ԿԻՒԼԵՍԻՐԵԱՆ

ԳԻՒՂԻՆ ՎԱՐԺԱՊԵՏԸ

Որանից ուղիղ 57 տարիներ առաջ ֆերիա գա-
ւառի Սանգիբարան գիւղն ունեցած է իրեն դպրոցը
Պօղոս Անդրէասեան անունով ինչպէս եւ իրեն
ուսուցիչն յանձին Զուղայեցի Դաւիթ Կարապետ
Դաւթեանցի,* մի բան որը չափազանց հագուաղէպ,
բայց միեւնոյն ժամանակ գովիլի եւ ուրախալի: Որ-
պէս կը աեսնենք Պարսկահայ պատմութիւնից, այդ
տարիներին (1870) Պարսկական հայաբնակ քաղաք-
ներն եւ կեդրոնները մինչ անգամ զուրկ են եղած
դպրոցներից, ուր մնաց հայ գիւղերը կարողանային
երազել դպրոց եւ կրթութիւն: Զաւարեանակ Պօղոս,
չարապետ Մարգրէասեան վաճառական եղբայրները
կտակում են մի համեստ գումար Սանգիբարան
գիւղի երաւանների կրթութեան համար, հիմնադրա-
մը թողնելով Բաթավոյ Ս. Յովհաննէս եկեղեցւոյ
մը թողնելով Բաթավոյ Ս. Յովհաննէս եկեղեցւոյ
մը թողնելով, որի տարեկան տոկոսը ամեն տարի վար-
չութեան կողմից ուղարկուելով Զուղայի Առաջնոր-
դաբանին յատկացրուի յիշեալ գիւղի դպրոցին, որն ե-
ղած է տարեկան հազիւ թէ 50 տօլար: Սակայն բոլր
ուսումնասիրներ եւ մօտից դիտենք այսբան մի
փոքրիկ գումարի արդիւնքը պիտի զարմանանք, քա-

մի գիւղ եւ ամբողջ 36 տարիներ ծառայեց ժողովուրդին կրթելով գիւղի մանուկներին տարածելով բոլոր գիւղերում գիր ու գրիչը: Որքան որ հին նախապաշարունակներով լցուած մի մարդ էր եւ իրեն տվորեցրածը չէր ժամից այն այն կողմ, սակայն նա զրեց գիւղացու սրտումը կրթութեան հիմը ցանկելով սերմեր որոնք այսօր անելով աւաւտ հունձը կուտան: հասաւ 1906 թ. գիւղերում բացուեցին դպրոցներ շնորհիւ Ռուսահայ բարեբարներին եւ շինարար մի հոգեւորականի: Ուղարկուեցին ուսուցիչ-ուհիներ նոր ծրագիրներով եւ նոր դասագիրքերով: Տիրացու Դաւիթը տեսնելով որ իրեն շրջանը վեջ է, քաշուեց ասպարէզից վերցնելով իրեն անբաժան ընկեր Նաբեկին եւ մէկ էլ իրեն մայրիկին ձեռքով կարուած վերմակն որին շատ կը սիրէր եւ որն եղած էր իրեն 36 ամեայ ծածկոյթ, գնաց իրեն հայրենի տունը Զուղա մրմնջալու իրեն վերջին աղօթքը: Գնաց վարպետը Սանգիբարանից, բայց մնաց իրեն անունն անմուաց: 1919 թ. մի օր երբ իրեն ազգականներն, որոնց հետ կ'ապրէր, կը նկատեն որ Դաւիթը սենեակից դուրս չի գալիս, կը կասկածին եւ կը հետաքրքրուին կամացուկ իրեն սենեակը մտնելով: Բայց... մեռել է վարպետ Դաւիթը ծնկաջոր իրեն սիրած Նարեկը ձեռքին: Այսպէս, մեռաւ այս խորհրդաւոր անձն որը 36 տարիներ անդուլ աշխատեց մի խուլ գաւառում տարածելով Ս. Գիրքն եւ գիր ու գրիչը: Զուեցեալ ո'չ քաջալերող եւ ոչ էլ իրմով հետա-

քրքրուող, ուր մնաց գնահատող կամ Յորեւան: Իրեն ստացած այդ չնչին ռոմիկից տնտեսացն ինչպէս եւ իրեն բաժին ժառանգութիւնն իրեն Նարեկին հետ կտակեց մի մասն ազգականներին եւ միւսը իրեն ծխական Ս. Յովհաննէս եկեղեցուն, խնդրելով որ տարին մի անգամ իրեն հոգեհանգիստ կատարուի: Ուրեմն սրանից յետոյ որքան էլ որ Պարսկահայ գաւառներում բազմանայ դպրոցների թիւն եւ տարածուի կլթութիւնը չալտի մուսնանք որ հիմնադիրներն եղած են Զավարնակ Պողոսեան եղբայրներն, իսկ առաջին վարժապետը Դաւիթը եւ որոնց յիշատակը միշտ անջինջ եւ անմուաց կը մնայ Սանգիբարան գիւղումն ինչպէս եւ բոլոր Փէրիալումն:

ՅՈՎԱԿԻՄ ՔԶՆՅ. ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ

1927 Bombay

ՀԻՆ ԷՋՈՐ

ԱՍՏՂԻԿ ՈՒ ՓԱՄՓՈՒՇՏ

Քոց շըւինդ, ճանանչ թափելով չորս դին, փամիուշտը թըռաւ, վերացաւ երկին, Ու վերէն ի վայր արծակեց մեծ լոյս, Խաւար գիշերը դարձուց արշալոյս... Հիացան մարդիկ, մընացին ապշած,

Փամփուշան ալ իրմով էր շատ զարմացած.—
Նայեցաւ երկինք, տեսաւ մի աստղիկ,
Որ կը պըսպըղար իր լուսով հեզիկ,
Ու քըմփածաղով աստղիկին ասաց.
«Ահա իմ լոյսը քանց քոն գերազանց...»,
Ճաաց, ծիծաղեց ու շուտ պայթեցաւ,
Պահ մի լոյս երկինք նորէն մըթացաւ,
Իսկ հեզ ու համեստ պըլպըլող աստղիկ
Մինչեւ այսօրեւ կը փայլէ մեղմիկ:

ԳԱՄԱՌ-ԳԱԹԻՊԱ

ԸՆՏԻՐ ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

Ի՛նչ ազգ որ աշուղներ չունի,
Նա իւր սրտումն սէր չունի.
Ի՛նչ ազգ արտումն սէր չունի,
Նա Սասունոյ պատկեր չունի,
Ո՛վ Սասունոյ պատկեր չունի,
Նրան բարի գործեր չունի.
Ի՛նչ մարդ բարի գործեր չունի,
Նրան աշխարհին խէյր չունի,
Նորա կեանքը քամոյ պէս է,
Ինքն չարեաց միաբանող:

ՍԷՅԱԳ. (*)

(*) Կովկասահայ գինուորական (Մովսէս Բեգ Զօհ-
րապեան, 1880 թուականներում ոսանաւորներ գրող մը
եղած է:

ՎԱՐԴՆ ՈՒ ՓՈՒՇԸ

Վարդն աղերասնով ասում էր փուշին,—
«Յղբա՛յր, դուն միքէ աչգեան անփո՛յր ես,
Որ բաղըր հանութեամբ՝ ինձ ձեռք մեկնողի՝
Մատները ու սիրտը ծակես, կ'արիւնես:

Զէ՛ որ աշխարհում կոպիս վարձունքը
Մի՛՛սն անախտը է՝ ամէն էակին.
Եւ այդ էլ մի՛ կողմ... հապա չե՞ս յարգեր՝
Համակրանքն այլոց՝ դէպ քա բոյր-վարդին...:

Փուշը, սառնութեամբ, սկըսեց ասել,—
«Է՛, սիրուն բոյրիկ, էյ աշխա՛րհ, մարդի՛ներ...
Կարծեմ քէ ինձնից է՛լ կոպիս լինին՝
Երբ խա՛ր չեն զննում բնութեան մեծ գաղտնիքը—

«Կա՛յ արդե՛՛ք գեղ վարդ մ'առանց փուշ-խոցի,
Եւ կա՛յ վայել մը գերծ խոկումներից...
'Քո գեղ-բոյր սիրող, բող լա՛ւ հատկընայ՝
Վարդն ու փուշը նո՛յն են, նո՛յն մի արմատից:

«Կեա՛նքը բարեխա՛նն է՝ միշտ այս աշխարհում.
Սառանց փուշերի՝ վարդ, վայել չը կայ.
Սէ՛ր, ժպիս, արցունք, մի՛շտ, բարին ու չար...
Բնութեան օրէնքով՝ միշտ խառն կը մնայ...:

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՔԶՆՅ. ՍԱՐԶԱՏԵԱՆ

1926 Մայիս
թէհրան

ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՐՆԵՐ

— Ծառի ճըճին ծառէն է,
 Չար Թշնամին տուէն է,
 Վա՛յ այն տոհմին՝ այն աղբին,
 Որու մատնիչն աղբէն է:

— Խոց որ բացուի դանակով՝
 Կը փակուի ժամանակով,
 Խոց մը որ բացուի լեզուով՝
 Չը փակուի ոչ մի բանով:

Վար ընկնողին ձեռքէն բռնես,
 Աստուած քու ձեռքէդ կը բռնէ,
 Վար ընկնողին սոքով զարնես,
 Աստուած ալ գլխուդ կը զարնէ:

— Ես կաթ մի ջրի եմ կարօտ,
 Որ խմեմ ծաբաւս անցնի,
 Նա կամրջի է կարօտ,
 Որ ջրէն անդին անցնի:

— Հիւրը տանտիրոջ մօտին
 Վարդ է՝ կը զմայլի հօտին.
 Բայց Թէ շատ կենայ մօտը,
 Կը Թուով կ'երթայ. հօտը:

— Կըտրիճըն որ ձիէն ընկնի,
 Ցատկէ նորէն կը հեծնի.
 Ես կըտրիճը անո՛ր կ'ասեմ,
 Որ ընկնի՝ նորէն կանգնի:

ՉԸՐՉԸՐԻ ԶՈՒՐԸ

Այցելուն.— Սիրուն Չըրչըր, որ գարուն ու աճառ չորս հովերէն կը հաւարես շուրջդ ամբոխ մը վարդի պէս ծիծաղերես, օ՛ն պատմէ ինձ, ուսկի՞ց կուգաս, ո՞րն է աւանդավէպդ, ի՞նչ նիւթեր ունիս բուժիչ մէջը ջրիկիդ անուշիկ, որ մարգագետնին վըրայ կաթկթող ցօղին պէս կ'իջնէ հեզիչ ներսը խմողին ու կը գործէ հոն հրաշքներ...:

Չըրչըր.— Ազնիւ այցելու, որ կը փափարիս զիտնալ ականադրիւս, աւանդավէպս եւ բաղադրութիւնը ջրիկիս, ահա բեզ անոնք մի առ մի:

Ա.կնադրիւս.— Ձիս շրջապատող ջրարբի բըււրներէն կը բղխի ականադրիւս, ուսկից ջուր առած բաւականաչափ՝ մութ ժայռերու ծոցէն կուգամ ես Չըրչըր: Ստորերկրեայ ծաբաւահիւժ մարմիններ եւ քիւր էակներ կ'ըմպեն ֆամբան անյագաբար իմ ջուրէս, որ կիսասպառ կը հասնի ծորագիւղս Սարքեար ու հոն հազիւ փոքրաքանակ կը հօսի ստորոտէն ժայռիս, ուր կը տեսնես զիս:

Աւանդավէպս.— 1860 թուականին Յունիսի գեղեցիկ օր մը՝ ծորահովտի թաւուտ թուփերուն

մէջ կը շրջագայէր երեսունըջորս տարեկանի մօտ երկայնահասակ երկայնամորուս, նրբամարմին վարդապետ մը, որ երեւոյթն ունէր ներքին անհանգըստութենէ նեղուած մարդու մը:

Գրեթէ հասեր էր առջեւը ջրիկիս, ու տեսնելով ժայռիս ստորոտէն հոսումս մեղմիկ կոչեց զիս **Զը-
չըր**: Մօտեցուց ապա շրթուն-
քը ջրիկիս, կուշտ կուշտ խմեց, եւ զգաց իսկոյն ներսի-
ղին թեթեւութիւն եւ հանգս-
տութիւն մ'անպատում, վերա-
դարձաւ ապա բովիկս կըրկին
ու կրկին եւ շարունակեց այս-
պէս երեք ամիս:

Վենետիկի Միսիթարեան-
ներէն Կոստանդնուպոլսեցի
Բականեան Զ. եւ զինէս վար-
դապետն էր յիշեալն, որուն
աչեւորութեանը դէմքը(*) կը
տեսնես ահա հոս: Եկեր էր նա այս կողմերս օղա-
փոխութեան, ու գտեր ջրիկէս փնտռած դարմանը,
բուժուեր կ'ստարելապէս ու դարձեր կայտառ եւ
գուարթ:

Վարդապետս յանդունս երախտագէտ ջրիկիս հը-
րաշագործ, չուշացաւ գետեղելու վրաս քար մը եւ

(*) Լուսանկարս քաշուած է 28 տարի վերջ վերո-
յիշեալ 1860 թուականէն:

Զ. ԵԲԻԲԵԿՈՍ
ՈՍՎԱՆԵԱՆ

տուաւ ինձ աղբիւրի ձեւ, փութաց ապա համբաւել
ամէն կողմ զօրութիւնս բուժիչ: Վարդապետիս ա-
նունով Թուրքերը կոչեցին զիս **Վափագ սուլու**:
Այնուհետեւ դարձայ ես իբր ուխտատեղի, յարգեցին
զիս հետգհետէ, կամարակապ փորուածոյ մէջ կա-
ռուցին աղբիւրիկ մի քարաշէն, հովանիին տակ տե-
րեախիտ շագանակենիներու, բարտիններու եւ
ակասիաներու, ուր վեց գեղազուարճ ամիսներուն
մէջ տարւոյն կը հաւաքուի շուրջս ամբոյս մը երկ-
սեռ, կ'ըմպէ ջրիկէս հրաշագործ ու կը մեկնի ու-
րախ գուարթ:

Բաղադրութիւնը ջրիկիս. — Հիւնքեար եւ
Քէսթանէ յոխորտանքով կը նային վրաս վերէն,
պարծենալով իրենց յորդաբաւիս պաղ ջուրերով, բայց
ի զօւր, ինչ որ ալ ընեն, չեն կրնար կոտորել արժէքը
ջրիկիս փոքրաքանակ, որ իր մէջ ունի այնպիսի
տարրեր բուժիչ, որուն համբաւը իրեն կը քաշէ
ստուար մասը այցելուններուն, որոնք կը խմեն զայն
իբր ջուր հրաշագործ ու լեցուցած ջիշերու մէջ կը
տանին հետերնին... Ու ժողովուրդի լոկ երեւակա-
յական հաւատքն չէ հուշակողը համբաւս, այլ նոյն
իսկ իսկական արժէքս. որոյ մասին վկայած են նշա-
նաւոր անձինք ու մասնագէտներ տարրալուծելով
ջրիկս: Համեստութեան դէմ չգործելու համար ես
Զըչըր կը լռեմ այլեւս, եւ կը հրաւիրեմ այցելող-
որ կարդայ ջրիկիս մասին տրուած այս տեղեկագիրը
որ շրջանակի մէջ դրուելով կախուած է աղբիւրակս
պարփակող որմէն:

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

— 910 —

Պէտքը արեւելի շրջակայքը բոլորով **Չրջրի ջուր** անուանով հանքային ջուրին մարմնական առողջութեան տեսակէտով ունեցած օգուտներն ու բարիքները հանրածանօթ են, ինչպէս նաեւ փորձուած՝ շատ մը երեւելի անձնաւորութեանց կողմէ։ Ասոնցմէ Ավրամ Գամաղոյ կոմսը Պոլիս գտնուած միջոցին բաւական ատեն այս ջուրը գործածելով մեծապէս օգտուած է անկէ, ուստի, իր անձնական բժիշկին Փօլ Ռէյի յանձնարարած է տարրալուծել այս հանքային ջուրը անոր քիմիական բաղադրութիւնը հասկնալու համար։ Վերոյիշեալ բժիշկը այս ջուրէն բաւականաչափ առնելով տարրալուծել տուած է զայն Փարիզի քիմիական հաստատութեան մէջ։ Այս ջուրը բուն իսկ իր աղբիւրէն առնուելով արագ միջոցով նոյն հաստատութեան ղրկուած եւ հոն տարրալուծուած է Տորգ. Լոզիէի կողմէ, որ այս ցիւղին մէջ շատ կարող մասնագէտ մըն էր։ Տորգ. Լոզիէ իր քննութեանց արդիւնքին մասին հետեւեալ տեղեկագիրը տուած է.

Շաղար կրամ Չրջրի ջուրին մէջ կը գտնուի
0,3680 գալիսագաւտ նատրոնի (silicate de soude)
0,01879 քլորուկ նատրի (chlorure de sodium)

0,02275 ծծրմբատ կրոյ (sulfate de chaux)
0,00830 քնածխատ կրոյ (carbonate de chaux)
0,00476 քնածխատ մագնէսիոյ (carbonate de magnésie)

0,00128 քլորուկ մագնէսիոյ (chlorure de magnésie)
0,00032 թթուուկ երկաթի (oxyde de fer)

Չրջրի ջուրին մէջ պարունակուած տարրերուն գումարն է մօտաւորապէս 0,12000։ Այս ջուրը իսկաւ վճիտ եւ գերծ է գործարանաւոր տարրերէ եւ իր մէջ գալիսագաւտ նատրոնի պարունակելուն համար թեթեւ կերպով ալքալային (alkali) է, այս ջուրին մէջ երկրնածխատի (bicarbonate) հալած վիճակով կը գտնուին քնածխատ կրոյ եւ քնածխատ մագնէսիոյ։ Նկատելի է որ այս հանքային ջուրին մէջ ալգային հիւթեր շատ քիչ լլլալուն համար միզային եւ մաղձային խոզովակները մաքրող ջուրերու զասակարգէն կրնայ համարուիլ։

Տորգ. Փօլ Ռէյ այս տեղեկագիրը ուսումնասիրելով եւ Ֆրանսայի Բրոնպիէրի եւ Սէլլէ Պէնի ջուրերուն տարբաղադրութեան տեղեկագիրներուն հետ բաղդատելով եզրակացուցած է, թէ Չրջրի ջուրը Բրոնպիէրի, Այերմանի եւ Էյլէյի ջուրերուն պէս կրնայ գործածուիլ սեղանի վրայ, եւ օրուան մէջ չորսէն ութ գաւաթ խմուելով միզային ու մաղձային խոզովակները մաքրելու կը ծառայէ, որով միզանցքի հիւանդութեանց, ստամոքսի քրոնիկ ցաւերուն, ինչպէս նաեւ աղիքներու եւ ստամոքսի անհանգստութեան

թեանց դարմանումին մեծապէս կը նպաստէ: Զըր-
չըրի ջուրը՝ իր այս բուժիչ յատկութիւններէն զատ՝
թարմ վիճակի մէջ ախորժելի եւ համեղ է, եւ մա-
նաւանդ գործարանաւոր տարրերէ զերծ ըլլալուն
համար ուրիշ ջուրերուն վրայ առաւելութիւն ունի(*):

* *

ԶՐՐԶՐՐԻ ԱՅՅԵԼՈՒՆ

Ա.Ռ.

Հ. ԵՒԳԻՆԵՍԻ Վ. ՈՍԿԱՆԵԱՆ

Օրհնեա՛լ յիշատակդ, Հա՛յր եւգինէոս,
Բզբեղ գեղգեղեն թռչնիկներ հովտիս,
Քեզմով կը պարծի Զըրչըր մեղմահոս,
Քեզ այցելուներ կու տան բերք օրհնիս:

Դու նախկին գտիչ մեր Զըրչըրին սիրուն,
Որ Պրսբատիկեան բուժիչ էր ջուրով

(*) Ազդարար օրաթերթը անցեալ տարւոյ 11 Օգոս.
և 210 թիւին մէջ հրատարակեց հետեւեալ տեղեկու-
թիւնը, թէ քաղաքապետութիւնը որոշած է գնել Զըր-
չըրի ջուրը՝ նկատելով որ այս ջուրը բուժիչ յատկու-
թիւնն ունի, պիտի շահագործուի ի նպաստ հանրային
օգտին: Այս առթիւ քննութիւններ կը կատարուին ա-
ռողջապահական տնօրէնութեան կողմէ: Զուրը զտնուած
տեղը պիտի գնուի Քաղաքապետութեան կողմէ:

Հրաշքներ կը գործէ բերձ՝ ամէն գարուն,
Տալով այցելուին նոր կեանք եւ կորով:

Քանի Զըրչըրի հոսէ ջուրը ջինջ,

Հովանիին տակ ծառերուն հոկայ

Յաւէտ պիտի մնայ յիշատակդ անջինջ

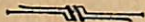
Այս աղբերակով քաղցր հոգւոյդ վեկայ:

Հ.ԵՓՐԵՄ Ծ. Վ. ԱՊՐՈՅԵԱՆ

Կենսագրական.— Հ. Եւգինէոսին գերդաստանի
ծագումն կարնէն է, իսկ ինքն ծնած Կ. Պոլիս 1826
Սեպտ. 20 (Հ. Տ.): Հայրն կը կոչուէր Քերովթէ՝ Կար-
նեցի, մայրն Իսկուհի՝ Կ. Պոլսեցի: Հ. Եւգինէոսի
մկրտութեան անունն էր Յակոբ, 1839 Օգոստոսին
ղրկուեցաւ Վենետիկի Մխիթարեանց վանքը, ուր
ուժ տարի ամբողջ հրահանգուելով, 1847 Մայիս
13ին ձեռնադրուեցաւ քահանայ Հիւրմիւզեան Գէորգ
արք. Աբրահայրէն: Այս թուականէս սկսեալ մինչեւ
ալեւոր հասակը նուիրեց նա իր՝ կեանքը Միաբա-
նութեան գործերուն եւ դաստիարակութեան ազգա-
յին մանկանց թէ՛ վանքի եւ թէ՛ Արեւելքի մէջ:
Յիշատակութեան արժանի է Բերայի Սագըզ-Ա-
ղաճի Մխիթարեանց Վարժարանին մէջ վարած տես-
չութիւնը 1865էն մինչեւ 1870 թուականը: Ժամանակ
մը աշխատեցաւ նաեւ Փարիզու Մուրատեան վար-
ժարանին մէջ յետոյ երկար տարիներ Ս. Հազարու
վանքին մէջ իբրեւ գործակալ Միաբանութեան եւ
իբրեւ հոգեւոր հայր եւ դաստիարակ վանքի աշա-
կերտաց, պաշտօն մը՝ զոր վարեց իբր 11 տարի:

Զ Ի Ր Զ Ա Կ Ա Ր Ա Ն Ը

(ԱԹ՝ ՄԷՅՏԱՆԸ)

Սուլթան Ահմետի պեղումները որոնց արդիւնքը կը մտայ անծանօթ դժբախտաբար, հանրութեան հետաքրքրութիւնը գրաւած է պահ մը: Շահեկան է կարծեմ, պրպտել անոր սկիզբը եւ հետզհետէ կրած դիմայեղումները:

Բիւզանդիոն իր հիմնարկութեան թուականէն (658) 168 տարի ետքը կ'իյնայ Պարսից իշխանութեան տակը, որուն ձեռքէն կ'առնուի 479ին Պաւսանիասի կողմէն: 472ին Կիսոն կը գրաւէ, 408ին Աղկիպիադ: Պեղպոնէսեան պատերազմէն ետքը կը գրաւէ Լիւսանդր 407ին եւ Յունաց իշխանութենէն ետքը Հռովմայեցիք կը գրաւեն 196ին:

Զիարձակարանը որ Այս—Սօֆիայի արեւմտեան հարաւային կողմը կ'իյնայ, կ'սկսի շինուել Սեպտիմ Սէվէրէն եւ կ'ամբողջանայ անոր յարգարու մը Գոստանդիանոսի օրով 335ին: Այս հրապարակին մէջ էր որ տեղի կ'ունենային ամէն տեսակ մրցութիւններ եւ խաղեր Կ. Պոլսոյ հիմնարկութեան տարեդարձներուն: Այս հրապարակը հին ատեն բոլորովին պարսպապատ էր եւ սիւնազարդ դաւիթներով եզերուած: Հոն կայսրերն իրենց բոլոր հետեւորդ-

ներով ներկայ կ'ըլլային խաղերուն եւ մրցութեանց: Օձագալար սիւնը՝ զոր Աթենացիք նուիրեցին 479 (Ն. Ք.). Դեղիբեան պատգամին՝ փոխադրուեցաւ Կ. Պոլսոյ ձիարձակարանը Մեծն Գոստանդիանոսի միմանկն է երկրորդ շրջանը 1535ին կտրտեց աւրեց զայն եւ նորոգուեցաւ 1856ին: Յուստիանոսի ժամանակն է երկրորդ շրջանը Կ. Պոլսոյ փառաւորութեան. իր կառուցած գլխաւոր յիշատակարանները Նիքա ըստած յեղափոխութիւնէն ետքը 532 ին ուր 30000 հոգի սպանուեցաւ Զիարձակարանին մէջ Բելիսարի ձեռքով) հետեւեալներն են, Սուրբ Սօֆիա տաճարը զոր օծումով նուիրագործեցին 537 Դեկտ. 28ին: 870ին Մակեդոնացին Վասիլ նորոգեց զայն: 1204ին Եկեղեցին աւարի արուեցաւ Լատիններէն:

Արեւմտեան կողմն էր կայսերական նստարանը, զոր վեր կը բռնէին ութսուն մեծ սիւններ եւ ուր կայսրը ու բովանդակ հետեւորդները հանդիսատես կը բազմէին: Եւ այս սիւներու երկու կողմերը կը բռնէին «կապոյտ եւ կանաչ» ըստած կուսակցութիւնները որ մանաւանդ մայրաքաղաքին մէջ առիթ կ'ըլլային խռովութեանց, աւարառութեանց, ոճիրներու եւ կոտորածներու եւ իրենք եւ զան վերջապէս գլխաւոր պատճառներէն մէկը Յունական կայսրութեան կործանման:

Այս ընդարձակածաւալ Զիարձակարանը հետզհետէ անձկացաւ, վասնզի մէկ կողմը շինուեցաւ

Սուլթան Ահմէտի մզկիթը եւ միւս կողմը այն հին շէնքը, որ **Գուէսորիոն** կամ Գանձարանն կը կոչուէր՝ կառուցուած Մեծն Կոստանդինոսէն որ այժմ **Տէֆերիսանէ** կը կոչուի:

Իսկ այն բազմաթիւ սիւներն ու անդրինները, դից ու դիւցազանց արձանները, եւ յոյն արուեստագիտաց յիշատակարանները որ կը զարդարէին այս ձիարձակարանը, Կ. Պօլսոյ Յիւնոսացիներէն եւ վենետիկցիներէ գրաւուելէն ետքը կործանեցան եւ տեղափոխուեցան եւ անոնցմէ միացորդներն ալ, Ֆաթիհի աշխարհակալելէն ետքը նոյնպէս վար առնուեցան եւ այլուր փոխադրուեցան. հրաշքով մը՝ միայն երեք հին յիշատակարաններ պրծան ժամանակաց այս աւարաւուրթիւններէն:

Ասոնցմէ մին չորեքանկիւնի կրանիդեայ կոթողը՝ իբր վաթսուն ոտք բարձրութեամբ, որուն վրայ կ'երեւին եգիպտական մեհնաբիրերը: Այս խորհրդաւոր գիրերը կը ցուցադրեն եգիպտացուց պատմութիւնը եւ դիցաբանութիւնը ինչպէս նաեւ փարաւոններու գործերը:

Այս կոթողը կառուցուած էր Թուլթուսիս Բ. Փարաւոնը (ըստ Մանեթու պատմագրին) Քրիստոսէ 1600 տարի առաջ: Հելլոսպոլիսէն փոխադրուած էր Ստորին եգիպտոս եւ հոն Արեգական մեհնանին հանդէպ կանգնած էր՝ ուրիշ կոթողներու հետ: Մեծն Թէոդոս անկէ բերել տալով կանգնել տուաւ զայն այս ձիարձակարանին մէջ 390 թիւին Քրիս-

տոսի արեւմտեան կայսրութիւնը յափշտակող Մաքսիմ վրայ տարած փայլուն յաղթութենէն ետքը:

Կոթողին եօթը ոտք պատուանդանին վրայ կ'երեւին Թէոդոս իր գահուն վրայ բազմած իր տիկնոջը հետ, այլուր ընդունելով իր թշնամեաց հպատակութիւնը. ուրիշ բական մրցութիւնները, թագադրութիւնն եւն.: Պատուանդանին մէկ կողմը կը կարգացուի նաեւ հետեւեալ արձանագիրը յուանաբէն եւ լատիններէն:

«Թէոդոսիոս միսիայն մարդը՝ որ կրցաւ կանգնել այս չորեքանկիւն կոթողը, երկրի վրայ ձգուած այս գործը յանձնեց Պրոկոպիոս եւ այսպէս կանգնեցաւ երեսուն երկու օրուան մէջ»:

Երկրորդն է պղնձէ օձերու սիւնը երեքգլխեան որ փոխադրուած է, ինչպէս վերը յիշեցինք, Դեղփական մեհնանէն Մեծն Կոստանդինոսի միջոցաւ: Անոր վրայ էր դեղփական հարցուկին եռոտանին, զոր հին Յոյներ նուիրագործած էին Ապողոնի՝ Պլատէայի ձապատամարտին փառաւոր յաղթութենէն ետքը: Հիմա միայն կը մնայ երեք գալարեալ օձերուն վարի կէսը: Օձերուն մէկ գլուխը կը գտնուի **Տէպիսանէ** մէջ, միւս երկուքը 1700ին գիշերանց գողցուած են:

Բայց Հերոդոտոս մեծ պատմագիրը այս յիշատակարանին համար հետեւեալը կը գրէ. «Պատէայի յաղթութենէն ետքը, Յոյները հաւաքելով բոլոր դրամները, անոր տասներորդ մասը նուիր-

րեցին Դեղփական դեց: Անով շինեցին ոսկիէ եռո-
տանի մը եւ ձօնեցին զայն Ապողոնի: Այս եռոտա-
նին զետեղուած էր եռագլուխ պղինձէ օձին վրայ,
որ բազինին առջեւ դրած էր: Դիողորոս Սիկիլիա-
ցին կուտայ անոր վրայի արձանագիրը այսպէս.
«Մեծն Յունաստանի ներկիշները նուիրադործեցին
այս եռոտանին, անարգ սորկուծենէն ազատելէն
ետքը դաշնակից քաղաքները (Դիողոր գիրք ԺԱ.):
Նոյնպէս կը յիշէ նաեւ Պաւսանիաս:

Երրորդն է վաղեմի բարձրաբերձ քար կոթողը
որ շինուած է բաղմաթիւ քառակուսի քարերէ՝
որոնք, կ'աւանդուի թէ, արեւելեան կայսրութեան
բովանդակ քաղաքներէն բերուած են անոնց թի-
ւին զուգաչափ: Նախնի ժամանակները կատարէն
մինչեւ յատակը ծածկուած էր ոսկեզօծ պղինձէ
տախտակներով, բարձրութիւնն է իննսուն չորս ոտք:
Յունարէն արձանագրութիւնն էր այսպէս. «Այս
սքանչելի քառակուսի քար կոթողը, որ վնասուած
էր երբեմն, Հռոմայեցւոց Հայր Կոստանդին կայսրէն
վերանորոգուեցաւ եւ եղաւ գեղեցկագոյն առա-
ջինէն աւելի: Ճիշդ, ինչպէս որ Հռոգոսի Տոկայ
արձանը կանգնած էր հոն մարմարեայ, այս ար-
ձանն ալ հոս կը կանգնի պղինձեայ»: Կ. Պոլսոյ ա-
ռումէն ետքը, պղինձէ տախտակները վերցուեցան,
որով հիմա այս քու կոթողը չոր եւ մերկ կ'ախթի
մը երեւոյթն ունի: Զայն կաղմող քարերէն ոմանք
ինկած են, որով ծանրութեան կեդրոնը շրջելով կը
վախցուի որ հոսի եւ կործանի:

★ ★

Շատ հետաքրքրական է գիտնալ մանաւանդ-
կրանիդեայ միակտուր եգիպտական կոթողին ար-
ձանագրութիւնը, բայց շատ ալ դժուարին: Յարդ-
ոց ուրեք հանդիպած ենք անոր մեկնութեանը, կ'ը-
սէ Մըմբեան, միայն ներհուն անգլիացի մը անոր
հարաւակողմի երեսի մեհենագիրներուն թարգմա-
նութիւնը կուտայ մեզի հետեւեալ նորագոյն տե-
ղեկութեամբ. «Փարաւոն Մերիս» շինողն այս կո-
թողին կը թագաւորէր եգիպտոսի մէջ Քրիստոսէ
1736 տարի առաջ, եւ 437 տարի առաջ Աբրահա-
մու եգիպտոս մտնելէն: Այս Մերիս էր որդի Ա-
մենսա թագուհիին. ինքն էր հինգերորդ թագա-
ւորը թեփական 18րդ ցեղին որ եգիպտոսէն դուրս
վանեց Հիւքսոս հովիւ թագաւորները: Կ. Պոլսոյ
կոթողը՝ Եփրայեցւոց եգիպտոսէ ելքէն առաջ է,
եւ գոյութիւն ունի առնուազն 3645 տարիէ ի վեր:
Անոր վրայի մեհենագրով արձանագրութիւնները
զանազան ժամանակներու կը պատկանին եւ կը վե-
րաբերին քանի ժը եգիպտական փարաւոններու:

Այս յիշատակարանին հարաւակողմի արձանագ-
րութիւնը որ է հետեւեալ աղօթքը. «Իիք Բիթահ
Սուքարիս» Շնորհէ կարողութիւն եւ աստուածային
խմայտութեամբ առատացո՛ւր ազնուական թագա-
ւորին, ո՛վ պահապանդ Արեգակի, արթուն եւ ար-
դար Արեգակի, յաւիտեանցուցիչ կենաց: Ուղղէ՛ ա-

նոր ներքին խորհուրդները, այնպէս որ ամէն բանի մէջ նա ըլլայ գործօն եւ արդարւոյ — Ո՛վ վսեմ իմաստութիւնդ, շնորհէ անոր քու էութեանդ սկզբը ունի, քու լոյսիդ տարրը, այնպէս որ նա կարենայ իր ասպարէզին դժնդակութեանց մէջ հաւաքել պտուղներ (արժանի)։ — Զորս անգամ այսպէս կը պաղատի ինք քեզի յատկապէս, ո՛վ բովանդակ ժամանակաց հսկողդ Արեգակ արդարութեան իջելու քեզի եղած այս պաղատանքը լսելի ըլլայ Շընորհացդ։ — Եւ այս Թարգմանութիւնը եղած է նրկատելով մեհնարդրոշմ գիրերը իբրեւ գաղափարագիր։ Այս բնագիր աղօթքը պարզ ու վսեմ է, միայն Թագաւորին ընծայուած տիտղոսները չեն վայած անոր աղերսաւորի հանդամանքին։ Հին Թագաւորները չէին բնաւ խիղճ ընել իրենց վրայ առնելու անվայել եւ պոռոտ տիտղոսներ, ինչպէս քուրմերը սնտի յաւակնութիւններ կը մատակարարէին անոնց։ Ըստ այսմ երբ Պողոսէոս Եփեսոսէ մէկ քանի առանձնաշնորհուներ տուաւ Եփեսոսի քուրմերուն, ասոնք անմիջապէս չվարանեցան աստուած հրատարակել զայն։

Զիարձակարանին հին ատենուան զարդերն էին նաեւ նշանաւոր չորս մետաղախառն ոսկեզօծ ձիերը, որոնց շուրջը քաշուած էր վանդակորմ մը՝ որուն կրթնելով հանդիսատեսք կը դիտէին մրցախաղերը։ Ըստ Բոնիպադէսի՝ «անոնք էին ոսկեզօծ պղնձէ ձիուն եւ ճապոնկ տարազով ձգտեալ՝ հրանդկար իրարու երես նայելով»։

Կենթադրուի որ ասոնք Հռոմայ ծերակոյտին կողմէն բերուած էին Կորնթոսէն եւ դրուած էին Հռոմի մէջ, նախ Ներոնի, ապա Տրաիանոսի յաղթակամարին վրայ։ Ետքը տարուեցան դուրեցան Արեգակի մեհնարն, ուրկէ մեծն Կոստանդիանոս բերելով իր **Նոր Հռոմ** քաղաքը (Կ. Պօլիս) զիտեղեց զանոնք Զիարձակարանի յօրինուած վանդակներու ետեւ։ Ուրիշ պատմիչներ կ'ըսեն թէ Կըրոսերն Թէոդոս բերաւ զանոնք։

Երբ 1203ին արեւմտեան ազգերը օգնելու համար իտահակ Ալեքսիսի որդւոյն, այն սոսկալի պատժոյ խարազանին Բիւզանդիոն երկիրն, դիմեցին Կ. Պօլիս ազատելու Սկիւթացիներէն որոնք Թաթարներէն աւելի բարբարոսութեամբ աւերեցին եւ աւարեցին ընդհանուրը՝ զոր Բոնիպադէս եւ Ակորքոյդոս կը պատմեն ողբագին։ Այն ատենն էր որ Վենետիկցիք շատ մը Թանկագին բաներու հետ՝ այս պղնձէ ձիերն ալ առին տարին Վենետիկ եւ դետեղեցին Ս. Մարկոսի եկեղեցւոյն առջեւ։ Ֆրանսական յեղափոխութեան ատեն 1797ին իտալական պատերազմին՝ այս ձիերը Բարիկ տարուեցան ի փառս յաղթական պարծանաց Ֆրանսայի։ Բայց հետեւորդ կայսրութեան ատեն Նաբոլէոն դնել տուաւ զանոնք Գարուսէլի յաղթակամարին վրայ եւ 1815ին Նաբոլէոնի անկումին վերջնապէս տարուեցաւ Վենետիկ ու մնացին այնուհետեւ։

Այս ձիերը յօրինուած էին այն հռչակուած խառնուրդէն պղինձի, ոսկիի, արծաթի, որուն ատենն էր **Կուրնական պղինձ**։ Կորնթացիք գետէն գաղտնիք այս խառնուրդին շատ հին ատեններէ եւ այդ արուեստը սորված են նախայորդ արուեստաւորներէ, բայց յունական անկումը

պատրաստող մորկայոյզ դէպքեր եւ յեղափոխութիւններ աներեւութացուցած էին զայն. անկէ մինչեւ այսօր միայն այդ ձիւրուն խառնուողէն ծառայութիւնը այդ հնազոյն արուեստին:

ԿԱՐԱՊԵՏ ՊՕՏԻԿԵԱՆ

Օգտակար գիտելիք. — ԱՐՄԱԻ. — Ամէն երկիր և աշխարհամաս իր յատուկ պտուղը և ընդեղէնը ունին: Հնդկաստան բրինձ կը բուսցնէ, Հարաւային Ամերիկա եգիպտացորեն, մեր երկիրը առատ ցորեն, բայց Արարիա ի՞նչ ունի: Այն անչորիկ և ծայրածաւալ աւազներուն մէջ կա՞յ միթէ հաճոյատեսիլ և աննդարար ուտելիք մը:

Պէտնարդէն տը Ս. Բիէն կը յայտարարէ թէ բնութեան մարդոց հայթայթած լաւագոյն պտուղը արմաւն է: Զի թէ միայն որովհետեւ սալորի և յունապի հոյզի նման սքանչելի խիւս մը կը պատրաստուի անով, այլ և թորերու բորբորման մէջ խիարեր և մազասահան է նաև առողջարար սնունդ մը:

Արմաւը ոչ միայն արարացիին սնունդն է, այլ նաև սնունդն է ուղտին և ամէնէն ազնիւ արար ձիւրուն: Այսու հանդերձ եթէ մէկը կ'ուզէ արմաւով սնանիլ, պէտք է գիտնայ արմաւին ընտիր տեսակը ընտրել, ինչու որ շատ տեսակ արմաւներ կան. դարձեալ սաստիկ բամիէ վերջ բաղուած արմաւը ըլլայ հասուն կամ խակ բան մը չարժեր: Վերջապէս պէտք չէ շատ հինցնել, ոչ ալ եւրոպական վաճառորդներու ծախած պտուղներէն դատել արմաւը, քանի որ՝ ազնուագոյն պտուղները տեղոյն վրայ կ'ապառին:

ՊԵՅՐՈՒԹԻ ԶՈՅՔ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆՆԵՐԸ

Ամերիկեան համալստեան, հաստատուած՝ 1866ին, Ծովահայեաց փառայեղ շէնք մը, կը գտնուի քաղաքին արեւելեան կողմը, Բաւ Պէյրութ կոչուող բարձունքին վրայ, և որու ընդարձակութիւնը ամբողջ թաղամաս մը պիտի կազմէր, այլ առանձնացած ու մէկուսի կը դիտէ Լիբանանեան բնարուեստական տեսարաններն ու Մեծն Լիբանանի մայրաքաղաքը իր բազմապիսի ճարտարարուեստովը:

Համալսարանին յատկագրիմը ցրուած բաժանումներով կազմաւորուած է: Տասնի մօտ շէնքեր կը կազմեն ամբողջ հաստատութեան կմախքը: Ընդարձակ և մասնաւոր հոգածութեամբ պարզացած պարտէզը՝ իրական վայելք մը կը պարգեւեն անոր մէջ բնակող խոստմնաւոր սերունդին համար:

Բժշկական, ղեղադորձական, ատամնարուժական, փաճառականական ճիւղերը առանձինն յարկաբաժիններու մէջ կը զաստանդուին և երբեք միտական երեւոյթներ չեն ստեղծուիր ազատ արուեստեաններու միջև:

Հիւանդանոցը (որ միանգամայն բոլոր հասարակութեան օգտին կը ծառայէ) հաստատութեանը մօտ՝ մէկուսի շէնք մըն է, նոյնքան եւս առաւել օժտուած ամէն կարելիութիւններով և անհրաժեշտ ստեղծագործութիւններով:

Վերոյիշեալ հաստատութեան կ'աշակերտին ամէն տարի հարիւրէ աւելի հայ ուսանողներ, իսկ օտար աշակերտներուն հակակշիռը կազմել դժուարին պիտի ըլլար, երբ աչքի առջև ունենանք անոնց ցեղային տարբերութիւնները: Գրեթէ ամէն ցեղէ և ազգէ աշակերտներ անպակաս կ'ըլլան յիշեալ հաստատութենէն ներս. օրինակ՝ Սուրիացի, Եգիպտացի, Հայ, Պաղեստինէն, Պարսկաստանէն, Ռուս եւ այլ զանազան տեղացիներ ու ցեղեր. նոյնիսկ, ամերիկացիներ:

Պէյրուքի Ամերիկեան համալսարանը, մինչև թուականս, հարիւրներով հայ բժիշկ, դեղագործ, ատամնաբոյժ, վաճառագէտ մասնագէտներ պատրաստած է:

Կ'արժէ՝ նաև հաստատութեան ներքին բաժանումներու մասին զաղափար մը տալ ընթերցողներուն:

Համալսարանը ունի առանձինն յարկարաժին մը՝ լոկ հնագիտական ճիւղին յատկացուած, ուր տեղ կառելի է գտնել հնութեանց վերաբերեալ ամէն տեսակ հետաքրքրական առարկաներ, ինչպէս նաև, բուսային և կենդանարանական այլեւայլ գիտելիք օրինակներ, որոնցմէ պիտի կրնար օգտուիլ ամբողջ աշակերտութիւնը: Այս տեղը, հնագիտական, բուսական և կենդանաբանական կատարեալ թանգարան մըն է:

Միւս կողմէ ուշադրութեան առնուելիք պարագայ մըն ալ, համալսարանի վիրաբուժական և ատամնաբուժական զատ զատ յարկարաժիններն ու դարմանատունները կը կազմեն, ուր տեղ, աշակերտներուն դիւրութիւն մը ըլլալու համար, փորձառական դասաւանդութիւններ տեղի կ'ունենան յաճախ և ուսանողութիւնը մեծապէս կ'օգտուի սոյն առիթէն:

Համալսարանը ունի նաև թատրոնի ընդարձակ սրահ մը, զբօսավայր մը և մարմնակրթական յատուկ տեղեր: Այս բոլոր նկարագրութեանը իրենց վայելութեամբն ու յարմարութիւններովը անմրցելի են:

Փրանսական համալսարան, հիմնեալ 1883ին, կը գտնուի Պէյրուքի հարաւ-արեւմտեան կողմը, Ֆուրմէլ-Երպէք երկար պողոտային՝ կամ գծին վրայ:

Հոս եւս հայ աշակերտներ կը յաճախեն և մինչև ցարդ՝ հարիւրաւոր շրջանաւարտներ ունեցած է, առանց հաշուելու օտարազգիները:

Պէյրուքի ֆիհնս. համալսարանը կարողագոյն բրօֆէսօրներու ձեռամբ կը կառավարուի և ենթակայ է հովանաւորող կառավարութեան մասնաւոր հսկողութեանը: Ասկից շրջանաւարտ եղողները տիրացած կ'ըլլան լաւագոյն ապագայի մը, և իրենց ճիւղին մէջ օրըստօրէ յառաջանալու ընդունակութիւնը կ'ունենան:

Բժշկական ամբողջ շրջանը 5 դեղագործական և ատամնաբուժական շրջանները 3 տարիէն կ'աւարտին:

Բաղդատմամբ Ամերիկեանին՝ Պէյրուքի Փրանս. համալսարանը, տեսարանի տեսակէտով՝ նուազ արժէք կը ներկայացնէ, այսուհանդերձ, անիկայ եւս օժտուած շատ մը առաւելութիւններով:

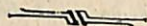
Վերջացնելէ առաջ, արդար ըլլալու համար կ'արժէ խոստովանիլ թէ՛ Պէյրուքի վերոյիշեալ զոյգ համալսարանները բաղաբին եւ բնակչութեանը մեծ ծառայութիւններ կը մատուցանեն, և Սուրիացի ժողովուրդը շատ բան կը պարտի անոնց:

Պէյրուք

ՄԻՀՐԱՆ Ս. ՆԱՃԱՐԵԱՆ

ԱԶԳ. ՄՇԱԿՈՅԹ ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ԱՐԵՒԵԼԻՔԻ ՄԷՉ

Յ. ՏԵՐ Կ. ՅՈՐԴԱՆԱՆԵԱՆ ՈՒՍՈՒՑԻՉ

Ազգ. մշակութի ժիր պաշտօնեայ այս վաստակաւոր անձը կը փափաքիմ ծանօթացնել Տարեցոյցին ընթերցողներուն իբր օրինակ ռւրիշներու որ նոյն ուղղութեան հետեւելով օգտակար հանդիսանան կրթական ասպարէզին մէջ:

Յ. ՏԵՐ Կ.
ՅՈՐԴԱՆԱՆԵԱՆ

Կան դպրոցներուն: 1876ին կ'երթայ Բոմբէ, ուր հայրը վիճակաւոր քահանայ էր, հոն կը յաճախէ ժամանակ մը Անգղ. վարժարան, յետոյ կը յղուի Կալիպատ, այս միջոցին հայրը Նոր-Ջուղա վերադարձին Պուշքի մէջ կը վախճանի եւ տղան ընականաբար որբ կը մնայ օտար երկրում:

Բարեբախտաբար Պ. Խ. Թովմասեան անուն ազգաւոր անձի մը շնորհիւ 1877ին Կալիպատի մարդասիրական ճեմարանը կը մտնէ իբր մին 12 սաներէն կրթական հիմնարկութեան Բատաւիայի Մանուկ եւ Յարութիւնեան երջանկայիշատակ երկու քերչ կողմէ հաստատուած: Հայերէն գրաբարը եւ Անգղերէնը կ'աւարտէ 1880ին: Յետոյ նոյն ուսումնարանին մէջ երեք ամիս օգնական ուսուցչի պաշտօն կը վարէ: Տարի մը վերջ կուգայ Բատաւիա, միջոց մը վաճառականութեան ասպարէզը կը մտնէ եւ այս առթիւ ինքնաշխատութեամբ Հոլանտերէն լիզուն կը սերվի, ինչպէս նաեւ յետոյ Ֆրանսերէն եւ Գերմաներէն եւ վերջապէս 1884ին կուգայ Սուրաբայա, ուր կը մնայ ցարդ:

Վաղուց մի հայ յարմար ուսուցչի պէտքը կ'ըզգացուէր հայ մանուկներու համար նոյն տեղ, 1886ին սկիզբը ուսուցչի պաշտօն կ'ստանձնէ. երեւ 12 Կոնքըր վից ընտանիքի տուն յաճախելով եւ 12 տարի անընդհատ կը շարունակէ այս պաշտօն եւ ի վերջոյ կ'օտիպուի հրաժարիլ հիւանդութեան ի պատճառաւ: Այն տիներ, այսինքն 30—40 տարի առաջ յարմար դասագրքերու պակասը մեծ էր, ուստի սոխպուած կը ձեռնարկէ պատրաստել նախակրթարանի դասագրքեր Հոլանտերէն գրքերու հետեւողութեամբ տպագիր եւ ձեռագիր միասին. 5 մեթոտ կ գրքոյկներ, որոնք վերջը լոյս տեսած են վիեննայի Միլիթարեանց տպարանէն եւ Ջուղա-

յի մէջ լաւ ընդունելութեան արժանացած, Յօրինած է նոյնպէս երկու գրքոյկներ եւս, մի համառօտ քերականութիւն եւ մի զուարճալի պատմութիւն, բառերու նշանակութիւնը Հոլանտերէն, լոյս տեսած վերնետիոյ Միլիթարեանց տպարանէն:

Ուսուցչութիւնէն հրաժարելէն ետքը քանի մը տարի Հայ տղայք մնացած էին առանց հայերէնի ուսման: Յաւ էր իրեն որ առեւտրական զբաղումներով չէր կրնար կանոնաւոր դասաւանդութեան նուիրուիլ: Հայ երեխաներու մայրենի լեզուէն զրկումին չկրնալով հանդուրժել 1911էն սկսեալ մի քանի տարիներ 15—16 երկսեռ տղայք շաբաթը քանի անգամներ հաւաքելով կը սորվեցնէ:

Վերջին 10 տարիներուն քաղաքին Հայ դաս-դութը բաղմանալով յատուկ հայ դպրոցի մը պէտքը չափազանց կ'զգացուէր: 1923ին վերջը յաջողութեամբ «Բատաւիայի Մ. Յ. Ուսումնարան» հիմնարկութեան որպէս մի ճիւղ բանալ Սուրաբայայի մէջ 35 աշակերտներով: Այս կրթարանի աւագ ուսուցիչն է Պ. Յ. Տէր Կ. Յորդանանեան, իրեն գործակից են Տիկ. Յ. եւ Օ. Մ. ուսուցչուհիներ:

Այս քանքարաւոր ուսուցիչը՝ նուիրումի խանդով բոցավառ՝ ներկայիս Սուրաբայայի կրթութեան առաքեալն է եւ աշխարհի այս հեռավոր անկիւնը եղող նորահաս սերունդները երախտապարտ են այս անխոնջ մշակին:

Խորին՝ յարգանք անոր ազնիւ քանքերուն:

Ս. Գ.

ՁՄՆՈՂ՝ ԱՌԻԹ ԲԱՐԵԴՈՐԾՈՒԹԵԱՆ

Ձմե՛ռ, ամէն կողմ ձին և սառ, այս եղանակին թռչուններն իսկ իրենց բոյներէն զուրկ, վասն զի պուրակին թառուտը ձիւնապատ է, հոս հոն կը թռչկոտին իրենց ապաստան գտնելու յոյսով, ոմանք ալ պատերու վրայ գոյացած ձերպերուն շնորհիւ զերծ կը մնան ցըր-տահար ըլլալէ: Զգայուն արտեր ի տես օդի բնակիչներուն վատաբախտիկ վիճակին կը յուզուին: Այլ սակայն ո՛րչափ աւելի մարդ կ'արգահատի եւ կը յուզուի տեսնելով այն բախտին անժառանգեալներ՝ որոնք զուրկ ամէն դիւրակեցիկ պայմաններէ կը տառապին չարաչար: Ո՛հ, այս տեսարանին առջեւ բարեսիրտ մէկը բոլորովին այլ յայլմէ եղած կը խռովի և այդ յուզումներուն վէջ խորասուզուած՝ իր միակ մտածումը կ'ըլլայ օգնել թշուառին ու հիւանդին, երանի՜ անոր՝ որ Սամարացիին նման անկեալին ձեռք կը կարկառէ, Այսպիսիներ արժանի են Աւետարանական երանութեանց և Աստուծային փառաց:

Ապրի՛ն, հազար ապրի՛ն այդպիսիներ, որոնք նախախնամական բարիքներ կը սփռեն և կեանքեր կը փրկեն. բայց, աւա՛ղ, կան նաև այնպիսիներ՝ որ անկարեկիր թշուառին, իրենց լսելիքը խցած են ամէն աղէկտուր ողբերու և տաքուկ սենեակներու մէջ՝ իրենց կերուխումին, զուարճութիւններուն և հաճոյքին անձնատուր են, Ո՛վ դուք, սթափեցէք այդ անարգ կենցա-

զի թմրութիւններէն. հակառակ պարագային գիտցէր թէ խղճի խայթը զձեզ ցվերջ պիտի տանջէ և պիտի զըրկուիք աստուածային փառքերէն և Ս. Աւետարանի պարգեւներէն ու բարիքներէն. երանի՜ անոնց՝ որոնց սրտի սլաքը կը դառնայ դէպի բարեգործութիւն. Գթութեան գործ մը ջերմեռանդ աղօթքի պէս աստուածահաճոյ է:

Արդ, սիրելի ընթերցողներ, կը հարցնեմ ձեզ, հանդէպ թշուառին ցոյց տրուած սա երկու կերպ վերաբերումներէն ո՞րը կը նախընտրէք. անշուշտ առաջիններունը, ո՞ն հետեւինք անոնց և ջանանք օգտակար ըլլալ և իբր գթոյ հրեշտակներ թռչինք դէպի հոն՝ ուր արցունք մը պէտք է սրբելու իրապէս աղքատին օգնութեան հասնելուն և զանի ուրախացնելուն պէս բաղցր և հոգեկան զրօսանք մը, մաքուր հաճոյք մը կարելի՞ է երեւակայել: Ո՛վ բարեսէր ընթերցող, ունինք Ազգ. Հիւանդանոց մը, որբանոցներ և ինամատարական ու աղքատախնամ մարմիններ՝ ահա անոնք ձայն կուտան մեզի օգնել իրենց:

Ուրեմն կատարենք մեր պարտքը և Աստուած որ աղբիւր է ամէն բարութեանց, ինքը վարձահատոյց ըլլայ իր անսպառ զանձէն և բարութեանց մշտահոս աղբիւրէն բոլոր ողորմածներուն, պահելով զԱշխարհ ամենայն խաղաղ և երանաւէտ վիճակով՝ իր ամենազօր Աջին ներքեւ:

ԱՐԲՈՒՄ ՍԻԱԳ. ՔԶՆՅ. ԷՊԷԱՆ

14 Հոկտ. 1927

Ի ԳՆԱԼԸ

ՈՐՈՎԱՅՆԱՊՆԴԱԲԵՐ

ՊՏՈՒՂՆԵՐ

Պտուղները կը գտնուին առողջապահական սննդառութեան առաջին շարքին վրայ եւ կը գըրաւեն ներկայիս, կաթնաբուսապրտողներութեան ճաշացանկին ամենապատուաբեր մէկ անկիւնը:

Ամէն անհատ՝ բաւականաչափ զարգացած, կամայ թէ ակամայ, քիչ չատ վարժուեցաւ անմաշկերութեան կամ սակաւամսակերութեան: Մենք ամէնքս ընդհանրապէս, ամառ թէ ձմեռ, կը գոհանանք չորս-հինգ տեսակ բանջարեղէններով եւ պտուղներով: Եւ երբ զգուհնք ասոնցմէ, փոփոխամտական ու նորաձեւական յոռի հոսանքներէ մղուած կը դիմենք ու կը փարինք պահածոյ, աղածոյ կամ ներածոյ խոզեղէններու եւ տեսակ տեսակ դժուարամարս ու թունաւոր մանուկներու, փոխանակ—ինչպէս կ'ըսեն գիւղացիները—օգտուելու մայր-բնութեան պարարտ ու լայնատարած ծիծերէն առատաձեռնօրէն հոսող բնասնունդներէն:

Քանի որ արդի բժշկագիտութիւնը՝ բնախօս սական, ախտաբանական ու բնատարրալուծական

հաստատու ու ապահով, հակակշռուած տուեալներով վրայ կառուցուած կը յանձնարարէ բուսակերութիւնը իր բոլոր ճիւղերով՝ ինչո՞ւ չջանանք օգտուել, մեր շուրջը առատօրէն տարածուած անթիւ անհամար բուսաբանական հարստութիւններէն որոնք մեզ կը հայթայթեն ամենադիւրամարս վիճակի մէջ մարդկային կեանքի անհրաժեշտ տարրերը: Արդէն ասոնք մեզ կը նուիրեն՝ բնասպիտային, ճարպային (ձէթ, բուսաիւղեր), ջրածխային (ալիւրներ, շաքարներ, ալքոլներ, խէժ, եւլն. մարմիններ, ինչպէս նաեւ կենսապարզեւ թթուութիւններ, աղեր, իսկութիւններ, ռետին, աղաղ եւ կենսունակներ կամ վիթամիններ անհաշիւ որոնց աղբիւրներն են կենդանութեան՝ հողային անսահման երակները, արեւուն լուսափայլ, առողջարար ու գունազեղ ճառագայթները եւ երկնակամարի կապոյտ մթնոլորտը թարմ ու անապակ:

Մեր ծննդավայրը մեզ կը պարգեւէ շուայւորէն առողջութիւն թեւատարած իր ճոխ ու մրգաշատ, կիրթ ու անկիրթ, ընտանի եւ վայրի, թուփ ու ծառերով, տունկ ու տերեւներով:

Ինչո՞ւ, կ'ըսենք, այս բացառիկ առիթէն օգուտ չգաղենք լրջօրէն հիւանդանալէ առաջ մանաւանդ:

Աւելորդ պիտի ըլլար, այս պարագային կըրկենել, ինչ որ կրկնուած է աշխարհիս սկիզբէն ի վեր գորդ-կարգացողներէն ու մեր մամիկներէն թէ՛ շատակերութիւնը միշտ մնասաբեր է ախտահար-

ւէր: Որով պտղակերութեան շրջան ու միջոցին ալ, պէտք է նկատողութեան առնել ու գործադրել բնականոն ճաշակերութեան կարգուկանոնը, տեղն ու պատշաճութիւնը, չափն ու կշիռը:

Պէտք է մոռնալ նմանապէս թէ՛ իւրաքանչիւր կազմ ու կեանք ունի առաւել կամ նուազ աստիճանով մարտողականութեան ինքնուրոյն չափանիշ մը, որով՝ պտուղներու դասակարգութիւնն ու ընտրութիւնը կը կարօտի խզամիտ մասնաւոր հակակշռի մը:

Աւելցնենք նաեւ որ պտուղները թէ՛ սնունդ են եւ թէ դեղ մասնայատուկ կազմութիւնով եւ անջատ անջատ բաղադրութեամբ. այս պատճառաւ, իբր սնունդ եւ իբր դեղ կը պատշաճին ու կը յանձնարարուին պարագաներու բերմամբ մանուկներու, պատանիներու, չափահասներու կամ ծերերու:

Մեր համակրելի հայկաբան եւ ուսուցիչ Տիար Ս. Գաբամաճեանի Տարեցոյցի արգասաբեր գետինը, իր փոքրածաւալ հիւթեղ ու պտղաբեր էջերով թոյլ չի տար որպէս զի պտուղներու վրայ ծանրանանք երկարօրէն:

Բաժանում մը անհրաժեշտ է:

Առ այժմ նախընտրեցինք պնդաբեր պտուղները, որոնց մէկ հակիրճ տեսութիւնն ու թուումը կը յանձնարարուի մասնաւորապէս կարճատեւ կամ յաճախակի որովայնածուծեան են-

թակայ ընթերցողներու, ինչպէս նաեւ ասոնց վիճակակից մեծ ու փոքրերու:

*
* *

1. Սերկեւիլ.— Թագուհի պնդաբեր պտուղներու: Թուրքերէն՝ ալլա, յունարէն՝ բիտհոնի, ֆրանսերէն՝ բուան (coing):

Ծառը կը կոչուի սերկեւիլ կամ սերկեւիլ: Տերեւներն են ձուաձեւ, ամբողջ եղրներով, ստորին երեսը մագոտ: Ծաղիկներն են սպիտակ, կարմիր կամ բաց վարդագոյն: Սերկեւիլն է բնիկ փոքրասիացի, ապա ընտելացեալ Եւրոպա եւ Ամերիկայ: Պտուղն է դեղին, հոտաւետ, լիմոնակերպ, տանձաձեւ, փորեղ, կարծրեկ, մէկ ու կէս, երկու միջակ լիմոնի խոշորութեամբ. բացառաբար կ'ստանայ գլխու մեծութիւնով ծաւալ մը, միշտ ազուամազերով արտաքուստ շրջապատեալ:

Մեր մէջ գլխաւոր երկու տեսակ կայ՝ սովորական, թթուաշու ու կծուահամ երկնեկ սերկեւիլը դեղձանիկի գոյնով (լիւմոն ալլասը) եւ քաղցրախորժ, կակուզ ու գնդաձեւ դեղնորակ կամ կանաչեկ մասնատեսակը (էքմէք ալլասը): Եւրոպացիներն ալ երկայնաձեւ կամ բորթուգալեան եւ տանձաձեւ վանազանակներու՝ կը բաժնեն սերկեւիլները:

Սերկեւիլը կը պարունակէ՝ հաբիւրին եօթը շաքար, մէկ սպիտային, 19՝ հիւսուածային խորշանիւթ

(cellulose), կէս կէս կրամ եռատարրեան քրածխային մարմիններ, թթուութներ եւ 71 առ հարիւր քուր: Կը պարունակէ նաեւ առատ աղաղ (tannin), որուն շնորհիւ այս պտուղը կը ներկայանայ իբր առաջնակարգ սնունդ պնդիչ, կապող կամ սեղմիչ աղեաց: Իր մէջ ունի նաեւ սառնորակ կամ բխի (pectine) որ է հանդարտեցուցիչ եւ կը կակղէ եւ կը թուլցնէ մարսողական ճամբաներու սալայատակը կազմող հուղաթաղանթները, երբ մանաւանդ ձգտեալ են եւ բորբոքած:

Այսպէս աղաղը՝ աղաղական թթուութիւն—հակալուծողական—եւ սառնորակը կամ բխի՝ դոնդողիտի կամ դոնդողի (gélatine) դերը կը կատարեն երբ սերկեւիլը իր գնացք ու առաջնաղացումով կը ճամբորդէ ստամոքսաղիքային փապուղիին մէջ:

Այս կազմութիւնով եւ բաղադրութիւնով սերկեւիլը կը յանձնարարուի միշտ մասնաւորաբար փափկակազմ, նորաբոյժ մանուկներու եւ ծերերու եւ առհասարակ աղիքներու տկարութեանց ու փորհարութիւններու ենթակայ անձերու:

Ով որ ակռապիկ չէ եւ ունի ի ծնէ առողջ ու հաստատ ակռաներ կրնայ ծամել ու ճաշակել սերկեւիլը ծառէն նորաքաղ վիճակով: Լաւ է եւ լաւագոյն դիւրամարս՝ քերիչով խարտուած եւ կամ եփած փուռը, մոխրի մէջ կամ միս ու մսաշուրով:

Յանձնարարելի են նամանաւանդ բանդակը

(compote), դոնդողանուշը (լողապ, geleé), զանգ-
ուածանուշը կամ խիւսանուշը (pâte), եւ քաղց
րաւենին:

Սերկեւելի եռոյթը կամ խաշջուրն ու օշարա-
կը հարստացած հոտաւէտ ու համեմային նիւթե-
րով (եղեսպակ=ստա չալը=sauge, անանուխ=նանէ
=menthe, կալամենթ կամ վայրի անանուխ = եա-
պան նանէսի=calament, կինամոմոն կամ դարի-
ճենիկ=տարչին = cannelle). խիստ օգտակար են
իբր զովացուցիչ ու պնդաբեր:

Փորելուքի պարագային գործածելի խիստ լաւ
ըմպելի մըն է սերկեւելի խաշուն (epozème) որ կը
պատրաստուի հետեւեալ կերպով: Մէկ սերկեւելը
կտրել շերտ շերտ կեղեւով, եփել մէկ լիտր ջուրի
մէջ մինչեւ որ կիսով պակսի, մաղէն անցընել քա-
մելով, աւելցնել 50 կրամ շաքար:

Փորհարութեան դէմ լաւ դեղ մըն է նաեւ
սննդարար, մեղրախառն սերկեւելի անուշը (me-
limda, լտ. melimelum, ֆր. mélímèle): Պատրաս-
տութեան եղանակը շատ պարզ է: Մէկ քանի սեր-
կեւել շերտ շերտ կտրուած թողուլ 2—3 օր պաղ
ջուրի մէջ մինչեւ որ կիսաթափանց դիճակ մը ստա-
նայ: Եփել ջուրով, յետոյ շարել եւ թողուլ մէկ քա-
նի ժամ լաթի մը վրայ որպէսզի հեղուկ մասը քա-
շէ կաթկթելով: Մեղրով երկրորդ եփ մը հանել եւ
դարձեալ շարելով ցամքեցնել մասամբ: Ամանի մը
մէջ շերտերը իրարու վրայ շարել ու տեղաւորել

ու վրան լեցնել տաք մեղր: Երբ օր փափաքեք
կերէք հաճոյքով եւ եթէ աւելնայ հիւրերու հրա-
ցուցէք:

••

Սերկեւելէ յետոյ յիշատակենք մէկ քանի
որովայնասեղմիչ պտուղներ որոնք մեր բերնին մօտ
գտնուելով կրնան հայթայթուիլ դիւրութեամբ
ընդհանրապէս:

2.— **Ձկեւ** կամ **սգեւ** կամ **զղեար** կամ **զղեր**:
թրք.՝ մուշմուշ կամ տէօնիէլ. ֆր. Նէֆլ (nêfle):
Եւրոպ կը կոչուի զկեւի կամ սգեւենի կամ զզե-
ւենի: Տճկ.՝ մուշմուշ աղածը, ֆր.՝ նէֆլիէ (nêflier):
Ձկեւը է փոթոթիչ եւ պնդիչ: Խակ ու կարծրեկ
պտուղը առաւել աստիճանով սեղմիչ է: Տերեւնե-
րու խաշջուրն ալ նոյն յատկութիւնը կը կրէ:

Պտուղը կուտուի հում կամ խիւսանուշի ձեւով
եւ կամ խաշուն պտուղով պատրաստուած կը դո-
րծածուի իբր դեղըմպելի միշտ լուծմունքի պարա-
գաներու մէջ: Սեպտեմբերէն, Հոկտեմբերէն նոր
բերքը կը քաղուի:

3.— **Ձղալ** կամ **հոյլ** կամ **պրի** կամ **չում**:
Տճկ.՝ Կըղլըճըգ, ֆր. քորնուլ (cornouille): Եւրոպ
կը կոչուի՝ զալարս կամ զոզալ կամ զզալ կամ
հոյլ եւ կամ չում: Տճկ. Կըղլըճըգ աղածը, ֆր.
քորնուլիէ (cornouiller) կը յանձնարարուի մասնա-
ւորաբար հասուն եւ հում պտուղը, օշարակը, բան-
դակն ու քաղցրաւենին:

Փնտռեցէք եւ պիտի գտնէք չումը՝ Յուլիս,
Օգոստոս, Սեպտեմբեր եւ Հոկտեմբեր ամիսներուն:

4.— Հագորան կամ սիւն, ծակ. իւլիզ, ֆր. azerole կամ alise, կամ corme կամ sorbe. յն. սուֆրոյ Ծառը, հագորենի կամ սնձի, տձկ, իւլիզ աղաճը, ֆր. azerolier կամ alisier կամ cormier եւ կամ sorbier:

Կերէք սինը հատուն, խիւսանուշի կերպով կամ համեմեալ խաշջուրը տհաս պտուղին խմեցէք երբ կը նեղուիք աղիքներու թուլութենէ:

Յուլիս Օգ. — Սեպտեմբերէն վերջ հագորանը կը հատունայ:

5.— Մարուզ, տձկ. խոճա եւմիշի, ֆր. ar-house, յնր. քո՛ւմարա. թուիլ կը կոչուի մաթզի կամ մաթզնիս տձկ. խոճա եւմիշի աղաճը, ֆր. arbousier. պտուղը ելակի նմանելուն, կոչուած է նաեւ ծառելակի կամ arbre à fraise. պտուղ թթուաշ եւ դժուարամարս: Որով հում պէտք չէ ճաշակել մեծաքանակ:

Յարգի եւ յանձնարարելի է քաղցրաւենին եւ բուսկը, փնտռեցէք եւ հաւաքեցէք Օգոստոսէն վերջ:

6.— Հապալաւ, տձկ. եապան մերսինի, ֆր. raisin de bois, կամ airelle կամ brimbelle եւլն:

Խիտ օգտակար, սննդարար, սեղմիչ աղիքներու եւ հականեխական մարսողական ճամբաներու: Երախաներու փորհարութեանց դէմ առաջնակարգ դեղ եւ սնունդ: Քաղցրաւենին, դոնդողանուշը, խիւսանուշը խիտ յարգի եւ առողջաբեր են: Գոր-

ծածեցէք նաեւ օշարակը, ալքուական երփնաջուրը: Առաջժմ այսքան թուլաղիքոտներուն համար:

Երբ պնդաբեր պտուղները կը յանձնարարենք փորհարութեան դէմ, չափազանցութեամբ պէտք չէ նկատել զանոնք միմիայն իբր դեղ հիւանդներու եւ տկարակազմներու: Պտուղը պտուղ է ամէնուն համար, որով պէտք է օգտուիլ անոր պարունակած գերազանցօրէն սննդարար ու վերակազդուրիչ հիւթերէն ու տարրերէն, երբ առողջ ենք երեւութապէս:

ՏՕՐԹ. Ա. Ն. ՄԵՋՊՈՒՐԵԱՆ

Կենսագրական. — Յօդուածագիր բժիշկը, որդի հանրամասնօր բժիշկ Ներսէս Ս. Մեգպուրեանի եւ Եղբորդին վաղեմի

ՏՔ. ԱՐԹՅ Ն.

ՄԵՋՊՈՒՐԵԱՆ

Մեգպուրեանի, ժառանգած է հայրենի ձիբեր իբր գիտութեան առաքեալ եւ իբր գերազանցապէս զարգացած անձնաւորութիւն. ծնած է Վոսփոյ, Սարեար 1879ին:

1888-1890 բուականներուն առած է իր նախնական կրթութիւնը Գասրգիսի Արամեան վարժարանին մէջ, ուր

բախտ ունեցած եմ Հայերէնի ուսուցիչն ըլլալ իրեն եւ իր բարի հօր յօրինած յոյժ ժողովրդական երգին Ով մեծասանց դու լեզու ին հաւակը քալ Արթօ պատանիին:

Ուսուցիչներն իմացական աշխարհի խոնարհ վեհագետներն են եւ երանի՛ այն ուսուցչին՝ որուն անսեսանելի քաղը կը զարդարեն այսպիսի աղամանդներ։ Իմ պատօնակիցներս էին նոյն ասեմ Մինաս Ծալեան, Տփղէն, Արեան, Տիրան Շալեան, Էմ., յետոյ գիւցթօթիկ աւակներ Խսկիւսարու Պերպէրեան Վարժարանի (1891—96), երջանաւարտ 1896ին։ Ուսուցիչներն եղան Ռ. Յ. Պերպէրեան, տփղէն, Ասփանազ, Յ. Սէրեան, Եր. Տէր Անդրէասեան, Սիմոնեան, Համբարձում Պերպէրեան, Ի. Մուրասեան, Մ. Արիկեան, Առանձար, Ա. Նիկողոսեան, Էմ.։

Ապա Փարիզ գտցած է հետեւելու բժշկական ուսման, 1903ին բժշկական պատկաւարի վկայական քսացած է։

Զինուորական բժիշկ ընդհ. պատերազմի երջանին բուրբ բանակին մէջ՝ Ռոստոքոյ, Կելիպոլու, Պիզա, Էրեկ, Քէլան, Ուզուն Քէօփրի գինուորական հիւանդանոցներու մէջ։

Բժիշկ Մեգպուրեան բացի բժշկական ասպարէզի պարտադրութիւններէն, իր պարապոյ ժամերը յատկացուցած է գրական-գիտական յօդուածներու խմբագրութեան։ Աշխատակցած է կանուխէն քերթերու, ներկայիս Նոր-Լուրի մէջ իր օգտաւ գրութիւնները մեծ ախորժով կը կարդացուին միշտ։

Ինձ քաղը է այս առթիւ բժիշկ Մեգպուրեանին նման գիտական քանքարով նոխացած գրութիւններու համար մաղթել անքաւում պատկը քաւ երկար տարիներու։

Ս. Գ.

ԱՆՏԻՊ ԷՋԵՐ

ՀՐԱՋԵԱՅ ՍՈՒՐԷՆԵԱՆԷ

(ՎԱՂԱՍԵՌԻԿ A. SORIAN)

QUATRAINS

Ton âme n'est qu'un souffle, misérable humain,
Dans l'immense ouragan.— Ton corps est un atome.
Grain de sable, au hasard, jeté gans ce désert,
Tu n'es qu'une poussière et que le simoun perd...

Que je sois le palmier exténué, au désert,
Pour que ta pluie, enfant, me verse ton sxtase,
Que je sois, s'il le faut, ce simple gazon vert,
Mais que ton pied d'ivoire, an grand hasard écrase...

Paris 1912

JUILLET

Les vignobles mûris ont des rougeurs de fièvre.
Les nids ont tous rouverts leurs prunelles de chants
Et ce matin fait fondre cantique éblouissant,
Tout le miel de ta bouche au soleil de mes lèvres.

Paris

Que voudrais-tu pour un regard ?
Que faut-il te douner, enfant, pour un regard,
Sur moi, pauvre passant, jeté comme au hasard ?

Dis-moi ce que tu veux. Ah! veux-tu qu'aux étoiles
Je prenne leurs reflets et t'en fasse des voiles ?

Voudrais-tu posséder cette moire des eaux,
Et ce scintillement ondoyant pour bandeaux ?

Voudrais-tu pour m'aimer et le muse et la myrrhe,
Parfums que chérissait la reine de Palmyre ?

Ou bien de ces bouquets de tulipes, de lys
Qui paraient des deux seins de la Sémiramis ?

Veux-te que traversant les déserts d'Arabie,
Je t'apporte et de l'ambre, et de la perle ravie ?

Pourrais-je couronner ton beau front, de lapis,
Pour tes pieds si mignons de gros et mous tapis ?

Dis-moi ce que tu veux! Car ni moires de Chine,
No saphirs, ni rubis, ni jamais parles fines,

Ne valent ton regard céleste et délicieux,
O ange de ce monde, ô vraie houri des cieux!..

Paris, 15 Fev. 1912

Ո Ղ Բ Ե Ր Գ

Հ. ԵՍԱՅԻ Վ. ՏԱՅԵՅԻԻ ՎՐԱՅ

Զմեռոյ չհասած՝ աշնանային ղեռ կենքիդ մէջ՝
ինչո՞ւ այսպէս թառամեցար շուտով, ողբացեալ իմ յա-
ւէտ, ո՛վ իմս Հ. Եսայիս:

Հ. ԵՍԱՅԻ Վ. ՏԱՅԵՅԻ

Ծննդավայր Պարտիզա-
կիդ մէջ երկու մամերէդ մին
հարիւր զարուն էր տեսեր,
միւսն ալ իննսունուհինգ,
զանոնք բուսցնող հողէն էր
զանգուած հոգիիդ տաղաւա-
րը կազմող մարմինդ ալ
յաղթանդամ, ինչո՞ւ այսպէս
բանդուեցաւ շուտով:

Մխիթարեան դարաս-
տանին Լիրանանեան մայրն
էիր դու հաստարեստ, ո՞ր հողմ սաստկաշունչ ձգեց
զբեզ յանկարծ գետինը այսպէս դիտապաստ
Թիկունքդ լայն (*) անառիկ պարիսպն էր Մխի-

(*) Ահա թէ ի՞նչ կը գրէ բանասէղծ Ա. Ահա-
րոնեան Հ. Եսայիի մասին, այցելութեան մը առթիւ
Ս. Ղազար վանքին. «Հ. Եսայի Տայեցին, լայնաթի-
կունք, յաղթանդամ մի թղամարդ, ինչ որ լեռնակաճ

Թարեան Կարփր Վանքին, յանդուգն ո՞ր թշնամին կոր-
ծանեց զքեզ այսպէս արագ:

Արիւնդ բոսորագեղ եփ եփ կեռար զեռ երակնե-
րուդ մէջ բոլոր, ո՞ր ցուրտ սաստիկ սառեցուց եւ անշնե-
շացուց զքեզ այսպէս շուտով:

Մտքիդ բուրաստանէն ծաղիկներ հաւարած երփնե-
րանց՝ կ'ուզէիր ծաղկեփունջ(*) մը ընծայել ազգիդ ի
մօտոյ, թանկագին այդ նուէրդ դեռ չընծայած՝ ինչո՞ւ
յանկարծ հեռացար մեր բովէն:

Հայրն էիր(**) դու թշուառ որբերուն, նայուածքդ

բան է բերել իր հետ Տայոց լեռներից. նա անխնջ
գրադարանացեան է. սիրալիւ պատահածակամութիւնը,
որով նա աւխառում է զոհացնել գրադարանում ըզ-
բաղուդ հիւրերին, վկայում է նա բուն արեւելեան,
բուն հայկական, աւելին կ'ասեմ գեղջկական հիւրա-
սիրութիւնը: (Մխիթարեան Միաբանութիւն, 200ամեայ Յօդեւեանին առիթով, Տպ. Թ. Վ. Վ. 1901):

(*) Ակնարկուածն «Գէորգ Ապրուլլահի» վրայ
ուսումնասիրութիւն մըն է քնդարձակ, զոր նոխացու-
ցեր է հանգուցեալն պատմական տեղեկութիւններով եւ
անցիւղ վաւերաբոլորներով, եւ բովանդակը պատաս-
ած մինչ մտադիր էր զայն սպագրութեան տալու՝ յան-
կարծ վրայ հաստ մտնն:

(**) Միաբանութիւնը զինքն կարգեր էր իբրեւ
Հոգեւոր Հայր հայ որբերուն Մխիթարեան Որբա-
նոցին Միաբան եւ Մեծաւոր Մխիթարեան Հայրերուն,
կեկին պատեօններ, զոր վարեց անձնուիրաբար մինչեւ
մահը:

անուշ՝ ամոքիչ անոնց ցաւերուն, խօսքերդ սիրալիւ-
սպեղանի անոնց վերբոս սրտերուն, հայելիին մէջ սըր-
տիդ զորովալից կը տեսնէին անոնք պատկերները ի-
րենց հայրերուն հարազատ, ինչո՞ւ յանկարծ բաժնուե-
ցար այսպէս անոնցմէ շտապով եւ որբացուցիր զանոնք
կրկին:

Մահուընէդ դեռ աարի մը առաջ՝ հազարաւոր ժո-
ղովուրդ կ'ողջունէր զքեզ կեցցէներով, երբ մասնակ-
ցելով թափօրի մը փառայեղ՝ շուրջառաւոր, սաղաւար-
տը զլուխդ, գաւազանը ձեռքդ վեժմափառ կ'անցունէիր
արքունական պողոտայէն Միլանու բալուածքովդ կորո-
վալից: Ո՞վ երբէք կ'անցնէր մտքէն այդ պահուն, թէ
տարի մը վերջ նոյն պողոտայէն պիտի անցնէր մար-
մինդ անշնչացեալ՝ նո՞յն ժողովուրդին արցունքներով
ողողուած:

Ըո՛ղ՝ ինծի աղէ, Հ. Եսայիաս, ըսէ՛ ինչո՞ւ յան-
կարծ թառածեցար այսպէս շուտով, ինչո՞ւ այսպէս
բաժնուեցար մեզմէ շտապով:

Թռչուն թեւերուն վրայ թրթռալով հովիկին՝ կու-
գայ անհ վերէն պատասխանը հարցունքներուս, նոյն
ինքն հոգին է Հ. Եսայիայ՝ որ կը բարբառի:

— Ամրակառոյց էր այո՞ հողազանգուած տաղաւարն
հողոյս, բայց վերբոս էր սիրտս վերբոսու Դառնակսկիծ
ցաւերու սրաքներն սայրասուր խոցոտեր էին զայն կա-
րեկէր վերջին գարուններուն մէջ կեանքիս...: Թէ ու-
նիս սիրտ ամուր, լսէ՛ աղէ մի քանիսը ցաւերուս:

Դալարազարդ բարձունքին վրայ ծննդավայրիս

բոյն մը ունէինք ընտանեկան, բոյն մը սիրուն, շէն-
ցած սիրելիներովս լերդահատորի փոթորիկ մը սաստ-
կաշունչ քանդեց յանկարծ մեր այդ բունիկը սիրուն,
սիրելիներս բոլոր եղած ցիրուցան, խաղալիկ բախտին:
Ես ինքնին մնացի անտուն, ունեցածներս բոլոր
մատուցեցան կորուստի թանգակին հաւաքածոներս(*)
գրական, արդիւնք երկարամեայ վաստակոցս, աւա՛ղ
բոլորն ալ անյայտացան, պատճառելով դառն վիշտ
սրտիս, որ կը գուրգուրար անոնց վրայ:

Զգիտեմ ինչպէս՝ շնորհիւ նախախնամութեան՝ զը-
տայ վերջապէս բունիկս Մխիթարեան, ուր ամփոփուած՝
մինչ կ'ողբայի զիշեր ցերեկ կորուստը սիրելիներուս,
հեռաւոր հովերէն յանկարծ մօտիկս ժամանումը տեսայ
աճա պաշտելի մօրս ծերունազարդ: Կառքի մը մէջ էր
դրուած, կիսամե՛ռ գրեթէ, ո՛չ մէկ շարժում վրան, ո՛չ
մէկ խօսք բերանը, սոյն վիճակին մէջ անզգայ հագիւ
երկու օր տեւեց կեանքն- համբոյր մը դրոշմեցի պաղած
նակտէն, չգիտեմ զգա՛ց թէ ոչ, փակեց աչքերը նոյն-
հետայն անբարբառ, և իմ աչերէս մարգարիտներ կաթ-
լըթեցան մարմնոյ վրայ անոր անշունչ...:

(*) Հանգուցեալիս ինքնագիր հեղինակութիւննե-
րն էին ատմն, որոնցմէ յիշեմ միայն հետեւեալնե-
ր. 1. Համաւոս տեղագրութիւն Պարսիզակի. Սովորոյթ եւ անգիր բանասիրութիւն ժողո-
վրդական: 2. Բառգիրք հայկ. գաւառաբա-
րառոյ: 3. Ազգային լրագիրքս այբուբենա-
կան կարգի: 4. Առածք եւ Առակք ազգային:

Զէր սպիացած դեռ վերքը սրտիս, յանկարծ գուժ-
կան հասաւ մօտիկս, գուժկան՝ որ կը բօթէր իրերայա-
ջորդ քստմնեցուցիչ մահերը երկու թռնիկներուս հրեշ-
տակատիպ: Մին ծովամոյն էր եղած եւ աղի ալիքներու
անդունդին մէջ աւանդած հոգին: Միւսին քնքուշիկ
մարմինն էր ճմլուեր՝ անիւներուն ներքեւ ինքնաշարժ
կառքին ու անշնչացեր մանրերկրորդին մէջ...:

Ի՞նչ ըսեմ ապա քուրիկիս անուշիկ, քուրիկիս նա-
զելի, որ այն ինչ բերելու վրայ էր պտուղը իր սիրոյն
միասին անոր հետ թառամեցաւ ու զալարումներուն մէջ
աղէխարշ աւանդեց ամբիժ հոգին...:

Ու միթէ քարէ՞ էր շինուած սիրտս, որ դիմանար
այսքան հարուածներուն ուժգին...: Ասոնք ահա, ա-
սոնք յօշ յօշ պատառեցին սիրտս ու դադրեցաւ անոր
հալոցին մէջ եռացող արիւնս բոսորագեղ...:

Բայց ինչո՞ւ լալ, եղբայր, անջատումս ձեզմէ, ին-
չո՞ւ ողբալ մահս, որով անմահացայ և կ'ապրիմ ան-
վիշտ անպտտում ուրախութեան մէջ երկնային դրախ-
տին, ուր սէր է համակ և խաղաղութիւն անդորրաւէտ:

— Հանգչէ՛ ուրեմն, եղբայր, խաղաղութեան մէջ
անվրդով, բայց մի՛ մոռնար և զիս, որ քեզի բարձրա-
ցուցած եմ միշտ աչքերս արտառալից...:

Այո՛, եղբայր, ես քո փոխանակ եղէց ի Տէր՝
հանգո զաղիսդ իմ ի Գրիստոս...:

ԽՈՒՐԻՆ ՀԱՅԿԱՆՆ

ՅԱԼԿԱՄՇԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՅԱԿԻՆԹԸ

Ձիւն ձերմակէն մինչեւ կարմիրին, դեղինին ու կապոյտին ամէնէն մութ աստիճաններուն հասնող գոյներու իր անհուն պէսպիսութիւնով, անուշ հոտով, վայելչագեղ կեցուածքով, եւ մանաւանդ իր զանազան ու իրարմէ գիւրին մշակութեան ձեւերով, յակինթը սոխազգի ծաղկներուն իրաւամբ ամէնէն ժողովրդականն է, այնպէս որ ամէն տարի այս գեղեցիկ ծաղկին սոխերը միլիոններով կը մշակուին Հոլանտայի մէջ, եւ կը ղրկուին աշխարհի ամէն կողմերը:

Իրաւ է թէ առհասարակ ամէն ծաղկի բազմաթերթերը նախամեծար կը համարուին, բայց նոյնը չէ յակինթին համար: Անոր փորձ ու ճշմարիտ սիրահարները՝ միայն եւ միայն միապաղ տեսակները կը մշակեն. որովհետեւ այս վերջնոյն ցօղունը՝ աւելի առատ, խոշոր ու վառ գոյներով զանգակիկներու ձօն ու հարուստ փունջ մը կը կազմէ:

Տեսակներ կան, որոց սոխերը շա՛տ խոշոր, ուրիշներ՝ նուազ մեծ, նոյն իսկ համեմատաբար փոքր ու երբեմն տձեւ են, բայց իր տեսակին պատկան մեծութեան ու ձեւի այս տարբերութիւնները, անոնց տալիք ծաղկին գեղեցկութեան

վրայ չեն ազդեր բնաւ: Եթէ կայ նկատողութեան առնելիք բան մը, այն ալ սոխին ամբողջութեան կարծրութիւնն է ինչպէս նաեւ յատակին՝ ողորկ, լայն, կարծր եւ ցայտուն դժով մը շրջանակուած ըլլալը:

ՄՇԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ածուցումը.— Ինչպէս գրեթէ ամէն սոխազգի ծաղկի, յակինթն ալ դժուարահաճ է հողի մասին, եւ սակայն իր առաւելագոյն գեղեցկութիւնը կը պարզւէ, եթէ մշակուի նախապէս աղէկ հերկուած, աղբուած աւազային հողի մը մէջ:

Այս պայմաններով պատրաստուած ածուց մէջ Սեպտեմբերին մինչեւ Հոկտ. վերջ (ամենէն ուշ մինչեւ Նոյեմբերի կէսը. որովհետեւ տնկարկութիւնը որքան ուշ մտայ, արդիւնքը ա՛յնքան գէշ կ'ըլլայ, եւ Դեկտեմբերի վերջերը մնացածները արդէն իսկ կը վիթխն): 10 սանթիմէթ խորութեամբ եւ 15—20 սանթ. համաչափ հեռաւորութեամբ տնկեցէք ձեր սոխերը: Հաւասարեցեցէ հողը, զոր լաւ կ'ըլլայ ծածկել անուշ ջուրի աւաղի թերթիւ խաւով մը, անձրեւներու եղանակն է արդէն, որով առաջին ոռոգումէ մը յետոյ, այլեւս ջրելու պէտք չկայ:

Գարնան առաջին շրջանին ծաղկինը կը սկսին ցուցադրել իրենց բոլոր գեղեցկութիւնը:

Ձեր ածուները շատ աւելի հմայիչ կ'ըլլան եթէ յակիրթներու սոխերուն հետ մէկտեղ տնկէք նաեւ կակաջի եւ նարկիսի սոխեր. եթէ մանաւանդ նախապէս նկատողութեան առնուք նաեւ գոյներու ներդաշնակութիւնը:

Այս իսկապէս սիրուն ծաղիկներուն կեանքը կրնաք երկարել, եթէ պատահական անձրեւներու եւ կանխահաս տաք արեւներու զէմ, ծածկոյթով մը պահպանէք զանոնք:

Երբ ծաղիկները թառամին, անմիջապէս կըտրեցէք ցողունը— ցողունը միայն— հողէն 5 սանթիմ. վեր, որպէս զի սոխը որ արդէն իսկ յոգնած է, իրեն մնացած ոյժը հունտերուն անուցման յատկացնելով՝ բոլորովին չ'ուպաւի, ընդհանկառակը ան այդ պահուն պէտքն ունի հանգստանալու, կազդուրուելու, յառաջիկայ եղանակին պատրաստուելու համար:

Երբ ցողունը կտրէք, ուռուցումները աստիճանաբար դադարեցուցէք եւ երբ տերեւներն դեղնին (Յունիս Յուլիս) հանեցէք բոյսը հողէն. շուք տեղ մը դրէք, որպէս զի սոխերը չորնան, եւ 10—15 օր յետոյ, մաքրեցէք, կտրեցէք չորցած տերեւներն ու արմատները, եւ ձեր սոխերը պտհեցէք օդաւէտ տեղ մը, մինչեւ յառաջիկայ Սեպտեմբեր, Հոկտեմբեր, կրկին յանձնուելու համար հողին:

Ըսենք սակայն թէ՝ այն սոխերը, երկրորդ տա-

րին, առաջնոյն չափ չօխ ու գեղեցիկ ծաղիկներ չեն կրնար տալ, ո՛րքան ալ խնամք տարուի թաղարներու մէջ, ոչ նուազ գեղեցիկ արդիւնք կուտայ. եւ իսկապէս թանկագին վայելք մը կը պարգեւէ մեզ, մեր սենեակներուն մէջ, այն պահուն երբ ձիւնը պատած է ամէն կողմ եւ բուսական կեանքը՝ պարտէզներու մէջ գրեթէ դադրած:

Նուազագոյն, 12 եւ առաւելագոյն 15 սանթիմ. տրամագրի ռնեցող թաղարներու խորքը՝ կտրած թաղարի քանի մը կտոր դրէք, եւ լեցուցէք զանոնք ածուներուն համար ըսուած ձեւով պատրաստուած հողով: Տնկեցէք սոխը ո՛չ-շատ խորունկ առատօրէն ջրեցէք եւ քանի մը ժամ յետոյ թաղարները ամբողջութեամբ թաղեցէք իրենց բնական դիրքով պատի մը եղերքը, եւ 15-20 սանթիմ. թեթեւ հողով մը ծածկեցէք զանոնք: 6էն 8 շաբաթ յետոյ, արմատները կատարելապէս զարգացած են, եւ սոխը՝ արդէն իսկ 2-3 սանթիմ. բարձրութեամբ կոնածեւ ծիլ մը արձակած է: Այն տեսն կը հանէք հողէն ձեր թաղարները, կը մաքրէք զանոնք ու կը դնէք թեթեւօրէն լուսաւոր ու հազիւ դառը տեղ մը: Յետոյ, այս մանկիկ բոյսերը աստիճանաբար վարժեցնելով լոյսի ու ջերմութեան, ձեր ուզած թուով թաղարներ կը բերէք մինչեւ ձեր տաքուկ սենեակը եւ ամէնէն լուսաւոր տեղը կը յատկացնէք անոնց, բայց միշտ հեռու վառարա-

նկն: Բնականաբար երբ պէտքն զգացուի, կը ջրէք ձեր Թաղարները, սենեակին մէջ զգնուած ջուրով: 4էն 6 շաբաթ յետոյ, կը սկսին ծաղիկ, եւ այդպէս հոն կրնաք Թաղարներուն հողը ծածկել թրջած կանանչ մամուռով. բան մը որ երկու առաւելութիւն միանգամայն ունի. գեղեցիկ երեւոյթ մը տալ Թաղարին եւ հողը միշտ խոնաւ պահել:

Թաղարները ո՛րքան ուշ ենթարկուին ջերմութեան, այսինքն որքան ուշ սենեակ բերուին, այնքան ուշ կը ծաղկին, որով դանոնք մաս առ մաս տաքցնելով, կրնաք երկարատեան ծաղիկ ունենալ: Շիբեռու մէջ մշակութիւնը, որ միմիայն տա՛ն մէջ տեղի կ'ունենայ, իսկապէս շա՛տ հետաքրքրական է, որովհետեւ ան թոյլ կուտայ մեղ հետեւիլ բոյսին արմատներուն աստիճանական զարգացումին:

Հոկտեմբերը յարմարագոյն ժամանակն է, եւ ինչպէս Թաղարներու մէջ, նոյնպէս նաեւ շիշերու վրայ մշակման համար միաթերթ յակինթները նախածար կը համարուին: Ընտրուած սոխերը բացարձակապէս աւուղջ, բարեձեւ, եւ մեր շիշերուն բացուածքին համեմատական մեծութեամբ մը պէտք է ըլլան:

Շիշը անձրեւի ջրով լեցնելէ յետոյ, դրէք սոխը վրան այնպէս որ սոխին յատակը եւ ջուրին մակերեսը զերար շօշափեն, ո՛չ աւելի: Դրէք շիշը մութ ու զով տեղ մը, որովհետեւ, բնական օրէնքով,

մթութեան մէջ է որ կը զարգանան արմատները եւ կը հասնին մինչեւ շիշին յատակը, ինչ որ տեղի կ'ունենայ 3-4 շաբթուան մէջ, եւ այդ ժամանակամիջոցին՝ ծիւն ալ կը սկսի երեւիլ: Ասիսը երկու անգամ պէտք է նորոգել ջուրը: Քանի արմատները զարգանան, ջուրը թեթեւօրէն կը պահուի. այդ պատճառով պէտք է լեցնել, որովհետեւ ջուրին մակերեսին եւ սոխին յատակին միջեւ յառաջ եկած պաշտպութիւնը՝ արմատները իրենց մեկնակէտէն իսկ չորցնելու վտանգին կ'ենթարկէ:

Երբեմն կը պատահի որ թեթեւ աղտ մը կուգայ պատել արմատները, այդ պարագային պէտք է զանոնք մաքուր ջուրով մը լուալ, ու նորոգել շիշին ջուրը, ուր օգտակար է դնել քիչ մը աղ կամ փայտածուխի փոշի, որ, աստիճան մը, կ'ապահովէ ջուրին մաքրութիւնը:

Այսպէս ուրեմն, երբ արմատները իջած են շիշին խորքը, մութէն լոյսը կը հանէք զայն, ու, ինչպէս Թաղարները կը դնէք ձեր սենեակին մէջ շա՛տ լուսաւոր տեղ մը, բայց միշտ հեռու վառարանէն: Կամաց կամաց տերեւները կը զարգանան, Կոկոնը կ'երեւի եւ վերջապէս ծաղիկը կը ցուցադրէ իր բոլոր բոյրն ու փայլը:

Որովհետեւ ջուրը, հեղուկ մարմին, չի կրնար պինդ դրկել արմատները, բոյսը՝ երբ մանաւանդ ծանրաբեռնուած է հարուստ փունջով մը, ծռելու, իյնալու վտանգին կ'ենթարկուի: Այս անպատեհու-

Թիւնը դարմանելու համար, ոմանք բարեձեւ ու հաստատուն մետաղ Թելով մը կը կապեն ցողունը, ըստ կարելւոյն նուազ, տեսանելի կերպով. իսկ ոմանք փոխանակ ջուրի, աւազ, մամուռ կամ երկուքին խառնուրդը կը դնեն շիշին մէջ, միշտ, բնականաբար, Թաց պահելով զայն. այս պարագային, Թէեւ արմատները կը հաստատուն են բոյսին ծուկու վտանգը կը վերնայ, եւ սակայն հետաքրքիր ամաթէօնը կը գրկուի արմատներուն աստիճանական դարգացումը տեսնելու հաճոյքէն:

Որովհետեւ ջուրը, աւազը կամ մամուռը չեն պարունակեր իրենց մէջ հողին ունեցած մնուցիչ տարրերը, շիշերուն վրայ մշակուած սոխերը շատ կը առաւապին, եւ իրենց ծաղիկները—նոյնքան գեղեցիկ ս'րքան հողի մէջ մշակուածները—տալէ յետոյ բոլորովին կը պարպուին, կ'ոչնչանան, եւ սակայն ծաղիկն պարգեւած վայելքը՝ լիուր կը փոխարինէ սոխին կորուստը:

Աշնան վերջին օրերէն սկսեալ, ձմրան ամբողջ տեւողութեան, երբ բնութիւնը այլեւս ծաղիկմշակին կը զլանայ իր բարեացակամ աջակցութիւնը, մինչ պարտէզներու մէջ ծաղիկները ա'ւ բոլորովին աներեւութացած են, որքա՛ն հաճելի է քիչ ծախքով եւ մանաւանդ անձամբ մշակել գոյնով ու բոյրով գեղեցիկ այս ծաղիկները, որոնք, ձմրան տխուր օրերուն, մեզ Թէ՛ հաճելի ժամանց մը եւ Թէ՛ գուարթութիւն մը կը պարգեւեն:

ԶԱՐԵՂ Ս. ՔԼՍԵԱՆ

“ԿՍՐԱՊԵՏ,”

Հրաշքներու դար.— Ներկայ դարուս մէջ՝ հրաշքները այնքան արագ կը յաջորդեն իրարու որ այլեւս կորսնցուցած կը թուինք անոնց վրայ հիանալու մեր կարողութիւնը: Հեռաձայն, անթել հեռագիր, օդանաւ, ռադիոյ, հեռագատկեր (telephote), արդէն իսկ գիտութեան նուաճած հրաշքներն են այժմ, զորս ամենամեծ դիւրութեամբ կ'օգտագործենք մեր ամէնօրեայ կեանքին մէջ, յաճախ առանց անդրադառնալու որ մեզի համար դիւրակեաց պայմաններ ապահովող գիտական այս նուաճումները դեռ սերունդ մը առաջ անիրագործելի հրաշքներ կը նկատուէին:

Այժմ գիտութեան մէկ նոր նուաճումի փորձերն առաջ կը տարուին յաջողութեամբ, **հեռատեսիլ** (television) է՝ այդ գիտքը, որուն շնորհիւ հնարաւոր կը դառնայ հեռաձայնի կամ ռադիոյի միջոցաւ խօսող կամ երգող մէկու մը թէ՛ ծայնը սել եւ թէ՛ միաժամանակ տեսնել անոր պատկերը իր խօսած կամ երգած դիրքին մէջ:

Դեռ վերջեւս ալ նոր ծանուցուեցաւ որ ջանքեր

կ'ըլլան պատկերախաղերու. (moving picture) գրաւոր մասը ծայնի միջոցաւ հաղորդել պատկերադէտներուն, որոնք այլեւս զերծ պիտի մնան զայն կարգալու եւ աչքերնին յոգնեցնելու ծանծրութենէն եւ հարկէն:

Ինչ պիտի լինի յաջորդ հրաշքը. **Զրի ոյժ** (free energy) արտադրող մեքենային զիւտը արդեօք. թէեւ աս գրեթէ տասը տարուան կեանք եւ քաշքշուքի երկար պատմութիւն մը ունի իր ետին:

Գերահրաշ գիւտ մը պէտք է լինի այդ նորագիւտ մեքենան. յիրաւի հայազն Պրն. Կարապետ Կիրակոսեան, որ այժմ Բոստոն կը բնակի, ամենայն անկեղծութեամբ կը յայտարարէ թէ հնարած է «**Զրի Ոյժ**» արտադրող մեքենայ մը, որ իրականութեան պիտի վերածէ «**Հազար ու Մէկ Գիշերներ**»-ու երեւակայական պատմումաճքները, եւ հիմնովին պիտի յեղափոխէ մարդկային աշխատանքին կերպերը, ու այժմեան քաղաքակրթութիւնը պիտի բարձրացնէ աւելի բարձրագոյն աստիճանի մը:

Բնայք.— Այդ խորհրդաւոր գիւտը կը բաղկանայ շարժիչ մեքենայէ (motor) մը, որ առանց վառելանիւթի կը շարժի տեսակ մը թագուն եւ ցայժմ անծանօթ ոյժի մը միջոցաւ, եւ առանց ծախքի կ'արտադրէ անսահման ոյժ:

Այս հիմնալի մեքենան զոր «**Կարապետ**» կը գոչէ հնարիչը, ելեկտրական գործիք մը չէ, այլ կը գործէ ոյժի մը միջոցաւ, որ արդէն գոյութիւն ունի

բնութեան մէջ եւ պատրաստ է օգտագործուելու, միշդ նման ելեկտրականութեան, որ արդէն գոյութիւն ունէր, միայն զայն գտնելու եւ պիտարկելու (utilize) կերպն էր որ գտնուեցաւ:

Այդ ոյժին բնութեան մէջն է՝ գիւտին գաղտնիքը, եւ «**Կարապետ**»-ն է որ աշխատանքի կը լծէ այդ ոյժը:

Առանց ոեւէ տեսակ վառելանիւթ գործածելու եւ առանց ուրիշ սեւէ ծախքի, այդ մեքենան կ'արտադրէ անսահման քանակութեամբ տեսակ մը ելեկտրականութիւն: Այդ զարմանալի մեքենային շնորհիւ՝ այլեւս վերջ պիտի գտնէ գործածութիւնը ումէն տեսակ վառելանիւթերու (փայտ, ածուխ, քարածուխ, իւղ, քարիւղ, գազիւղ, եւ այլն.):

Գործելով առանց ծախքի եւ առանց բռնկումի վտանգին՝ դիւրաւ կարելի է գետեղել զայն տան Եւրքնայարկը, — թէ կ'արժէ ներքնայարկ ունենալ, երբ ջեռոց, հնոց, թոնիր, վառարան, վառելափայտ, եւ այլն. ունենալու հարկ չի մնար, — անոր հոյթայթելով անհրաժեշտ ոյժը (Energy)՝ առտնին պէտքերու համար, (լոյս, տաքութիւն, եփելու համար կրակ, սառցարանին համար սառոյց, եւ այլն.): Հնոցները, թոնիրը, կերակուր եփող վառարանները, հին դրութեամբ ջեռոցները, որոնց բոլորին համար ալ վառելանիւթ կը գործածուի, եւ ճերմութիւն փոխադրող խողովակները յաւիտեանս պիտի անհետանան տուններէն:

Այս պիտանի մեքենան շատ պարզ է, դիրատար, պզտիկ եւ աննշան տեղ մը զբաւող:

Բնութեան մէջ անսահման քանակութեամբ կը գտնուի այդ ոյժը, ինչիկըրը զայն խտացնելն է ճիշդ այնպէս, ինչպէս կը խտացնեն ջուրի կամ քամիի հոսանքին ոյժը, անով մեքենան շարժման մէջ դնելու համար:

«Կարապետ»ը կրնայ արտադրել հազարներով ձիու ոյժ, գոթ կարելի է փոխադրել տեղէ տեղ, ինչպէս որ ելեկտրականութիւնը կը փոխադրուի ելեկտրական թելերու միջոցաւ: Որոշ տարածութեամբ վայրի մէջ, — օրինակ Բոստոնի Համայնքը (common), 48 լծկար (acre) տարածութիւն մը, — կրնայ արտադրուիլ այնքան քանակութեամբ ոյժ, որ ատակ կ'ըլլայ շարժման մէջ դնելու երկրիս բոլոր մեքենաները: «Կարապետ»ի միջոցաւ ձրիաբար հայթայթուած անսահման ոյժով՝ Միացեալ-Նահանգները կրնայ կերակրել եւ հագուեցնել երկրագնդիս ամբողջ բնակչութիւնը:

Առանց մեծ ծախքի շարժիչ զօրութիւն ձեռք բերելով՝ ամէն անհատ ի վիճակի պիտի ըլլայ տիրանալու ինքնաշարժերու. բոլոր տեսակ փոխադրականքերու (automobiles, autobus, truck) ծախքը նուազելով՝ մարդիկ փոխանակ խճողուած ապրելու մեծ քաղաքներու խղճուկ եւ սպականած մթնոլորտի մէջ, իրենց բնակավայրերը պիտի հաստատեն քաղաքներու շրջակայքը՝ օգաւէտ եւ ընդարձակ վայրերու մէջ:

«Կարապետ»ը ձրի ոյժ, լոյս եւ ջերմութիւն պիտի հայթայթէ բոլոր ագարակներուն եւ գործարաններուն, անոր շնորհիւ վերջ պիտի գտնեն մարդկային եւ կենդանական ոյժով կատարուած երկրագործական աշխատանքները. երկրագործները իրր վառելիք պիտի գործածեն բորակատը (nitrate), որ պիտի ստացուի օդէն ձրի ելեկտրականութեան հետ միասին:

Ձրի եւ անսահման ոյժը պիտի վերակենդանացնէ ու քաջալերէ առտնին ճարտարարուեստը, եւ պիտի մղէ կիները լծուելու այսօրինակ օգտակար աշխատանքներու, որոնք մեր մարմիկներու հասելի զբաղմունքը դարձած կ'ին: Գիտական կատարելութեամբ օժտուած գործասեղաններ (loom—թեզկետահոր) եւ այլ գործիքներ պիտի դիւրացնեն եւ ժողովրդականացնեն այդ հնամենի ճարտարարուեստը, որ հաւանաբար պիտի չքաջալերուի քաղաքայնականելն, սակայն մեծ ընդունելութիւն պիտի գտնէ զեղջկական շիջանակներուն մէջ:

«Կարապետ» մը կարող պիտի ըլլայ բաշել ամենածանր կառաշարքը, զոր երկու զօրաւոր վայրաշարժիչ հաղիւ կարողանան քաշել: Առանց ծուխի եւ մուխի՝ պիտի կարենայ շարժման մէջ դնել ցայժմ չտեսնուած ամենամեծ շոգենաւը՝ աւելի մեծ արագութեամբ մը, որ հազիւ կարելի ըլլայ արտադրուիլ իւղի ամենակատարելագործեալ մեքենաներու միջոցաւ. այդ նաւերը, որոնք անսուզելի յատկութեամբ

ալ պիտի օժտուին, կարող պիտի լինին կտրել ուկիանոսը 30 ժամէն: Այժմեան շոգենաւերը անգործածելի պիտի դառնան այլեւս. ապագայ սերունդները թանգարաններու մէջ միայն պիտի գտնեն եւ հետաքրքրութեամբ դիտեն զանոնք:

Օդային երթեւեկութեան ապագան ալ կախում ունի «կարապետ»էն. օդանաւը օժտուած «կարապետ»ով մը, որպէս զի շարժիչ ոյժ հայթայթէ. զերծ պիտի մնայ այրուելու փոանգէն: Օդանաւորը պարտաւորուած պիտի չլլայ վար իջնելու՝ զազի եւ ջուրի համար, եւ այդպիսով ան կարող պիտի ըլլայ վեր՝ օդին մէջ մնալ իր ուզածին չափ. Անգամ մը որ այս առաւելութիւնները ձեռք բերուին, օդային նաւագնացութեան եւ վաճառականութեան հարցը այլեւս լուծուած պիտի ըլլայ:

Մօտաւոր ապագային օդանաւը պիտի կրնայ սաւառնիլ օդին մէջ՝ մեքենային հայթայթած ելեկտրականութեամբ, որ պիտի չէզոքացնէ ձգողութեան ոյժը (Eprece of Cravity): Այս տեսակ օդանաւ մը կարելի է տարցնել ըստ բաւականին՝ դիմագրաւելու համար բեւեռային արշաւանքներուն յարուցած դժուարութիւններուն: «կարապետ» մը կրնայ օժտել զայն 10.000 ձիու ուժով եւ աւելիով նոյն իսկ. այնպէս որ օդանաւորը ի վիճակի պիտի ըլլայ երկրագնդիս շրջանն ընելու քանի մը անգամ՝ առանց վար իջնելու ստիպուած ըլլալու, ոյժին ապառաժ ըլլալուն պատճառաւ:

Ցնորք պիտի չըլլայ երեւակայել թէ ձգողութեան չէզոքացումովը՝ տուները պիտի կրնան թռչիլ օդին մէջ: Այդ թռչող տուները, որոնք օժտուած պիտի ըլլան վիթխարի շրջագէտերով (gyroscope) ալ, կրնան հանգստաւէտ ըլլալ՝ ցամաքին վրայ կառուցուած բնակարաններուն չափ, եւ անոնց նման շուայլօրէն կահաւորուած: Ցաջորդ սերունդներ ամէն աշուն պիտի տեսնեն անոնց խումբ խումբ թռչիլը՝ դէպի Հարաւ Ֆրիդա, կամ դէպի Արեւմուտք՝ Կալիֆօրնիա, ձմեռը այդ տեղերը անցընելու համար:

Ո՛րքան աւելի հասնիլի եւ գիւրիւն է փոխադրել ամբողջ տունը իր պարունակութեամբ, քան թէ իր կարասիքը փոխադրել ուրիշի մը տունը, եւ անորինն ալ նոյն տունը: Այդ տեսակ թռչող տուները փոխադրութեան յարմարցնելու համար՝ պէտք է շինուին առիւններու վրայ: Ընտանիք մը, որ Արեւելեան Նահանգները կը բնակի եւ կը փափարի ձմեռը Կալիֆօրնիա անցընել, միմիայն «մնար բարեւա» պիտի ըսէ իր զրացիներուն, եւ տունով տեղով սաւառնի օդին մէջ դէպի Կալիֆօրնիա ուղեւորելով:

Իր գիւտի մասին այսքան մանրամասն տեղեկութիւններ տալէն վերջ, հայ հնարիչը վստահ չընտով մը կը յարէ.— «Ես չեմ կարծեր թէ կը չափազանցեմ, երբ ըսեմ որ իմ գիւտս աւելի կարեւոր է եւ աւելի մեծ արժէք ունի մարդկութեան համար, քան թէ նոր աշխարհի մը գիւտը»:

Պատահե՞լք է իրականութիւն.— Այս ի՞նչ գերահրաշ գիւտ է որ կոչուած է այս աշխարհը դրախտի վերածելու եւ կեանքը երանաւէտ դարձնելու: Արդեօք այս գիւտը Բնագիտութեան սկզբունքներուն նոր դաստարոտով ձեռք բերուած եւ անոր օրէնքներով բացատրուող նորագոյն արգիւնքն է գիտութեան:

Վերոյիշեալ մանրամասն բացատրութիւնները գառանցանքի տպաւորութիւն կը թողուն ընթերցողին վրայ: Ժարդ վայրկեան մը կարծես կը տարուի կաակածեալ նոյն իսկ հալազգի հնարիչին մտային հաւասարակ: ռութեան վրայ, իրր մարդ մը, որ իրարու հետ կը շփոթէ կարելին եւ անկարելին, երազն ու իրականութիւնը, ցնորքն ու գիտական միտքը:

Ճիշդ է որ Արեւելքցի վառ երեւակայութեամբ օժտուած ժողովուրդ ճանչցուած են, անոնց միտքը իրականէն ու կարելիէն վեր՝ անիրական եւ մտացածին մթնոլորտներու մէջ կը յաճի, արաբական «Հազար ու մէկ Դիշեր»ներր այդ վառ երեւակայութեան արդիւնքն են, Պաղատի «Կախարդական Կապերտ»ին վրայ նստած ընդարձակ անապատներուն վրայէն կը թռչին հին դարերու երեւակայողները: Ալայէզդինի հսկայ պալատին թռիչքը Ռուբիոյ անձայաժիր անապատներուն վրայէն՝ կարծես նմանութեան եզր մը ունի մեր հայրենակցին նկարագրած տուններուն թռիչքին հետ՝ Նիւ-Եօրքէն-Կալիֆօրնիա:

Բայց ինչո՞ւ ծաղրալից ակնարկով եւ արհամարհաւ ժպիտով մը գոհանալ, եւ անգոսնել մարդը ու իր գործը:

Ժիւլ Վեռնի բեղուն միտքը չէր որ նկարագրած էր երեւակայական ճամբորդութիւն մը դէպի Լուսինը իր «Ճամբորդութիւն շուրջ Զուսնով» անուն գրքին մէջ, ուր այնքան հմայիչ եւ առինքնող ոճով մը կը նկարագրէ դէպի Լուսինը սուրացող գնդակին շրջագայութիւնը՝ համեմատած գրահաշուական մանրամասն ցուցմունքներով: Սակայն, ս'վ զարմանք, այսօր Վեռնիացի երկու գիտնական բրօքէսէօրներ, Դր. Ֆրանց Զէօֆտ եւ Հերման Օքերթ, կը ծրագրեն հրթիռ մը արձակել դէպի Լուսինը՝ գիտական վերջնագոյն կատարելագործեալ մեքենաներով, եւ հաղորդակցութեան մէջ մտնել անոր հետ:

Նոյնպէս, երբ Ֆրանսացի այս նոյն հեղինակը կը գրէր ուրիշ երեւակայական պատմութիւն մը, «Գասն Հազար Փարսախ Ծովերուն Տակ», պարզապէս «Երբխաները զրադեցնելու համար», երբեւիցէ կրնամք մտքէն իսկ անցընել որ Ամերիկացի Ֆուլթընի հնարած շոգեմակոյկը օր մը պիտի վերածուէր ենթծովեայի (Submarine), պատերազմական այդ առեւիկ զործիքին: Այսօրուան ենթծովեան ուրիշ քան չէ, եթէ ոչ Ժիւլ Վեռնի երեւակայութեան ստեղծած այն մեքենան, որով ծովերուն տակէն ճամբորդել կ'երեւակայէր:

Պատմական.— Համաշխարհային Պատերազմին ամենէն տագնապալի օրերուն էր որ մեծագործ յայտարարութիւններով յանկարծ հրապարակ կ'իջնէ Պ. Կարապետ Կիրակոսեան եւ Միացեալ-Նահանգաց կառավարութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ իր անձին ու գործին վրայ: 1917ի վերջերը, երբ Պատերազմը իր համայնակուլ ճիւղաններուն մէջ էր առեր շին ու Նոր Աշխարհները, Պ. Կիրակոսեան Պոսթոնէն կ'երթայ Վաշինկթոն, զրահաւորուած բոսթոնցի ականաւոր Ամերիկացիներու զօրեւ յանձնարարականներով, որոնք տեսակ մը բարի վարուց վկայական էին իրեն՝ օժտուած մարուր նկարագրով, պատուաւոր եւ անշահախնդիր քաղաքացիի մը արժանիքներով:

Իր յայտարարութիւնը թէ իր զիւտը շուտով եւ ընդմիշտ վերջ պիտի տայ Պատերազմին, պարուրուած տեսակ մը խորհրդաւորութեան քօղով, մեծ հետաքրքրութիւն արթնցուց կառավարական շրջանակներուն մէջ: 1917ի Հոկտեմբերին, Ներկայացուցչական Տունը անցուց օրինագիծ մը, որով հաւանութիւն կը տրուէր Կիրակոսեանին շնորհելու արտաքոյ կարգի առանձնաշնորհումներ: Այս խնդիրը օրակարգի նիւթ դարձաւ Congressին ալ, որը նոյնպէս որոշեց արտակարգ օրէնքներով պաշտպանել եւ նպաստաւորել Պ. Կիրակոսեանը, եթէ բնիւ յանձնախմբի մը առջեւ կարենայ ապացուցանել իր քաժները, իսկ Միացեալ-Նահանգաց Նախագահն ալ՝

ականաւոր գիտնականներու մէջէն ընտրեց հինգ հոգիւնոց յանձնախումբ մը, քննելու համար հնարաւորութիւնն ու կարելիութիւնն այդ նորահնար մեքենային, որ կոչուած է բախտորոշ դեր կաատարելու այդ տագնապալի շրջանին:

Պ. Կիրակոսեան նախապէս դժկամակած է իր գիւտը Բնիւ Յանձնախմբին քննութեան ենթարկելու, կասկածելով—ինչպէս միշտ—թէ իր զիւտը կրնայ դիւրաւ գողցուիլ. յետոյ ալ կը հաւանի Բնիւններուն ցոյց տալ որ ատեն տլ կը ջանայ խորհրդաւորութեան քօղով մը վարագուրել զայն, եւ նոյն իսկ կը զլանայ անհրաժեշտ բացաւորութիւնները տալու կառավարութեան հեղինակութեամբ զօրացած այդ Բնիւ Յանձնախմբին. եւ հազիւ կը յօժարի իր մեքենային «մէկ մասը միայն» ցոյց տալու, միաժամանակ գործածելով իր արծաթահունչ լեզուն: Արդարեւ Պ. Կիրակոսեան իր պերճախօսութեամբ այնպէս մը գերեր էր Ատենապետը, որ անվերապահօրէն կը յայտարարէր.— «Մեր բոլորիս վրայ ալ մեծ տպաւորութիւն էին ձգեր իր պարկեշտութիւնն ու անկեղծութիւնը. ան մեզի չըսաւ թէ ինչ ունէր եւ բացատրութիւն չտուաւ իր զիւտի մասին, բայց մենք բոլորս ալ զգածուած էինք իր պարկեշտութենէն ու խոհականութենէն»:

Գաղտնապահութիւնն ու կասկածամտութիւնը ամենէն զօրաւոր գէնքերն են մեր հայրենակցին: Հակառակ որ Congressը իր երկու մարմիններուն

միաձայն եւ բացառիկ որոշումով հաւանութիւն յայտնած էր արտակարգ մենաշնորհներ տալու իրեն, պայմանաւ որ բնութեամբ հաստատուի «Կարապետ»ին գիտական եւ գործնական հանգամանքք մեր հայրենակիցը սակայն տարբեր կը մտածէր, ան կը ջանար, թերեւս հիմա ալ կը ջանայ այդ իրաւունքը կանուխէն ձեռք բերել, որուն կ'ընդդիմանան Շնորհագրոց Պաշտօնատունը (Patent Office) եւ երկրին ընկալեալ սովորութիւնը, հակասահմանադրական գտնելով զայն, որովհետեւ կը պնդեն որ «այս երկրին մէջ Շնորհագրոց Օրէնքը ձեռնհաս է լիովի պաշտպանելու ո եւ է պարկեշտ հնարիչի իրաւունքները, եւ միմիայն Պ. Կիրակոսեանի կասկածամտութիւնն է պատճառը, որ բաւարար չնակատեց այդ պաշտպանութիւն, եւ թելադրեց իրեն փնտռելու Congressի մասնաւոր պաշտպանութիւնը»:

Պ. Կիրակոսեան իր ընթացիկ կեանքին մէջ ալ ցոյց կու տայ այդ կասկածամտութիւնը: Շատ տարօրինակ թող չթուի որ ամենամոտերիմ բարեկամներն իսկ չեն գիտեր թէ ինքը ուր կը բնակի Պօսթօնի մէջ, որովհետեւ միշտ կը փոխէ իր բնակարանն ու հասցէն: Յաճախ երկու տուն կը վարձէ, մէկը իրեն, իսկ միւսը իր մերենային համար, եւ շարունակ կը փոխադրուի տեղէ տեղ:

Ինքը զոհն է այն պատրանքին թէ, կրնայ դիւրաւ գողցուիլ իր գիւտը: Կ'ըսուի թէ Պ. Կիրակոսեան կը խուսափի բարեկամութենէ քիչ շատ մտացի

անձերու հետ, իսկ անուս եւ թթամիտ բարեկամներու կ'արտօնուի մինչեւ իսկ այցելել իր սենեակը:

Պ. Կարապետ Կիրակոսեան Խարբերդի շրջականերէն է, մօտաւորապէս 65 տարեկան, կիներու գաւակները Թուրքիա թողով եկած է Ամերիկա 1891/ին եւ իր առաջին բնակութիւնը հաստատած է Ուստըր, Ամերիկահայերու նախկին ոստանը, ուր պզտիկ իսանութի մը մէջ փորձեր ըրած է իսան տալի անընդհատ: «Նոր տեսակ մերենայ մը» շինելու համար: Ան չափազանց ծանր աշխատանք է թափիր այդ արդիւնքը առաջ բերելու համար, բայց ինչպէս կ'ըսէ ինքը, «Տեսակ մը ներագոյութիւն (intuition) կարողացուց զիս հասկնալու այդ սկզբունքը»:

«Կարապետ»ի գիտական արժէքը. — Բնականաբար շատեր ի սկզբանէ թերահաւատ զըտնուեցան դէպի այս նոր եւ ապշեցուցիչ գիւտը. ոմանք ալ անոր հակառակեցան եւ ցայժմ ալ կը հակառակին՝ այն առարկութեամբ թէ այդ գիւտը գիտական հիմք չունի եւ գիտական ցայժմ ծանօթ սկզբունքներով եւ օրէնքներով չի կրնար մեկնաբանուիլ:

Սակայն ինչ որ ալ ըսուի այս գիւտին գիտական արժէքին մասին, սա որոշ է որ այդ ազնիւ Հայը այն տպաւորութիւնը կը թողու թէ նշմարած է կերպ մը, որ հնարաւոր կը դարձնէ օգտագործումը տիեզերական (cosmic forces), կամ որով կը ամսմահարէ այն զօրութիւնը, որ շարժման մէջ կը գնէ տիե-

զերբը ու կը ղեկավարէ երկնային մարմիններուն շարժումները:

«**Զրի Ոյժ**» կրնայ նշանակել այդ, կրնայ նշանակել նաեւ ուրիշ բան, զոր հասարակ մահկանացունքը չեն կրնար ըմբռնել:

Բնականաբար մարդկային աշխատանք, վառելանիւթ եւ այլ տեսակ վաստակ (work), որոնք զրամով կ'ըլլան, անհրաժեշտ չեն նոր ոյժ մը ի յայտ բերելու համար: Զգողութիւնը, հիւլէական ոյժը, էլեկտրականութիւնը, մագնիսականութիւնը եւ արեւի ճառագայթումի այդ զարհուրելի ոյժը կը գործեն ամէն ատեն, անկախ մէր կամրէն ու գործերէն, բայց երբ կը փորձենք ուղղութիւն տալ ատոնցմէ ունէ մէկուն, միշտ յառաջագոյնս կը գործածենք ուրիշ ոյժ մը. եւ այդ օժանդակ ոյժը կը գործէ այնպիսի եղանակով մը որ աշխատանք եւ նիւթի վատնում կ'արժէ մեզի:

Այս սկզբունքով գրեթէ անիմաստ կը դառնայ «**ձրի ոյժ**» բացատրութիւնը:

Պրն. Կիրակոսեանի շատ անորոշ բացատրութիւնները «**Զրի Ոյժ**»-ի մասին, եթէ նոյն իսկ ատոնք բան մը կ'արժեն, կը ցուցնեն թէ ինքը կը խօսի բանի մը մասին, զոր որոշ եւ յստակ կերպով չէ կրցած ձեւաւորել նոյն իսկ իր մտքին մէջ:

Քննիչ Յանձնախումբին անդամները, որոնց առջեւ իր գիւտը պարզելու ամէն գիւրութիւն եւ պահովութիւն ունէր Պրն. Կիրակոսեան, իրենց ստո-

րագրութեամբ կը յայտարարեն թէ իրենք կը հաւատան որ Պրն. Կիրակոսեանի սկզբունքները անհիմն են եւ գիւտը անգործնական:

Բնականաբար հնարիչը կրնայ պնդել թէ իր սկզբունքները այնքան նոր գաղափարներ են, զոր քննիչներն իսկ չէին կարող ըմբռնել, սակայն այդ առարկութիւնն իսկ չի փոխեր իրականութիւնը թէ «**Կարապետ**»-ը գիտական օրէնքներու նոր դասաւորումին արդիւնքը չէ՝ ու չի՝ կրնար ըլլալ, մանաւանդ երբ նկատի առնուի որ Պրն. Կիրակոսեան չունի այդ հաստոյութիւնը եւ մասնագիտական զարգացումը այդ տեսակ գիտի մը հնարիչը ըլլալու համար:

Կ'երեւի թէ ինքը զո՞ն է այն ինքնապատրանքին (Self-delusion), հաւատալով որ իր գիւտը նոր դարեշրջան մը պիտի բանայ՝ մեծամեծ ծառայութիւններ մատուցանելով մարդկութեան:

«**Կարապետ**»-ի **Նկարագրութիւնը**. — Մեծազորորդ յայտարարութիւններով ծանուցուած այս գերահրաշ գիւտի մասին՝ ամէն մարդ մեծ անձկութեամբ կը փափաքէր իմանալ Քննիչ Յանձնախումբին որոշումը. մինչ այդ՝ իւրաքանչիւր որ ենթադրաբար շինած էր «**Կարապետ**»-ին նախագիծը իր մրտքին մէջ, եւ կը սպասէր որ հինգ հոգիներու Յանձնախումբին տեղեկագիրը յայտնաբերէր մերենական հանձարեղ յօրինուածք մը. «Բայց մեզի համար շատ որոշ է—կը նկատէ Scientific American գիտական ամսաթերթը որ այդ տեսակ պայմաններու տակ եւ այդպիսի աղբիւրէ մը բխած այդօրինակ ներշնչու-

թիւն մը չի՝ կրնար վաւերական ըլլալ», եւ կը յաւելուի։ Ոսկոյն եւ այնպէս մտքերնէս իսկ չէինք անցընէր որ «**կտրապէս**» ալ կրնալ ըլլալ մշտնջենապէս շարժող տիպիկ մեքենական կեցութիւն մը (Scheme), յօրինուած եւ հետապնդուած այնպիսի անձեքու կողմէ, որոնք չեն գիտեր տարբերութիւնը զօրութեան (Force) եւ կարողութեան (Power) միջեւ։^(*)

Ձեյմս Ա. Մոյլըր, Բենիչ յանձնախումբին ատենապետը, կու տայ բաւական մանրամասն նկարագրութիւնը «Ջրի Ոյժ» արտադրող մեքենային։

«Մեքենան կը բաղկանար ծանր յարաշարժ անիւ (fly wheel) մը, որ շարժման մէջ կը զրուէր կարգ մը ճախարակներու միջոցաւ։ Յարաշարժ անիւը վեր բռնուած էր բարձիկներով (hearing), ուր շփումը իջեցուած էր նուազագոյն աստիճանի։ Անոր յարմարցուած էր տեսակ մը ելեկտրական շարժիչ, որ կը գործէր մարտկոցի մը միջոցաւ։ Արտադրուած զօրութիւնը կը բաւէր յաղթահարելու մեքենային շփումին եւ շարժական մասերու հովին դիմադրականութեանը։

«Հնարիչը կը հաւաստէր թէ մեքենան ինքն իրեն կը սկսի, բայց շատ ժամանակ կ'առնէ յարաշարժ անիւը իր լրիւ արագութեան մէջ դնելու համար։ Եւ այսպէս ուժեղ մարդ մը շարժման մէջ դրաւ զայն՝ ճախարակներու եւ փոկերու միջոցաւ։

(*) Կ'օգտուիր այն կէտով, որ հնարիչներուն, որոնց մասին այժմ խօսիմք աւելի վառ։

«Մեքենան գործելու սկսելէն վերջ, հաղորդակցութեան մէջ զրուեցաւ մարտկոցին հետ եւ շարունակեց ինքն իր վրայ թաւալիլ անորոշ ժամանակի մը համար, յարաշարժ անիւը դառնալով ծայր աստիճան արագութեամբ, վայրկեանը մօտաւորապէս 100 ոտք, Յետոյ այդ մեքենային կարողութիւնը (power) չափուեցաւ միջոցով մը՝ նման տեսակ մը ուժաչափի (power dynamometer), որուն վրայ ծանրութիւններ զրուեցան, մինչեւ, որ մեքենան դադրեցաւ գործելէ։ Այս կերպով էր որ չափուեցաւ ծիւռ ոյժը։

«Երեւութապէս ելեկտրական շարժիչին 1/20րդ ծիւռ ոյժ պէտք եղաւ՝ մեքենան շարժման մէջ դնելու համար, եւ 10 ծիւռ ոյժ հարկ եղաւ զայն կեցընելու համար. եւ այսպէս հնարիչը կը հաւատար որ յիշուի «Ջրի ոյժ» էր իր արտադրածը։

«Որոշապէս կը տեսնուէր որ նա տարրական ծանօթութիւն անգամ չունէր Բնագիտութեան մասին, այն տարրական ծանօթութիւնը, զոր բարձրագոյն կրթարանի մը աշակերտը ունի. այսպէս ինքը պիտի ըմբռնէր տարբերութիւնը զօրութեան եւ կարողութեան միջեւ։

Պէտք էր կատարելապէս յայտնի լինէր իրեն որ յարաշարժ անիւին մէջ ամբարուած ոյժը (energy)՝ մարդու կողմէն զրուած ոյժն էր։

«Բաւական ժամանակ իր մեքենան աշխատցնելէն ետք՝ Պրն. Կիրակոսեանի միակ ըրածը զայն կեցընել եղաւ եւ ցոյց տալ թէ ո՛րքան մեծ կարողու-

թիւն (power) էր արտադրուած՝ մէկ քանի վայրկեան գործածելով ոյժը (energy), որուն ամրաբուժը վայրկեաններ առաւ:

«Այս ցուցադրութեան տեսն իսկ ելեկտրական մեքենային յորինուածքը (electrical mechanism) պակաս էր եւ հնարիչը կը ջանար ապացուցանել որ յարաշարժ անիւը յաղթահարելով շփումին պատճառած կորուստները՝ կը զրոծէր առանց ոեւէ օժանդակ ոյժի:

Այնքան մեծխօսիկ եւ ճշմունքայն յայտարարութիւններէն վերջ՝ աշակիս անարժէք գիտի մը ոգորմելի իրականութիւնը ուրիշ արդիւնքի չէր կրնար յանգիլ, քան այն միաձայն հաւանութեամբ տրուած որոշումը, որով Քննիչ Յանձնախումբը կը մերժէր «Կարապետ»ին գիտական արժէքը եւ գործնական հանգամանքը:

Դառն դասեր.— Որքան ալ մեր հայրենակիցը օժտուած ըլլայ գովելի բարեմասնութիւններով, իբր պատուաւոր եւ ուղղամիտ քաղաքացի, անշահախընդիր եւ պարկեշտ անհատ, որոնց մասին այնքան գովեստով կը վիայեն Ամերիկացի ականաւոր անհամներ, եւ որքան ալ շլացուցիչ եւ ակնաճաշայ յայտարարութիւններ եղած ըլլան «Կարապետ»ի նոր եւ ապշեցուցիչ գիտի մտնին, բայց եւ այնպէս եղած են շատեր, որոնք թերահաւատութեամբ եւ քմծիծաղով մը ուզած են լսել այդ տեսակ «գիւտ»երու մասին:

Դեռ թարմ է կարգ մը շահագէտ «հնարիչ»ներու ըրած շահագիտութեանց յիշատակը շատերու մտքին

մէջ, եւ մանաւանդ անոնց պատճառած վնասը՝ շուտով հարստանալ փափարողներու քսակին:

Ո՛չ շատ առաջ՝ Քիլլի անունով Ամերիկացի մը կը յայտարարէր թէ գտած է **Ծարձական սկզբունք** (Dynamic principle) մը, Քիլլի Ծարձիչը (keely motor) նմանապէս օգտուելով խորհրդաւոր «գորութենէ» մը (Force), որուն միայն ինքը վերահասու եղած էր, եւ որ կ'երաշխաւորէր հայթայթել անսահման ոյժ (Energy)՝ շատ չնչին վարձքի փոխարէն:

Քիլլի իր շարժիչին շնորհիւ շատ հանգիստ կեանք մը անցուց՝ աւելի քան քառուղ դար, անկէ մեծ եկամուտ մը ապահովելով:

Քիլլի շատ զարգացումի տէր մարդիկ իսկ՝ մեծամեծ գումարներ դրին այդ գործին մէջ:

Ո՛չ որ կարողացաւ հասկնալ թէ ինչպէս կը գործէր այդ մեքենան. Քիլլիի մահէն վերջն էր միայն որ երեւան ելաւ իր խարդախութեան գաղտնիքը: Իր «Եթերային Զօրութիւն» (Ethereic Force) կոչածը պարզապէս երեւակայական էր. պարզ քննութիւն մը երեւան բերաւ իրողութիւնը, այդ «զարմանալի» շարժիչը կը գործէր շնորհիւ մեքենայի մը, որ դրուած էր տան ներքնայարկը եւ գաղտնաբար միացած անոր:

Այս տեսակ զարմանալի «հնարիչ» մըն էր նաեւ Պատուելի Պրեստոն Ֆ, Զորնիգանը, Մկրտչական Նախկին քարոզիչ մը, որուն հիանալի «գիւտ»ը դեռ քանի մը տարի առաջ գրաւած էր հասարակութեան լայն խաւերու եւ զիւրահաւան հնարիչներուն ուշադրութիւնը:

Պատուելի Զըրնիգան «հնարած» էր հիանալի կերպ (process) մը. որուն շնորհիւ կարելի կըլար ոսկին գատել ծովին ջուրէն: Իր գաղտնիքը մեծ գգուշութեամբ ծածուկ պահեց, մինչեւ որ յաջողեցաւ գոյացնել 900,000 տոլարի չափ հսկայ գումար մը՝ իրր զրամագլուխ իր ընկերութեան:

Պատուելի Զըրնիգան իր խորհրդաւոր «հաւաքող սնտուկը» (Box Accumulator) նաւահանգիստէն վար իջեցուց ջուրին մէջ, մինչ ինքը կը գումարահացնէր իր հիացած բաժնատէրերը նաւահանգիստին վրայ՝ սպասելով որ իր քսիական գաղտնի բաղադրութիւնները կատարեն իրենց պաշտօնը: Այդ ատեն յանկարծ լուրորդ մը ջուրին մէջէն դուրս բերաւ սնտուկը, բացաւ հաւաքողը, վերցուց քիմիական բաղադրութիւնները եւ վեր նետեց բուռ մը ոսկի. այսպէսով ալ երեւան ելաւ այդ խորհրդաւորութեան խարդախութիւնը:

Ներկայ վիճակը — Բնաւ տարօրինակ թող չթուի որ այս տեսակ դառն դասեր առնող սերունդի մը մէջ, եւ այսպիսի ժամանակ մը, ուր գիտութեան մարզին մէջ խորհրդաւորութիւնը յատկանիշ կը նկատուի անպարկեշտ գիտաւորութիւններու, Պրն. Կիրակոսեան՝ որքան ալ անկեղծօրէն հաւատացող ըլլար իր գիւտին գործնականութեան եւ օգտակարութեան, եւ որքան ալ քաբի գիտաւորութիւններ ունենար, կամ պատուաւոր եւ ուղղամիտ անհատ լինէր, չէր կրնար գերծ մնալ կասկածէ: Եւ եթէ նա յաջողեցաւ. Congressին խելի ընել տալ ինքզինքը եւ մատաւոր օրէնք մը անցընել տալ ի պաշտպանութիւն իր «մեծ գիւտ»ին, պատճառը, ինչպէս ըսինք,

Եւրոպական Պատերազմին ստեղծած գերագրգիռ եւ անբնականոն վիճակն էր, որուն շուտով վերջ դնելու կոչումն ունէր «Կարապետ»ը,

Բնիչ Յանձնախումբին վերոյիշեալ տեղեկագիրը եւ ժխտական որոշումը, որով նոյն իսկ կուրանային «Կարապետ»ին գիտական արժէքը, միակ օրինական կերպ մը կը ծգէին Պ. Կիրակոսեանին ընելիք, ա՛յն էր ուղղակի դիմել Շնորհագրոց Պաշտօնատունը (patent Office), քննել տալ իր գիւտը եւ յաջողելու պարագային՝ ստանալ արտօնութիւն շահագործելու գայն:

Անցեալ տարի Պ. Կիրակոսեան կրկին անգամ դիմում կատարած էր Congressին, այս անգամ ո՛չ միայն Շնորհագրոց Շահագործումի (patent monopoly) իրաւունք ծնօք բերելու, այլ նաեւ ապահովելու համար կառավարութեան օժանդակութիւնն ու պաշտպանութիւնը՝ անհրաժեշտ պարագային ապացուցանել կարենալու համար թէ ինքն է առաջին եւ սկզբնական հնարիչը «Կարապետ»ին: Հայ հնարիչը անհրաժեշտ կը դատէ կառավարութեան մասնաւոր պաշտպանութիւնը, որովհետեւ կը վախճայ որ ուրիշներ կրնան գողնալ իր գիւտը եւ Շնորհագրոց պաշտօնատունը առանձինն պիտի չկրնայ պաշտպանել իր օրինաւոր իրաւունքները, որով իր առաջին իսկ քայլին՝ օրինական հետապնդութիւն եւ աւելորդ ծախսեր ընելու անհարկի դժուարութեանց պիտի հրթարկուի:

Ողորմելի՛ հիմադնք, արդարեւ:

30 Յուլիս 1927
ՍԱՆ ՖՐԱՆՍԻՍԿՈՅ

Ա.Դ.Ա.Ե

ՀԱՆԵԼՈՒԿՆԵՐ

Ա.

Նախ գտնել հետեւեալ բացատրութեանց համապատասխան բառերը:

1. Ժամանակին տպուած և միմիայն կանանց յատուկ գրքի մը անունը:

2. Տասներկուքներէ չորսի նոյնանման վերջաւորութիւն:

3. Զկնորսութեան համար անհրաժեշտ:

4. Ըստ ֆրանսական առածի մը՝ եթէ անկէ չկայ՝ բարի է:

5. Մնունդ ընտանի կենդանիներու:

Ապա գտնուած բառերուն տառերով՝ ճիշդ առ ճիշդ կազմել խիստ բանուկ առած մը:

Բ.

Երկերկու առաւով ունիմ վանկ կրկին.

Երջէ՛ տառեր առաջին վանկին՝

Ահա կազմուած յայտնի մէկ պղեակ

Էսմօն Տանքէսէ-մարդ կա՛յ անհեղիակ—

Հոն խիստ դառնագին յիշատակներ կան.

Իմ երկունդ վանկու մակբայ ժխտական,

Իսկ իմ ամբողջս, քեզ չէ անձամբօր.

Եթէ չգտնես՝ յիշաւի ամօր:

ՏԻԿ. ՖԻՄԻ Կ. ՊԷԿԵԱՆ

Մեր հաւատարիմ և համակրելի աշխատակցուհիին մականունը փոխուած կը տեսնէք այս տարի. բերկրութեամբ կը տեղեկացնենք թէ՛ Եգիպտոսէ եկած և հոս հաստատուած Տիկ. Ֆիմի Մոլեան,

ՏԻԿ. ՖԻՄԻ

Կ. ՊԷԿԵԱՆ

որ Տարեցոյցիս մէջ զետեղած սրամիտ հանելուկներով, իբրև Սփինքսի պատգամաւորուհի սկսած է նըկատուիլ մեր մէջ, անցեալ տարուան ընթացքին իր ճակատագիրը միացուցած է արժանաւոր անձնաւորութեան մը, Տիար Կարապետ Պէկեանի հետ, առաջնակարգ ճարտարագէտ ելեքտրագէտ:

Տիար Կ. Պէկեան իր բարձր արժանեօք, նորահաստատ անթել

հեռաձայնի կայանին, որ յՕսմանիէ, պետ կարգուած է հաստատման թուականէն իսկ:

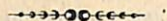
Սոյն բարեբաստիկ միութեան առթիւ մեր ջերմ խնդակցութիւնները կը նուիրենք յոյժ շնորհալից Տիկ. Ֆիմիի և իր ամուսնոյն և իրենց լիովին բարօրութիւն կը մաղթենք:

Լուծումներ անցեալ տարւոյ զոյգ հանելուկներուն: Առաջինը լուծեց միայն Պ. Հրաչեայ Պ. Զարդարեան

1. Բրիճն 2. Բեհեզ 3. Հար կատու
4. Պա Եիժ 5. Կէլի պօ լու 6. Պոմ էշ

Բ. Ամօր honte
Հայերէն կ'ըսենք ամօրդ կերած ես
Ֆրանսացիք կ'ըսենք vous avez bu toute honte:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐ

ՅԱԿՈԲ ՅԱԿՈԲՅԱՆ. — Ազնիւ գերդաստանի ազնուագոյն շառաւիղ, համալսարանական կրթութեամբ եւ բարձր զգացումներով օգտակար հղած է մեր համայնքին Յաճախած է Րոպէրդ Գօլէժ, յետոյ Հայտէլպէրկի համալսարանն եւ պապական Վատաքանութեամբ Երկար տարիներ Ղալաթիոյ կեպր. Վարժարանի ինստիտուտ եւ այս առթիւ նպաստաւորած է շատ մը ուսանողներ, եղած է նոյնպէս Ազգ. Պատրիարքարանի խորհուրդներուն ժողովական, բարխտը, դրասէր, կը սիրէր հայ գրականութիւնը եւ հաւաքած էր շատ կարեւոր գրքեր, զորս յետոյ ամբողջովին նուիրեց Հայաստանի մատենադարանին: Գիտցած է քաջալերել նիւթալէս ամէն բարենպաստ քննարկներ, կարող խորհրդական հայ մեծատուններու իր արտաքին վարժունքին մէջ իշխանական շուք մը ունէր եւ իբր վեհանաժողութեան կենդանի արձան արժա-

3. ՅԱԿՈԲՅԱՆ

նացած էր ընդհանուր յարգանքի Մեռաւ Նիւի մէջ անցեալ տարւոյ Դեկտ.ին:

ՏԻՐԱՆ ԿԻՒՄԻՏԿԵԼՐՏԱՆ. — Շրջանաւարտ Օրթոդոքս հայկական կրթարանին, հայ եւ օտար շրջանակներու մէջ գնահատուած, իր բարեմոյն նկարագրով, ազնուական դիրքով, արժանաւոր յաջորդն էր իր մեծ գերդաստանին, եւ հանրագուտ շրջան մը բոլորած է մեր մէջ. եղած է անդամ Բերայի Թաղ. Խորհուրդին, Ազգ. Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան եւ Սանասարեանի ինստիտուտութեան. դժբախտաբար շատ կանուխ մեկնեցաւ աշխարհէ, մեռաւ Յունուարին Բարիկի մէջ:

S. ԿԻՒՄԻՏԿԵԼՐՏԱՆ

ՅԱԲՈՒԹԻՒՆ ԳԵՎՈՆԵՅԱՆ. — Ուսուցիչ Ֆրանսերէնի երկար տարիներ, մեռաւ 1 Յունվ.ին:

ՏԻԿ. ԱԳԱՊԻ ՍԱՐԱՅԵԱՆ. — Կարող մանկապարտիզպանուհի, մեռաւ 7 Յունուարին:

Հ. ՆՍՍՅԻ Վ. ՏԱՅԵՅԻ. — Միթարեան Վեներոյ, ծնած Պարտիզակ 1868 Մարտ 4ին եւ մեռած Փետր. 2ին ի Միլան: Իր նախնական կրթութիւնը կ'ստանայ տեղւոյն Կաթ. Հայոց Ժո-

ղովորդապետ Հ. Ներսէս ձնդոյեանէ, 1884ին կ'ուղարկուի վենետիկ, Ս. Ղազար, հոն դպրոցական շրջան բոլորելով 1888 Ապր. 22 կը սքեմաւորուի իւր միաբան Միխիթարեան եւ մինչեւ 1903 գործունէութեան շրջան մը կ'ուսնենայ Ս. Ղազարի մէջ՝ Այնուհետեւ կը փոխադրուի Ասեւելք կրթական եւ առաքելական գործերով, Պարտիզակ, Նիկովիդեա, Պոլս իր անխոնջ կորովին վկաները կ'ըլլան. իր վերջին հանգրուանը կ'ըլլայ Միլան, ուր կը կարգուի վերատեսուէչ Միլանու որբանոցին եւ միանգամայն մեծաւոր Միւ. Հարց. Բացի հասարակական գործերէ ծառայած է Հայ մատենագրութեան, Աշխատակցած է Բաղմալէպի, հրատարակած է Ս. Աթանաս հայրապետի ծառերը, Անկանոն գերք նոր կտակարանաց: Անտիպ կը մնայ իրմէ Գէորգ Ապտուլահի վրայ շահեկան ուսումնասիրութիւն մը:

Հ. Եսայի իր բարեհամբոյր եւ ազնիւ նկարագրով շատերու սիրելի ըլլալուն՝ հաճութեամբ տեղ տուին ճարեցոյցիս սուղ էջերուն մէջ անոր յիշատակին նուիրուած ողբերգի մը:

ՏԷՐ ՈՍԿԻ Ա. ԳԷՆԵ. ՊԵՊԵՍԱՆ.— Բնիկ Նիկովիդացի. ձեռնադրուած Ստեփանոս Արքեպս. է եւ շատ տարիներ Առաջնորդական փոխանորդ եւ ներկայացուցիչ Արմաշու դպրեմանքին, պատուաբեր եկեղեցական՝ որ կանխահաս վախճան մը ունեցաւ դժբախտաբար, վախճանեցաւ փետր. 21ին եւ իր կոչման արժանի յուղարկաւորութիւն մը սարքուեցաւ իրեն իւր յարգանքի խաղաղ ցոյց մը:

ԲԻԻԶԱՆԴ ԲԷԶԵԱՆ. — Ծնած Պոլս 1859ին եւ մեռած Յունիս 29ին անգուգական հրապարակագիր, որ նախնական կրթութիւնը ստացած է Գում-գաբուի Մայր վարժարանը շատ կանուխէն լրագրական ասպարէզ իջած է եւ իւր օգնա-

ԲԻԻԶԱՆԴ ԲԷԶԵԱՆ

կան խմբագիր Մասիս օրաթերթի ուշագրաւ եղած է իր ընդարձակ յօդուածներով այլադան նիւթերու վրայ: Յետոյ գլխաւոր խմբագիր եղած է Արեւելքի 1906ին հիմնած է Բիւզանդիոնը եւ վարած է զայն մինչեւ 1914: Վերջին տարիներուն Նոր

Լուրի մէջ հասուն խորհրդածութիւններով լեցուն շաքաթական տեսութիւնները մեծ հետաքրքրութիւն պատճառած են: Իր ողջամիտ, ջղուտ եւ կորովի ոճը ցնցող բան մը ունէր իր մէջ եւ կը մատնանշէր զինքը իբր տիպար խմբագրապետ եւ իբր հսկայ մը հայ լրագրութեան: Արիստո՛ս, որ կանխահաս մահը վերջացուց մամուլի մէջ սաանձնած իր աւագ դերը:

ՍԻՄՈՆ Ծ. Վ. ԹԷԼԵՍՆ. — Յուլիսի մէջ վախճանած է շաքարախտէ: Միաբան Ս. Երուսաղէմի եւ վանքին կալուածոց տեսուչ օծումը կատարուած է Տ. Եղիշէ Եպս. Ձիլինկերեանէ, ծնած է 1870ին Պոլսի եւ կանուխէն վանք մտնելով վարդապետ ձեռնադրուած է Տ. Յարութիւն Պատրիարքէ: Վարած է վանքին մէջ եւ անկէ դուրս կարեւոր պաշտօններ եւ միշտ օգտակար եղած է վանքին:

ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՐԳԱՐԵՍՆ. — Սեղանաւոր, գործօն մասնակցութիւն մը ունեցած է հանրային պաշտօններու մէջ իբր անդամ թաղ. խորհուրդներու եւ իբր ժողովական Ազգ. Պատրիարքարանի: Իցի՛՛ւ թէ ինք՝ մօտէն գիտակ մեր բաղմաղան կարօտութիւններուն՝ իր հարստութիւնէն կանուխէն բաժին հանէր բարեգործական նպատակներու համար: Մեռաւ Ապրիլ 5ին:

Տ. ՅԱՆՈՐՈՍ ԲԷՆՅ. ՏԷԼԷԻԿԱՆ. — Բերայի Ս. Երրորդութեան քահանաներէն, բնիկ Ձենկիլէրցի, կը յիշանի Յուլիս 22ին: Հանգուցեալը ձանչցուած էր անշահախնդիր եւ գիտակից քահանայ: Երկու անգամ անդամակցած է կրօն. ժողովին: Բերայի հարուստ աղուարձանը՝ ուր կ'ենթադրուի մօտաւորապէս 15000 հայ բնակչութիւն, պէտք չէ լքէ այսպիսի արժանաւոր եկեղեցականի մը այրի երեցունհին՝ որու համար ինչպէս կը տեղեկանանք, պաշտպանութեան կարօտ է դժբախտաբար:

ԳՐԻԳՈՐ ՅԷՐԶԱՏԵՍՆ. հանրածանօթ առեւտրական, շառաւիղ ազնիւ գերդաստանի, շըրջանաւարտ Պէրպլէրեան վարժարանի, կանուխէն հըրապարակ իջած եւ իր ձեռներէց եւ յարատեւող ոգւով պատուաւոր դերք մը գրաւած է եւ միջազգային համբաւ շահած: Ունեցած է օգտակար մասնակցութիւն մը հանրային գործերու: Եղած է երկար տարիներ Սիլեւտարու Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ թաղ. խորհրդոյ եւ Հոգաբարձութեան անձնուէր անդամ, յետոյ կեդր. վարչութեան, Բերայի թաղ. խորհրդոյ եւ կալուածոց անդամ եւ իր իմաստուն խորհուրդ-

Գ. ՅԷՐԶԱՏԵԱՆ

դներով, բոլորանուէր աշխատութեամբ իրաւունք շահած է ընդհանուր յարգանքի: Մեռաւ 7 Հոկտեմբերի:

Գ. Բ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ, ընթացաւարտ Պէրպէրեան վարժարանէ, Կեդրոնականի արժէքաւոր ուսուցիչներէն: Յիշեալը բաւական տարիներ ուսուցչական պաշտօն վարած է ազգ. եւ մասնաւոր վարժարանները, մասնաւորաբար Կ'աւանդէր բնական գիտութիւնները, իր կարողութեամբ եւ բարեհամբոյր բնաւորութեամբ սիրելի եղած էր մինչեւ վերջ: Մեռաւ Օգոստ. 2ին:

Անցեալ տարւոյ ընթացքին մեռաւ Կալկաթայի մէջ մեծահարուստ հնդկահայ **Պ. ՅԱՐՈՒԹԻԻՆ ՍՏԵՓԱՆՈՍԵԱՆ** որուն կենսագրականը հրատարակեցինք մեր անցեալ տարւոյ Տարեցոյցին մէջ: Անոր արժանաւոր ներբողեանը հիւսեց Տ. Գարեգին քհնյ. Յ. Կիրակոսեան, ներկայացնելով զանի բարեմէր մեծագործ: Անշուշտ անոր հօրամոյժն որդիք իրենց մեծանձն հօրը յիշատակը յաւերժացնելու համար լիառատ նուէրներով ազգային կարօտութիւններու կը նպաստեն յօժարաւորի՞թ եւ այն ատեն Հայութիւնը իրաւամբ երախտագիտական պըսակներով կը ծածկէ իրենց անզուգական ծնողին մահարձանը:

ԿԱՐԻՍՈՒ ԴՆՅՈՂՈՒՔ ԵՐԵՒԱՆԻ ՍԵՐԻՆԻՍԻԱՆ

Ջենմայիս կը յանձնարարուին Թրանսիւնը դիւռաւ սուրկու անհրաժեշտ հետեւեալ նորակալ գրովները սկսնակներու համար. —

1. ՆՈՐ ՔԵՐԱԿԱՆ ՅՐԱՆՍԵՐԻՆ ԼԵՂՈՒԻ. — Ընթերցողներու թիւն և զրուցատուութիւն. Ե. տիպ. Միքսան Յովհաննէսեան, գին 15 դր.

2. ՅՐԱՆՍԵՐԻՆ ԼԵՂՈՒԻ, բարեկամ մանկապ, բառաբարձ և խօսեակարժեայ. դր. տ. 100. հնչումներով. Գր. Միքսան Աղանեան, գին 25 դր.

Դիմել Կ. Պոլիս, Չափաքճըլար, սղբիւրէն մօտ, թիւ 50, Ս. ԳԱՅՄԱՆՔԱՆ Դրատուն:

ԺԱՄԱՆՅԻ ԳԻՐՔԸ
ԶՈՒԱՐՃԱԼԻ, ՀԱՃՈՅԱԼԻ
Օ Գ Տ Ա Կ Ա Ր

Բաղդազուեակնե՛ք. անա Ձեզի նոր մը-
 ցակից մը, որովհետեւ գաղտնալից խորհրդա-
 ւոր երազներ մեկնող, ներկայի մրուրիւն
 փարատող, ապագան զուեակող ԲԱՂԴԱՅՈՅ
 եւ ԵՐԱԶԱՀԱՆՐ լոյս տեսաւ:

Գին 30 դրու, Արատահման 5 ժր. կամ
 1 շիլին եւ կամ 30 սէնթ:

Շուսով լոյս կը տեսնէ

ԵՂԻԱՍ ՏԵՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆԻ

ՄԲԱՆՄԱՀԱՅ ԲԱՌԱՐԱՆ

Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Գերազանցապէս հոխտամ

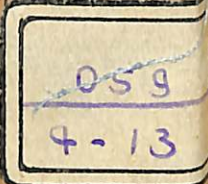
Տպագր. Յ. Մ. ՍԷԹ

Յ. Մ. ՍԷԹ

ՏՊԱՐԱՆ, ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ

ԵՒ ԹՂԹԱՎ

Տպարանս որ ունի ամեն տեսակ Հայ. Զրնս.
 թուրքերէն գրերու հոյս մթերք մը, կտանձնէ
 դիւրամատչելի պայմաններով գրքերու, տետ-
 րակներու եւլն. հաշակաւոր տպագրութիւնը:

6669

2013

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0032724

